

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת תלמידי (טוטו"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"ד – המצית ההשערות: אתנה, סלוק = סור-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלימד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

רביע – הרביע מצוין בין היתר ענין של ארבע. מקורות: **במדבר בלק כג, א: את-רבע ישראל** – **תרגום יונתן, תרגום אונקלוס** דעם תנ"ך מן ארבעת משיינין דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל. **שמות תרומה כז, א: רבע יהיה המזבח בבלי זבחים סב, ב רבע** הנאמר בגמרא רבע בעל שתי משמעויות אחת כפשוטו ואחת יוצאת מפשוטו של מקרא – מרובע ורבוץ.

1.1 במדבר בלק כב, ב

במדבר בלק כב, ב:

ס וַיִּרְא בַלַּק בֶּן-צְפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי:

אפשר כי תבנית הטעמים **את** – תביר, ממעט מהתוכן **כל-אשר-עשה ישראל** – מרכא טפחא, כי משמע **מהזוהר** ע"פ **מתוק מדבש** שראיתו וידיעתו של בלק לא היו עצמיים טבעיים, אלא (א) ראייה רוחנית באמצעות חכמה חיצונית מקצה חכמת הכוכבים, איצטגונות וידוע שזאת ראייה משובשת וכפי השגת האדם העוסק בה. (ב) ראייה באמצעות צפור כשפים עשויה כסף וזהב שהיתה מעבירה ידיעות מוגבלות ממלאך שנפל משמים לארץ, ומכוח הכוכבים רמזים בצפצופים רבים שהתפרשו לכאן ולכאן. (ג) פעם ראה שכנפי הצפור נשרפו באש של כוח קדושה שמבטלת את כוח הפריחה והכשפים והבין שאין שום כוח מועיל נגד ישראל. כמו-כן תבנית הטעמים **את** – תביר, ממעט במובן של החלשה של כל המיוצגים בתוכן **כל-אשר-עשה ישראל** – מרכא טפחא, יתור לרבות להחלשה ע"פ **ו' צדוק הכהן מלובלין – פרי צדיק** את השרים וכוחות הטומאה העליונים והשרים וכוחות הטומאה התחתונים המיוצגים במיוחד ע"י סיחון שכוחו היה נגד קדושת התורה. ישראל כבשו מהאמורי החיות והניצוצות קדושות שהיה להם מהשורש מלעילא, וזה ירומו ב-**ישראל** טעם טפחא גם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **לאמרי** לקבל חיות ושפע שהיה עד עתה שבוי לאמורי.

לאמרי – סלוק, מגביל את ידיעת בלק לעבר בלבד מה שנעשה כבר לאמרי, אבל ידיעת העתיד מה שיעשה למדין שבלק היה אחד מחמשת נסיכיו לא התגלה לו. ע"פ **זוהר בלק דף קצ** מדין יעצו לשכור את בלעם כנגד משה, וכיון שראו שבלעם לא יכול לקללם, לקחו עצת בלעם לבלק להכשיל ישראל בונות, והפקירו נשותיהם ובנותיהם יותר מבנות מואב, וכל המיכשול ממדין היה, כאשר לעם ישראל לא היה כל תביעה ממדין. כאשר ישראל נקמו נקמתם מהמדינים בלק נהרג ולא ראה בהחרמה הגדולה שישראל החרימו את מדין, מה שבלק כמלך מואב יגר שיעשו ישראל למואב.

במדבר בלק כג, ג: וַיִּנָּבֵן מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעַם מֵאֵד פִּי רַב-הוּא

וַיִּנְקֵן מוֹאֵב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וינבן מואב – קדמא ואולא, ענין מרכזי, המלמד, שממנו נמשך השאר

במדבר רבה (וילנא) פרשה כ ג כתיב וַיִּנָּבֵן מוֹאֵב מהו ויגר כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטופים לשלום ולמואבים נראים מזויינין למלחמה שכן כתיב **(דברים ב) וקרבת מול בני עמון אל תצורם כל מין צרה**, אל תצר להם ואל תתגר בם כל מין גירוד (כי אמא שלהם היתה צנועה וקראה לבנה בן-עמי) ולמואב אמר **אל תצר ואל תתגר בם מלחמה** מלחמה אי אתה עושה אבל מה שאתה יכול לחטוף מהן חטוף ולכך נראין מזויינין למואב (כי אמא שלהם קראה שם בנה מואב, פרסמה כי בנה מאביה) והן נאגריין לעריהם שאין ויגר אלא לשון אסיפה

ומפני ראתן את ישראל ע"פ **אור החיים** מואב צריכים לעצת מדין ולזה נכנעו להם והמליכו נסיכם, אע"פ ששנאו זה את זה כפי **רש"י** ב-**(כבד, ד) אל זקני מדין** - והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר: "המכה את מדין בשדה מואב" **(בר' לו, לה)** - שבאו מדין על מואב למלחמה? אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם.

במדבר בלק כב, ד: וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל-זְקֵנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחְכוּ הַקְּהָל־אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ בְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יִרְק הַשְּׂדֵה

וּבְלֶקֶת בֶּן-צְפּוֹר מִלֶּךְ לְמוֹאֵב בְּעַת הַהוּא:

ויאמר מואב – קדמא ואולא ... **עתה ילחכו הקהל** – גרשיים מהפך פשטא, לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע"פ, מוצע לומר כי תבנית הטעמים הזאת היא כתבנית הטעמים של **ויאמר ה' ... תסגר שבעת ימים (במי בהעי יב, יד)** במעשה דיבור שרים ואהרן במשה. ועונשה של מרים נדרש בקל וחומר דיו לבא מן הדין (היינו הלמד נדוי מה) להיות כנדון (היינו המלמד נדוי מאביה).

נאמר ב-**[במדבר רבה (וילנא) פרשה כ סי' ב']** ד"א ויגר לשון יראה שהיו מתיראין שראו כל האומות ביד ישראל שבא סיחון ונטל (חלק מ) ארץ מואב (ויצר חיץ בין מואב ועמון) והוא נלחם במלך מואב הראשון ועוג נטל כל ארץ בני עמון שנא' (דברים ג) כי רק עוג מלך הבשן וגו' באו ישראל ונטלוהו משניהם שאין בו עוולה והיו אלו רואין את ארצם ביד ישראל והיו אומרים לא אמר להם הקב"ה כי לא אתן לך מארצו ירושה הרי ארצנו לפניהם לכך היו מתיראין, (כיבוש חלק מארץ מואב בידי סיחון וכיבוש חלק מארץ עמון בידי עוג הסיר את האיסור של כיבוש חלקי ארץ אלו ע"י בני ישראל וכיבוש זה לא היה עוולה למואב ועמון כי לא מהם נכבש) דיו לבא מן הדין אלו המואבים להיות כנדון אלו סיחון ועוג. מה סיחון ועוג שהיו חזקים ממואב ועמון וכבשו ממואב ועמון, נפלו לפני בני ישראל, קל וחומר שגם מואב ועמון החלשים מהם יפלו לפני בני ישראל.

ועוד דרך ללימוד בקל וחומר מובאת ב-**[במדבר רבה פר' כ' סי' ד']**: מה שור כוחו בפיו, אף אלו כוחן בפיהן, מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה, אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה. מה שור מנגח בקרניו, אף אלו מנגחין בתפלתן וגו' השור הוא המשל המלמד שהורס בפיו כל מה שמלחך, כך הנמשל כוחם של ישראל בפיהם ותפילתן להרוס כל אומה שנוגעת בהם. וכאן באה המסקנה השגויה של מואב **כבעין קל וחומר**, כוחם של ישראל בא ממנהיגם שכוחו בפיו, קל וחומר שגם מואב צריכים כנגדם אדם בעל כוח בפיו כפי' **[רש"י]** מנהיגן של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכוחו בפיו.

דיו לבא מן הדין אלו מואב שיהיה כוחם בפה, להיות כנדון אלו בני ישראל שכוחן בפיהן כמו משל השור שכוחו בפיו.

ב' זה טוב טעם ודעת למדני (טובו ל') כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **המצית ההשערת**: אתנה, סלוק = סוף-סוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא פשטא; מרשא = מאריך; רבוי; דרשא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפשא = טרשא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפשא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרשא תביר טפשא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרשא תביר טפשא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרשא טפשא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; **מונח רביע** - לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרשי** = **גרשי** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנשיאים אחרים בתושבע"פ.

דעת זקנים מבעלי התוספות עתה ילחכו הקהל - לא היו יראים אלא שלא יהיו שוללים ובוזים **את-כל סביבותינו** ולהכי נקט לשון לכיחה. אבל לא היו יראים שכבר הזהיר הקב"ה אל תצר את מואב.

עתה ילחכו הקהל - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כפי דומבה"ת לא יראו לחייהם אלא לרכושם בלבד. **את-כל סביבותינו** - מונח אתנה במלים מוקפות, כעין ריבה וריבה את הכל, כפי דומבה"ת לא יראים אלא שלא יהיו שוללים ובוזים את כל סביבותינו

את-כל סביבותינו פלחך השור - פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב או כעין דבר החוזר וקורה, וזה כנאמר ב- **במדבר רבה (וילנא) פרשה כ (א)** אמרו (המואבים שבני ישראל) ירדו למצרים לגור (באופן זמני) ואחזו אותה (ובסוף רוקנו אותה).... המואבים חששו שבני ישראל ירוקנו גם את רכושם כמו שרוקנו את מצרים, החרימו את ערד ועמלק בערד, את סיוחן את עוג

במדבר טל כב,ה:

וישלח מלאכים אל-בלעם בן-בער פתורה אשר על-הנהר ארץ בני-עמו לקרא-לו לאמור הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את-עין הארץ והוא ישב ממלי:

ע"פ תיב"ע - בלעם הוא לבן, ובמקורות אחרים הוא בן בעור בן לבן ואפשר אף צאצא יותר רחוק. **פתורה** - תלישא-גדולה בתפקיד מקור. פתור נמצאת בפדן ארם על הפרת, מקור בני ישראל (טט - מרבקה אשת יצחק) ומבנות לבן נשות יעקב. ע"פ **ספר הפרשיות הרב כיטוב** - בלק מקורו במשפחת נחור וזה פירושו **רש"י** לארץ בני עמו - היינו למקורו של בלק.

לאמור - רביע, אפשר ששלוהו לבלעם ארבעה טיעונים מדוע עליו לבוא

(א) **הנה** -תלישא-גדולה, בתפקיד מחיצה **עם יצא ממצרים** - מונח מהפך פשטא

טט - לפי כשפי בלעם תלישא-גדולה תרמו למחיצה שהעמיד לבל יצא עם ישראל ממצרים, ובלק מטיל אחריות על בלעם שכשפיו במצרים לא הועילו, תלישא-גדולה בתפקיד - תלש - בטל כח הכשפים שאמור היה לפעול לעולם, ולכן עליו לבוא ולעזור למואב מפני בני ישראל. מונח מהפך פשטא - נתהפכו שני ענינים,

• א'א' לבל יוכל עבד לברוח ממצרים - והנה יצאו עבדים רבים, וערב רב שהצטרף לבני ישראל

• א'ב' והיה מובטח כי לעולם לא יצא עם ישראל ממצרים והנה ישראל יצאו

(ב) **הנה כסה את-עין הארץ** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, כפי **אור-החיים** נתכוון גם כן **נגד** מה שיעץ עליהם במועצותיו הרעים (ב'א') למען ענותו למעטם (ב'ב') גם להרוג זכוריהם ולשחת הבנים הנה הוא **הפך הדברים** שלא מלבד שלא נתמעט אלא אדרכא נתרבה עד מאד הוא אומרו **הנה כסה את-עין הארץ**.

במדבר בלק כב,ז:

וילכו זקני מואב וזקני מדון וקסמים בידם ויבאו אל-בלעם וידברו אליו דברי בלק:

וילכו - קדמא ואולא במלה אחת, מואב ומדין באמצעות **זקני מואב וזקני מדון** בתפקיד השתוו ביניהם, השלימו ביניהם

רש"י כב,ז ויאמר מואב אל-זקני מדין - ... אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם וגו'

דעת זקנים מבעלי התוספות וילכו זקני מואב. **בפרק חלק, בבלי סנהדרין** תנא מואב ומדין לא היה שלום ביניהם לעולם, משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו שונאים זה לזה ובא הזאב על אחד מהם אמר אם אין אני עוזרו למחר יבא עלי, הלכו להם שניהם והרגו הזאב. אמר רב משרשיא היינו דאמרי אינשי שונרא וכרכושא (פי' חתול וחולדה) עבדו הלולא מתרבא דביש גדא. (עשו סעודה מחלב של גדי שאיתרעה מזלו, היינו השלימו ביניהם במצאם טרף שלא עמד בפניהם)

וילכו - קדמא ואולא במלה אחת **זקני מואב וזקני מדון** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן. זקני מואב לא היו חכמים כמו זקני מדין, כי ע"פ **רש"י** זקני מדין אמרו אם ידחנו (בלעם משמע כי) אין בו תועלת. לפיכך כאשר אמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם וישבו שרי מואב עם בלעם. בשעה שהלכו אל בלעם, זקני מדין **השתוו** לזקני מואב. אבל זקני מדין החכמים הכינו מבחן לבלעם וכאשר ראו שדחם כפי מבחנם ידעו שאין בו תועלת. אבל זקני מואב שלא היו חכמים כמו זקני מדין לא הבחינו בכך.

במדבר בלק כג,י: מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל

תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

[**תרגום יונתן**] (**במ בלק כג,י**) **והנה פיון דחמא בלעם תיבא דבית ישראל הוון גזרין עורלתהון וטמרין בעפרא דמדברא אמר מאן ייכול לממני וכוותא חסיניא האלין וסכום עובדיא טביא דעם תדא מן ארבעתי משיריתא דישראל אמר בלעם רשיעא אין קטלין יתי בית ישראל פסיפא כבר מבשרנא דלית לי חולק לעלמא דאתי ברם אין מיתנא מותא דקשיטין לואי דתייה סופי פזעירא דכהון:** [**אונקלוס**] (**במ בלק כג,י**) מן יכול לממני דעדקיא דבית יעקב דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא או חדא מארבע משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשיטויה ויהי סופי כותהון:

את-רבע ישראל - [**תרגום יונתן**] דעם תדא מן ארבעתי משיריתא דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.

את-רבע ישראל - [**תרגום אונקלוס**] או חדא מארבע משריתא דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.

אם כן מלת **רבע** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רביעית). לכן אפשר כי גם המילה רביע בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רבוץ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ט) כי במצוות האמנית – תהלים ק"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **המצות ההשערת**: אתנח, סלוק = סוך-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא = טפא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 במדבר בלק כב,ב

במדבר בלק כב,ב:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב שְׂלַח אֵלַי:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק – ר"ת ובאה"ב = בבוא"ה, אפשר מרמז לאופן הנבואה לבלעם.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם, צירוף מלים זה הוא הראשון מתוך שמונה פעמים בפרשה, חמש פעמים בהקשר עם בלק.

אפשר כי מספר שמונה מרמז לענין שמעבר לטבע, אפשר כי מספר חמש מרמז לחמש גבורות.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם – מרכא טפחא, יתור לרבות (א) הרבה להתחכם, (ב) הרבה להתגאות.

(א) **מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מה ד' שגו ברואה אלו הן. אדם. וקין. בלעם. וחזקיהו. ... בלעם שגה**

ברואה שנאמר (**במ' בלק כב,ט,ג**) **וַיִּכְאֵ אֱלֹהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים** וגו'

(ארבעה טעו בחשבם שפניית ה' אליהם מראה שכביכול אינו יודע הכל, ובאמת פתח להם פתח לחרטה ולחזור בתשובה, אבל בלעם הרבה להתחכם).

(ב) **במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ... ד"א מי האנשים האלה עמך ויאמר בלעם בלק בן צפור התחיל מתגאה ואמר אף על פי שאין אתה מכבדני ואין אתה מוציא לי שם בעולם המלכים מבקשים אותי, וגו'**

בבלי בבא בתרא טו,ב ... מיתיבי: שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם, ואלו הן: בלעם ואביו, ואיוב, אליפז התימני, ובלדד השוחי, וצופר הנעמתי, ואליהוא בן ברכאל הבזי! (א"ל) וליטעמך, אליהוא בן ברכאל לאו מישראל הוה? והא כתי' ממשפחת רם! אלא אינבוי אינבוי לאומות העולם, ה"נ איוב אינבוי אינבוי [לאומות העולם]. אטו כולוה נביאי מי לא אינבוי לאומות העולם? התם עיקר נביאותיהו לישראל, הכא עיקר נביאותיהו לאומות העולם.

תוספות מסכת בבא בתרא טו,ב בלעם ואביו - כדאמר במגילה (דף טו.) כל ששמו ושם אביו נבכיאות בידוע שהוא נביא בן נביא.

תורה תמימה הערה ג ... כמ"ד בסוגיא כאן דבעור הוא לבן הארמי, וכפי הנודע היה לו ללבן חזון בנבואה כמבואר במקומו בפ'

ויצא שהתראה ה' אליו ודבר אתו, אך צ"ע בזה במש"כ בדרשה הקודמת דחשבון זה הדרורות תמוה יעו"ש, אכן אין משיבין על הדרוש. ... וב-**תורה שלמה ברו' וישלח** מביא בשם ספר הישר כי בעור הוא בן לבן הארמי

הָאֱלֹהִים – גי' הוי' אדנ"י והוא רחמים בדין, שהקב"ה נתן נביא לאומות העולם במדרגת נבואה גבוהה,

הָאֱלֹהִים – אתנה, מגביל שאומות העולם קבלו נביא להביאם לקיום שבע מצוות בני נח וליתן להם רחמים בדין, והוא קלקל.

בְּלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים, כאן בלק שהיה מדיני הצטרף אל מואב לגרום עולה לישראל. וכן הוא **במדבר בלק כב,ד: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זִקְנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחָכּוּ תַּקְהֵל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ בְּלַחַךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶךְ הַשָּׂדֶה וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא:**

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים, כאן בלק שהיה מדיני הצטרף אל מואב לגרום עולה לישראל.

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא והלא מתחלה נס"ך היה שנא' (במדבר לא) את אוי ואת רקם (**ילקוט שמעוני רמז תששה** ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי מדין) אלא משנהרג סיחון המליכוהו תחתיו בעת ההיא שגרמה לו שעה.

מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת בלק פרק כב

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא. שלא היה ראוי למלכות, אלא לפי העת המליכוהו מואבים עליהם:

במדבר בלק כב,א:

הִנֵּה הָעַם הֵיכָּה מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ עֲתָה לָכֶּה קִבְּהָ לִי אֲתוּ אוֹלֵי אוֹכְלֵי הַלֶּחֶם בּוֹ וַנִּגְרַשְׁתִּיו:

המלה **הִנֵּה** – משמשת בין היתר ללמד על חידוש וגילוי דבר נסתר, אבל טעם המלה **הִנֵּה** – מהפך, מהפך ומסתיר מהגלוי מהפך מדרך רגילותו או הפשט, דבר המתואם עם **אור החיים** מסתיר כוונתו מהפך פשטא בתפקיד יצא מרגילותו

במדבר בלק כב,ג:

וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת-מִלְאָךְ ה' וַיִּצַב בְּיָרֵךְ וַיַּחַרְבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן-הַיָּרֵךְ וַתִּלָּךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּגַּד בַּלְעָם אֶת-הָאֵתוֹן לַהַטְתָּה הַיָּרֵךְ:

וַיַּחַרְבּוּ (מהפך) **שְׁלוֹפָה רש"י** בלעם תפס אומנות ישראל בפה המלאך תפס אומנות עשו בחרב

וַתֵּט (מהפך) **הָאֵתוֹן מלב"ם** רגילותה להיות מונהגת וכאן נטתה מעצמה

וַיִּגַּד (מהפך) **בַּלְעָם טטוד"ל** מן המפרשים מובן ששינה מרגילותו שאף פעם לא היכה אותה

במדבר בלק כב,ז: **וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת-מִלְאָךְ ה' וַתַּחַרְבֵּן תַּחַת בַּלְעָם**

וַיַּחַרְבֵּן אֶת בַּלְעָם וַיִּגַּד אֶת-הָאֵתוֹן בַּמַּקָּל:

וַתֵּרָא הָאֵתוֹן – מהפך פשטא, שלא שייד לבהמה - לאתון לראות מלאך שהוא השגה שכלית של האדם בלבד .

רמב"ן - כב כג מלאכי ה' השכליים הנבדלים לא יראו לחוש עיניים כי אינם גוף נתפש במראה וכאשר יראו לנביאים ישיגו אותם במראות הנפש המשכלת כאשר תגיע למעלת הנבואה או למדרגה שתחתיה אבל שיושגו לעיני בהמה אי אפשר על כן תוכל לפרש ותרֵא האתון כי הרגישה בדבר מפחיד אותה כאילו באים לשחוט אותה... ובנס הדבור אמרה ההסכן הסכנתי וכו' ולא הזכירה מלאך כי לא ראתה וכו'

מלב"ם ישעיהו ו פעל ראה באלקות היינו השגה שכלית ולא ראייה ממש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ל) כי במצוות האמנותי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **הצמית ההשערת**: אתנח, סלוק = סוק-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תכיר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תכיר טפקא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפקא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפקא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישייה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפנו שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר בלק כב,כח:

וַיַּפְתַּח ה' אֶת-פִּי הָאֱתוֹן

וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מִה-עֲשִׂיתִי לְךָ כִּי הִפִּיתֵנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלָיִם:

אֶת-פִּי הָאֱתוֹן בְּבַלְעָם פִּסְחִים נֹדָא, והא תניא: עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן: באר, והמן, וקשת, כתב, ומכתב, והלוחות, וקברו של משה, ומערה שעמד בו משה ואלהיו, **פתיחת פי האתון**, ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים.

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ... וַיַּפְתַּח ה' אֶת-פִּי הָאֱתוֹן להודיעו שהפה והלשון ברשותו שאם בקש לקלל פיו ברשותו,

מדרש תנאים לדברים פרק לג ... ופתיחת פי האתון שקיללה את הרשע

אֶת-פִּי הָאֱתוֹן - מרכא אתנח, רבוי והגבלה, אפשר שפי האתון, היינו הדיבור של האתון שהתרבה בין עשרה הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, התרבה לצורך מוגבל אל המקרה שאם בלעם יקלל אזי האתון תקללו.

וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם - מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לבהמה לדבר,

במדבר בלק כב,כט:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאֱתוֹן כִּי הִתְעַלְלַת בִּי

לִי יֵשׁ-חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עָתָה תִּרְגַּמְתִּיךְ:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם - מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לאדם לענות לבהמה, וגם לא צדקו דבריו כי לא התעללה בו אלא להצילו **לִי יֵשׁ-חֶרֶב** - מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לבלעם לצאת חרב, והוא משתבח בלשונו ולבהמה הוא צריך חרב.

במדבר בלק כג,ג: **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלַק הֲתִנְצֵב עַל-עֲלִיתְךָ**

וְאֵלֶכָה אוֹלַי יִקְרָה ה' לְקִרְאִי וְדָבַר מִה-יִרְאֵנִי וְהִנֵּדְתִּי לְךָ וַיִּגְלֶה שְׁפִי:

הֲתִנְצֵב עַל-עֲלִיתְךָ (זרקא סגול) **אוֹלַי** (גרשיים) **יִקְרָה** (מהפך) **ה' לְקִרְאִי רש"י** שרגילותו לדבר עמו בלילה, שאינו רגיל לדבר עמו ביום, וה' לחיבכות וחשיבות ישראל דבר עמו ביום.

במדבר בלק כב,ל:

וַתֹּאמֶר הָאֱתוֹן אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֲתִנְךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הַסְּפָנִי לַעֲשׂוֹת לְךָ פֶּה

וַיֹּאמֶר לֹא:

מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הַסְּפָנִי - פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, הרבה שאלות ותשובות ובפסוק רק שאלה ותשובה אחת כנלמד ב-**בבלי ע"ז ד,ב**, וכן ב-**תיב"ע** וב-**פי' יונתן**, מכיל תוכחות ושאלות האתון ותשובות השלילה של בלעם לכל שאלה.

וַיֹּאמֶר - טפחא **לֹא** - סלוק, מרבה תשובות שלילה של בלעם לאתון, אף שכתוב אומרו פעם אחת. ועוד הטפחא מנתק **וַיֹּאמֶר** מ-**לֹא** סלוק בתפקיד הגבלה, היינו שנסתמו טענותיו (חכמתו) כי לא אמר לאתון דבר אחר פרט למלת **לֹא**.

אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא - רביע תלישא-קטנה, אפשר שמרמז לארבעה תפקידי תלישא, כגון שנות חייו, התימרות בלעם לדעת רגע זעם, התימרות בלעם לעקור אומה שלמה בלשונו (תנחומא ט) (תורה שלמה קסב) מתפאר להשמיד עמים בפיו,

הֲלוֹא - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור, כגון אורך חיי בלעם, **תורה שלמה [קסד] מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה**, הא למדת שלא היה זקן שהאתון גדולה ממנו. (תנחומא ט)

בבלי סנהדרין קוב,

אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא: מי שמיע לך, בלעם בר כמה הוה? אמר ליה: מיכתב לא כתיב, אלא מדכתיב, (תהלים נ"ה) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם - **בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע**. אמר ליה: שפיר קאמרת, לדידי חזי לי פונקסיה דבלעם, והוה כתיב ביה: בר תלתין ותלת שנין בלעם חגיירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה.

בבלי עבודה זרה ד,א

ת"ר: אל זועם בכל יום - וכמה זעמו? רגע. וכמה רגע? **אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה בשעה זו** **היא רגע**, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה רגע חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: (ד,ב) (**במד' בלק כד,ט**) **וידוע דעת עליון**. אפשר, דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון מי הוה ידע? (יש עוד גירסאות לאורך זמן הזעם)

אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֲתִנְךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הַסְּפָנִי - תבנית כללית רביע ... רביע זקף-קטן

זקף-קטן, כעין עצם הפלא של אמירת האתון, ועצמת תוכחתה לבלעם כדאיאתא ב-**מדרש תנחומא (ורשא) סימן ט** התחילו תמהין שרי מואב שראו נס שלא היה כמותו בעולם, ... שזה הטפשות שבכמות וזה חכם שבחכמים כיון שדברה לא היה יכול לעמוד בה. וכן **תורה תמימה הערה י** ר"ל שלא היה יכול לנצחה בדברים, כדמפרש:

במדבר בלק כב,לא: **וַיִּגַּל ה' אֶת-עֵינֵי בַלְעָם**

וַיִּרְא אֶת-מַלְאָכָה הַ נֹצֵב בְּרִדְךָ וְסָרְבֵי שְׁלֹפָה בְּיָדֵי וַיִּקְד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְיוֹ:

וַיִּגַּל ה' אֶת-עֵינֵי בַלְעָם - מונח זרקא מונח סגול, תוספת במאור עיניים לגלוי דבר נסתר כפי' **ראב"ע ורמב"ן** - שלא היה נביא וה' הוסיף לו גלוי עיניים, היינו השגה שכלית לנבואה בין אומות העולם לכבוד ישראל

וַיִּרְא אֶת-מַלְאָכָה ה' - גרשיים מהפך פשטא, יצא להקל ולא להחמיר, להקל - ע"פ **בעל הטורים בכב,לב** **"הנה אנכי יצאתי לשטן"** יצאתי ממדתי ממדת רחמים שמלאך רחמים היה. להצילו שלא יטעה שה' לא יודע מחשבותיו ושאפשר לקלל.

אֶת-מַלְאָכָה ה' - מהפך פשטא, יצא מרגילותו שהיה לו לדונו לחובה.

ב' טוב טועם ודעת למונח (ל' טו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **המצות ההשערת**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקי – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקי – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר בלק כב,ב

במדבר בלק כב,ב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם - מהפך פשטא זקף-קטן, הקב"ה הציע לפני בלעם בחירה באחד משני לימודים א' כפשוטו **לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא**

ב' שלא כפשוטו **לֹא תִלְךָ** עם הדגש על **עִמָּהֶם** השרים האלה לא מכובדים מספיק להזמין וללוות את בלעם. וזה מה שבלעם העדיף להבין. (הרב סבטו הי"ו)

ועוד באותו ענין אותה תבנית טעמים מהפך פשטא זקף-קטן בהגעת השרים השניים

במדבר בלק כב,ב: וַיֹּבֵא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם לֵאמֹר

וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-לִקְרָא לְךָ בְּאוֹ הַאֲנָשִׁים קוּם לְךָ אִתָּם

וְאֵף אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה:

זקף-קטן מורה על שני לימודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלימודים יוצא ממשוטו של הכתוב.

• לימוד אחד היוצא ממשוטו המגביל את בלעם **וְאֵף אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה**: ועל זה מסיים רש"י ... **ואעפ"כ** וילך בלעם, אמר, שמה אפתנו ויתרצה.

• **וְאֵף** משמעות המלה מגבילה את בלעם שיאמר רק **אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ** מה שה' שם בפיו ואח"כ התברר שברך שלש פעמים בלי לשלוט על פיו, וטעמי הכתוב **אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ** - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרבות, כמו גם מלת **אשר** רבוייה היא לפי רבי יונתן (בבלי סוטה מו), ושלוש ברכות שה' שם בפיו בעל כרחו, משתלבות עם טעם רביעי במלת **וְאֵף** לרמז לברכה רביעית שברך בלעם לבסוף מעצמו.

במדבר בלק כב,יח: וַיֵּצֵן בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָי בְּלַק אִם-יִתֶּן-לִי בְּלַק מְלֵא בֵיתוֹ כְּסָף וְזָהָב

לֹא אוֹכַל לְעֵבֵר אֶת-פִּי ה' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוּלָה:

מאור ושמש וַיֵּצֵן בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָי בְּלַק אִם-יִתֶּן-לִי בְּלַק מְלֵא בֵיתוֹ כְּסָף וְזָהָב – לשון בית מה מדה הוא בית מלא זהב

וכי דרך בתים למדוד כסף וזהב, הוה ליה למימר כלים מלאים כסף וזהב או כיסים מלאים וגו'... רוצה לומר המילוי של ב"ית הוא ת"י והוא בגי' כ"ישף וזהו מלא ביתו דייקא ביתו של בלק (טט – כשפים) לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה, ר"ל לעשות השם הוי' קטנה להריוו חלילה או גדולה ר"ל להגדיל שם אלקים שהוא מקור הדינים והגבורות ... כי לא יוכל עבור כלל לפי שמוכרת היה מאת השי"ת ויהיה שם הוי' שלם שהוא שם רחמים ושם אלקים יהיה בקטנות היינו אלקי (שהוא לבוש הנשמה ומסתיר אותה ממקטרגים) ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

וַיֵּצֵן בְּלַעַם - מונח רביעי, אפשר מרמז ע"פ **מאור ושמש** לכך שבלעם ניסה להקטין שם הוי' של ארבע אותיות המסמל חסד ורחמים

ולהגדיל שם אלקים (חמש אותיות) שהוא מקור הדינים והגבורות, **אם-יִתֶּן-לִי בְּלַק** - מרכא תביר **מְלֵא בֵיתוֹ** - מרכא טפחא, כעין

קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושדיניהם שונים, היינו עוונות מסוגים שונים

טט - **מְלֵא בֵיתוֹ** - מרכא טפחא, יתור לרבות בבית בלק כשפים וקסמים, ודינים המאופיינים ע"י העוונות של **כְּסָף וְזָהָב** – מונח, מרבה

אתנח – מגביל. מרבה כגון ביזת הים – נקודות הכסף (שיר השירים) וזהב של עגל הזהב. **וְזָהָב** – אתנח, להגביל רחמים ולהגביר גבורות

(זהב) על האהבה והחסד (כסף)

אך הקב"ה באהבתו את ישראל מנע זאת ממנו

ע"פ **רב דב גרינצייג נ"י**

כְּסָף - כיסופין לשון אהבה וחסד, לבן טהור, ימין לשון חסד

וְזָהָב - אדום דין צד צפון "מצפון זהב יאתה"

כוס קידוש כסף להמתיק הדינים של היין האדום שכך יהיה התכללות הדין באהבה "והתנתקות" משורשה באמא עילאה היא הבינה

במדבר בלק כב,יח לֹא אוֹכַל – מונח רביעי **לְעֵבֵר אֶת-פִּי** – פשטא פשטא ה' **אֱלֹהֵי** – מונח זקף-קטן

לְעֵבֵר אֶת-פִּי – פשטא פשטא, בתפקיד רגילות, כביכול תמיד עושה ע"פ ה'

לֹא אוֹכַל לְעֵבֵר אֶת-פִּי ה' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת – ר"ת ל"א לאפ"י א"ל, כגון לא אלך בהכעסת הבורא

במדבר בלק כב,כ: וַיֹּבֵא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם לֵאמֹר

וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-לִקְרָא לְךָ בְּאוֹ הַאֲנָשִׁים קוּם לְךָ אִתָּם

וְאֵף אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה:

וַיֹּבֵא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם לֵאמֹר - קדמא מונח? או גרסת כתר - קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל,

ע"פ רש"י (א) לכתחילה (**גמ' בלק כב,ח**) ... אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, ...

בפועל אצל בלק, לכבודן של ישראל דבר עמו ביום?

ע"פ רש"י (ב) לכתחילה (כב,כ) **אם-לִקְרָא לְךָ** – אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, **קוּם לְךָ אִתָּם:**

וְאֵף - על כרחך **אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה**, ובפועל הלך משנאתו **ואעפ"כ** וילך בלעם, אמר שמה אפתנו ויתרצה:

או יש לפרש שלכתחילה רצה ללכת משנאה ולא רק מתאוות בצע וכבוד **בפועל** עשה עצמו כאילו הולך עבור תשלום.

רמב"ן ... והנכון בעיני בענין הזה, כי מתחלה מנעו השם שלא יקלל את העם כי ברוך הוא, ... והנה השם אמר לו, כבר הודעתך כי

העם ברוך הוא ולא תוכל לקללם, ועתה חזרו לפניך, ו-**אם-לִקְרָא לְךָ** בלבד **בְּאוֹ** כלומר שיתרצו בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל

את העם כאשר הודעתך **מתחלה קוּם לְךָ אִתָּם**, **וְאֵף אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אֶדְבָּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה**, שאפילו אם אצוה אותך לברך

ב"ה ה' טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) ל' כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **המצות החשירו**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להביל; מונח - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תכיר - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרנא** - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא **טפחא** - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תכיר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישי: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה = תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שבתרכם ולא תירא מבלק, וזה טעם **אם-לקרא**. וכן היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינים כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים: והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולאמר, הנה הרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד, אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי, לברך שבתרכם, ואם לא יתרוצו בכך יהיו מניחים אותו, כי גם בפעם הזאת השנית אמר בלק (פסוק יז) ולכה נא קבה לי את העם הזה, לא יחפוץ בו להודיעו עתידות ולא לדבר אחר וזהו קרוב את העם. (בפועל) והנה בלעם מרוב חפצו ללכת לא הודיעם זה ולא אמר להם כלום, ויקם בבקר ויתכושש ואלא אתונו וילך עמהם כרוצה להשלים חפצם, על כן חרה אף ה' כי הולך הוא שאלו הודיעם לא היה הולך. ועוד שהיה בזה חלול ה', כי בלכתו עמהם סתם והוא ברשות השם חשבו שנתן לו רשות לקלל להם את העם, והנה חזר בו ממה שאמר תחלה "לא תאור את העם כי ברוך הוא" כפי מה שהגיד להם, וכאשר יראו עוד שלא יקללם, יאמרו כי אחרי כן נמלך עוד או יתהל בהם כהתל באנוש, חלילה לה' מעשות כדבר הזה כי נצח ישראל לא ינחם:

ע"פ רמב"ן **לכתחילה היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם**, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינים כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים (בפועל) בלעם הלך בלי להודיע לשרי בלק שלא יקלל את ישראל, והיה חלול ה' בדבר כי חשבו שה' נתן לו רשות לקלל

ויבא אל הים 1 - קדמא מרכא פסק - להפסיק בין הטהור ובין הטמא, להפסיק בין האחדות והמחיה ובין המפריד והמאבד **אל-בלעם לילה** - זרקא סגול - מוסיף לבלעם נבואה בלילה, שהיה לו גלוי בגלל כבוד ישראל בלילה,

במדבר בלק כבי, יח: וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדֵי בְּלָק אִם-יִתֶּן-לִי בְּלָק מְלֶאכִי בִיתוֹ פֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת-פִּי הַיְיָ אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוּלָה:

מאור ושמש וַיַּעַן בַּלְעָם ... והצדיקים ממשיכים את ההויות לתוך **הטבע** שהיא בגי' **אלקיים** ומיחדים הכל כי ה' הוא האלקים (יחוד ואחדות) והרשעים מפרידין ומאבדין את העולם לפי שהולכים אחר הטבע לבד ומפרידים השם הוי' מ-**הטבע** שהוא גי' **אלקיים** ... (הצדיקים) מיחדים השמות ה' הוא והואלקים ומקטנים השם אלקים לעשותו אלקי ... שהוא לבוש הנשמה ומסתר אותה ממקטרגים. ... והנה בלעם הרשע ימ"ש כל רצונו היה להפוך למשוך אחר הטבע ולעשות פירוד בשם הוי' חלילה ... לעשות כביכול השם של רחמים קטן ולהגדיל שם אלקים שיהי חלילה התגברות הדינין ר"ל.

ויבא אל הים 1 **אל-בלעם לילה** - קדמא מרכא פסק - לכתחילה (רמוז בקדמא) הצדיקים ממשיכים (רמוז במרכא) את ההויות לתוך **הטבע** שהיא בגי' **אלקיים** ומיחדים הכל כי ה' הוא האלקים (יחוד ואחדות הטבע בא-לקות) חיבור מעבר לטבע לתוך הטבע. בלעם ושאר הרשעים מפרידין ומאבדין את העולם לפי שהולכים אחר הטבע לבד ומפרידים (רמוז בפסק) השם הוי' מ-**הטבע** שהוא גי' **אלקיים**

ויבא אל הים 1 **אל-בלעם לילה** - זרקא סגול מרמז כעין גורע מהענין, ומוסיף מהענין על הענין אפשר שזה תומך בפ"י **מאור ושמש** **במדבר בלק כבי, יח: וַיַּעַן בַּלְעָם** ... (הצדיקים) מיחדים השמות ה' הוא והואלקים ומקטנים השם אלקים לעשותו אלקי וגו'.

ומקטנים השם (גורע מהענין) אלקים לעשותו אלקי והנה בלעם הרשע ימ"ש כל רצונו היה להפוך למשוך אחר הטבע ולעשות פירוד בשם הוי' חלילה ... לעשות כביכול השם של רחמים קטן (גורע מהענין) ולהגדיל (מוסיף מהענין של בלעם על הענין) שם אלקים שיהי חלילה התגברות הדינין ר"ל.

אל-בלעם לילה - זרקא סגול, מוסיף לבלעם נבואה בלילה לכבוד ישראל. קרא למפרע - לילה אל-בלעם - מתוך הלילה, משל לחשך המסתיר אור כך הטבע מסתיר אלקות ומתוכו יוצא מאמר ה' להודיעו.

ויאמר לו - מונח רביע - יש כאן לפחות ארבעה ענינים ברשות ללכת. **אם-לקרא לה באו האנשים** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן - שנים או שלושה ענינים

קום - טפחא, כעין רבוי לא מוגבל העשוי להשפיע אלפניו, אפשר כי גם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- **לה אתם** - מונח אתנח, רבוי והגבלה, לך אתם להגביל הליכתו דווקא עם אלו ולא עם אחרים. (א) **רש"י** שאם הקריאה שלך וסבור עתה ליטול עליה שכר קום ל אתם. (ב) **ספרנו** - אם להועץ עמך, לך עמם להזהירם שלא יחטאו.

במדבר בלק כבי, יח: וַיֹּאמֶר הָאֱתוֹן אֶל-בַּלְעָם הַלּוֹא אֲנֹכִי אֲתַנְּךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדָךְ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הַסְּפִנְתִי לַעֲשׂוֹת לָךְ פֶּה וַיֹּאמֶר לֹא:

רבי יוסף בכור שור (ל) **הלוא אנכי אתנך** ... **רכבת עלי** - הרבה פעמים. ושם הפסק הדבר, כי 'רביע' היה על עלי. ו- **מעודך עד-היום** קאי אהסכן ה**ספנת**. כאדם שאומר: המעולם עשיתי לך כן? וכך אמרה לו: מאחר שאיני רגילה בכך, היה לך להבין, שלא בחנם הייתי עושה.

ויאמר - טפחא **לא** - סלוק, מרבה תשובות שלילה של בלעם לאתון, אף שכתוב אומרו פעם אחת. ועוד הטפחא מנתן **ויאמר** מ-**לא** סלוק בתפקיד הגבלה, היינו שנסתמו טענותיו (חכמתו) כי לא אמר לאתון דבר אחר פרט למלת **לא**. **ויאמר** - טפחא **לא** - סלוק, יוסבר ע"פ רש"י (כב, לג)

רש"י (לג) **אולי נטתה** - כמו 'לולא'; פעמים ש'אולי' משמש בלשון 'לולא'. **גם-אתכה הרתיתי** - הרי זה מקרא מסורס, והוא כמו **גם הרגתי אותך**; כלומר: לא העכבה בלבד קראתך על ידי, כי גם ההריגה. **ואותה הרתיתי** - ועתה, מפני שדברה והוכיחתך ולא יכלת לעמוד בתוכחתה, כמו שכתוב: **ויאמר לא** (לעיל, ל), על כן הרגתה; שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. וכן "והרגת את האשה ואת הבהמה" (וי' כ, טז); וכן "ואת הבהמה תהרוגו" (שם טו).

לא - סלוק, מגביל חייה של הבהמה כפי רש"י ב-(כב, לג) **ויאמר לא** (לעיל, ל), על כן הרגתה; שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. **ויאמר** - טפחא, פסקא טעמא וגורמת שנוי משמעות במלת **ויאמר** מסתם אמירה להכנעה מפני האתון, כי לתוכחה של המקום לא שעה, אבל מפני שדברה (האתון) והוכיחתך ולא יכלת לעמוד בתוכחתה, (והסכים עמה).

ב"ה טוב טועם ודעת למונח "ט"ו" (ל) כי במונח האמנותי – תהלים ק"ט, שם: המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"ד – המצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותקירים) – להבדיל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרפא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרפא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרפא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרפא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרפא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרפא – כ"ד בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.4 במדבר בלק כב,ב

במדבר בלק כב,ב: ועתה לכה-נא ארה-לי את-העם הזה כי-עצום הוא ממני אולי אוכל נכה-בו ואנרשנו מן-הארץ

כי ידעתי את אשר-תברך מבריך ואשר תאד יאד:

ועתה לכה-נא ארה-לי את-העם הזה וגו' – תבנית כללית של כעין פרט קדמאה, כלל, פרט בתראה.

הפסוק יוסבר בדרך אגדתא ובדרך הלכתית.

בדרך אגדתא: בדרך אגדתא: **במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ועתה לכה-נא ארה-לי** מהו ארה-לי אוכל אני לשלוט בהם קימעה כאדם שהוא אורה את התאנים (תאנים מלקטים שוב ושוב לפי הבשלתם), כי עצום הוא ממני לא שהן גבורים וחיילותיהם מרובין אלא שמנצחין בפיהם מה שאני יכול לעשות **אולי אוכל נכה-בו** מה ראה זה להתגרות? לא כך אמר להם הקדוש ברוך הוא שלא יהיו נוטלים מארצם אלא שהיו בעלי קסמים ונחשים יותר מבלעם שנא' וירא בלק אלא שלא היה מכויץ הדברים לאמתין וכן הוא אומר (ישעיה מז) נלאית ברוב עצתך יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים. היה רואה בהוברי ישראל נופלין בידו לפיכך הפקיר את בתו ונפלו בה כ"ד אלף לכך נתגרה בהם ולא היה יודע היאך לכך **אולי אוכל נכה** כמי שמנכה אחד מעשרים וארבעה לסאה (כ"ד לוג לסאה) כך מן כל כ"ד אלף מירשאל חסר אלף אלף.

(טט) – היות וב-600000 יש 25 פעם 24000 אז המובן הפשוט של הנאמר במדרש הוא שאם מכל 24000 ימיתו אלף בסיכום יהיו 25000 מתים. ולא ככתוב שהיו 24000 מתים. לכן יש להסביר כע הכוונה שאחרי ספירת 24000 חיים ימית את האלף הבא, וכך אחרי 24 פעם 24000 יצטבר 24000 מתים. בחשבון זה כך: אם נחלק 600000 / 24000 = 25, אז 24 * 24000 = 576000 חיים ועוד 24000 מתים)

ואנרשנו מן-הארץ לא היה מבקש אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ, **כי ידעתי את אשר-תברך מבריך** מנא היה יודע שבשעה שבקש סיחון להלחם במואב היה מתיירא שהיו גבורים שכר את בלעם ואביו לקלל את מואב שנאמר על כן יאמרו המושלים וכתוב כי אש יצאה מחשבון וכתוב אי לך מואב לכך אמר **כי ידעתי את אשר-תברך מבריך**.

ועתה – תלישא-קטנה, פרט קדמאה המרמז לשיעור ההכאה שבלק מבקש כדי לגרש את ישראל מעליו המתברר בפרט בתראה.

לכה-נא ארה-לי – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד העשוי להיות גם הקש או בנין אב (רמז אחד תלישא קדמא ואולא, רמז שני **ממני** ... **בו** פעמיים זקף בין שני קיסרים).

את-העם הזה – מונח רביעי, הצעה בלי מקור: (א) בלק מספר לבלעם שעם ישראל שוכן בארבע מחנות ובמרכזו מחנה לויה ושכינה. (ב) כהנים, לויים, ישראלים, גרים, אולי עוד היו עמם ערב רב.

אולי אוכל נכה-בו – מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא מפשט האמת. נדרש על (ב,ב) **במדבר רבה (וילנא) פרשה כ ג כתיב ויגד מואב** מהו ויגר כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטופים לשלום ולמואבים נראים מזויינין למלחמה שכך כתיב (דב' ב,ט) **וקרבתי מול בני עמון אל-תצבם כל מין צרה, אל תצר להם ואל-תתגר בם כל מין גירור** (כי אמא שלהם היתה צנועה וקראה לבנה בן-עמי) ולמואב אמר (דב' ב,ט) **אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה** מלחמה אי אתה עושה אבל מה שאתה יכול לחטוף מהן חטוף ולכך נראין מזויינין למואב (כי אמא שלהם קראה שם בנה מואב, פרסמה כי בנה מאביה).

מהמדרש מובן כי המואבים היו מובטחים בחייהם ולא היתה סיבה להילחם בישראל וזה ההיפך של דברי בלק לבלעם (ב,ב) **ויגד בלק** אלא שלא היה מכויץ הדברים לאמתין לכן אמר **אולי אוכל נכה-בו** – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (א) כפשוטו ע"י מעשה, במלחמה או בהפקרות, במלחמה שהיו מואב גבורים כמו שהיה המצב בשעה שבקש סיחון להלחם במואב היה מתיירא שהיו גבורים שכר את בלעם ואביו לקלל את מואב ובכל זאת נתירא, או בהפקרות ש- היה רואה בהוברי ישראל נופלין בידו לפיכך הפקיר את בתו ונפלו בה כ"ד אלף (ב) שלא כפשוטו ע"י קללת בלעם כנגד נצחון ישראל בפיהם.

רש"י (ו) נכה-בו – אני ועמי **נכה** בהם. דבר אחר: לשון משנה היא (ב"מ ט,ו): מנכה לו מן הדמים – לחסר מהם מעט (תנח' בלק ד). **נכה-בו** – מקף-כרב מצב (א) נכה (נפחית) מישראל באופן מלא (כלי יקר) (ב) נכה (נפחית) מישראל באופן מעט היכן רמוז בפסוק שלהחסיר מעט הכוונה ל-אחד חלקי 24 מלגיו, היינו שאחרי שיטלו אלף יאארו 24000? **ועתה** – תרסא בתפקיד שיעור, שעשוי להילמד ע"י דרשת מלת **נכה** נכה – נחסיר, מ-כ"ה פעם 24000 (=600000) חלק אחד מ-25 מלגיו שהוא 24000 שמואב הצליחו לפגוע בהם שהלכו אחר פעור בפתוי בנות מואב ובהפקרות בנות מדין ונשאר עם ישראל נקי.

ועוד יש לומר כי תבנית הטעמים **את-העם הזה כי-עצום הוא ממני אולי אוכל נכה-בו** – ... רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן – כעין ענין בעל עצמה רבה. כאן מאמץ להכות רק כ"ד אלף מישראל (ראה במדבר רבה להלן) ובכך לגרש את ישראל שלא יכנסו לארץ מואב. **בסיכום:** הכלל המלמד הוא שאויבי ישראל מחפשים דרכים לפגוע בישראל בין מעט בין רב, בלי סיבה שישראל מאיימים עליהם. וגורמים למי מישראל לחטוא וכך פוגעים בהם. להסבר בדרך הלכתית ראה להלן.

פתיחה דרשה בדרך הילכתית לשיעורי זה"ל. נחזור ונשתמש בפ' **רש"י (ו) נכה-בו** .... דבר אחר: לשון משנה היא (ב"מ ט,ו): מנכה לו מן הדמים – לחסר מהם מעט (תנח' בלק ד). נשאל מהו השעור לחסר מהם מעט?

נתחיל ב-**במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ** המלמד על שעור הכאה שבקש בלק להשיג, ממדרש זה לומדים על שעור זה"ל של רובע הקב (=לוג) מסאה. וממנו נלמד כלל מלמד בכעין בנין אב. נתבונן שוב בפסוק (ב,ב) **ועתה לכה-נא ארה-לי את-העם הזה וגו'** – תבנית כללית של כעין פרט קדמאה, כלל, פרט בתראה. **ועתה** – תלישא-קטנה, פרט קדמאה המרמז לשיעור ההכאה שבלק מבקש כדי לגרש את ישראל מעליו המתברר בפרט בתראה. **לכה-נא ארה-לי** – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד העשוי להיות גם הקש או בנין אב (רמז אחד תלישא קדמא ואולא, רמז שני **ממני** ... **בו** פעמיים זקף בין שני קיסרים).

בדרך הלכתית: המלה **אולי** מביעה ספק. זאת אומרת יש כאן רמז לשיעורי זה"ל פעמים מלבר פעמים מלגיו. ובהקש מרובע הקב המרומז במונח רביע של **את-העם הזה** לסאה, לומדים לשיעורי זה"ל אחרים.

היכן רמוז בפסוק שלהחסיר מעט הכוונה ל-אחד חלקי 24 מלגיו, היינו שאחרי שיטלו אלף יאארו 24000? **ועתה** – תרסא בתפקיד שיעור, שעשוי להילמד ע"י דרשת מלת **נכה** נכה – נחסיר, מ-כ"ה פעם 24000 (=600000) חלק אחד מ-25 מלגיו שהוא 24000 שמואב הצליחו לפגוע בהם שהלכו אחר פעור בפתוי בנות מואב ובהפקרות בנות מדין ונשאר עם ישראל נקי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי תהיו ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **הפצת החששות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרָאָה = מאריך, רבוי; דרָאָה – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפָאָה = טרָאָה – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרָאָה טפָאָה – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרָאָה תְּבִיר טפָאָה** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרָאָה תְּבִיר טפָאָה** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תְּבִיר מרָאָה טפָאָה** – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מוסים; מִרְבֵּי – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; הלשייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** – תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנשואים אחרים בתושבע"פ.

דוגמאות לחישוב מלבר ומלגיו.
אנציקלופדיה תלמודית כרך טו, [חלה] טור רסח ... לדעת שמאי והלל, עשירית האיפה שנאמר בעומר היא עשירית מלבר, שהיא תשיעית מלגו, ולכן עשירית מאיפה, שיש בה שמונה עשר קבים, היא שני קבים,

ר' יצחק קרקושא (בשיטת הקדמונים) בבלי ב"ב צגב, וכן רמב"ם הל' מכירה פ"ח ה"א המוכר חטים לחבירו מקבל עליו רובע קטנית לכל סאה (טט – אחד חלקי 24), ... נמצא (פסולת) מהן יתר על השיעורים האלו כל שהוא (ב) ינפה את הכל ויתן לו פירות מנופין וברורין שאין בהן כלום. **שו"ע חו"מ הל' אונאה ומקח טעות סימן רכט סעיף א ...** ואם אמר: פירות יפות, ולא אמר: אלו, נותן פירות שכולן יפות (טור בשם הרמ"ה). טט – בדרך אגדתא דברי רמב"ם ושו"ע הם כעין משל לעם ישראל. שכולו פירות יפות, ומי שפקרו הם מלבר **תוספתא בבא מציעא (ליברמן) פ"ג,הט"ז** הורה ר' טרפון וגו' עד אחד הלוקח ואחד המוכר וגו' מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו חלוק שוה חמש בשש ידו של לוקח על העליונה (אונאת לוקח בשתות מלבר 20%) רצה או' לו תן לי סלעי רצה או' לו הילך חלקך ותן לי מעותי אבל אם מכר לו שוה שש בחמש יד מוכר על העליונה (אונאת מוכר בשתות מלגיו 16.66%) רצה אומ' לו תן לי סלעי רצה אומ' הילך מעותיך ותן לי חלוקי ור' אומ' לעולם יד המוכר על העליונה וכשם שהמוכר יכול לחזור בו כך הלוקח יכול לחזור בו ר' שמעון אומ' המוכר יכול לחזור בו הלוקח אין יכול לחזור בו שכבר קבל הלה את מעותיו

במדבר בלק כב.ח: וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבָר פֶּאֶשֶׁר יִדְבַּר ה' אֵלַי וַיִּשְׁבְּוּ שְׂרֵי-מוֹאָב עִם-בְּלָעַם: לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבָר ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה) – תבנית של כעין היקש, בנין אב. כפ' **רש"י (ח) לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה** - אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם; וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר: "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה" (בר' לא,כד). כאדם ההולך אצל פלגשו בחחבא (ראה ויק"ר א,יג). **זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף ר ע' א** (זוהר הסולם סימן רפו)

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה וְהַשְׁבַּתִּי אינון כתיב (כ.כ.) **וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו** (לשון קשה כי היה פגום האזן), ואיהו כתיב **וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם** (לשון רכה), **לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה**, בגין דליליא איהו שעתא (זמן) דסטרא אחרא הוי לחרשיא (המכשפים) בשעתא דמשתכחי (נמצאים) ושלטי (ושולטים) סטרי בישינ (צדדים רעים) ומתפשטן בעלמא, **פֶּאֶשֶׁר יִדְבַּר ה' אֵלַי**, שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיי(שבח עצמו בשם ה'), **וַיִּשְׁבְּוּ שְׂרֵי-מוֹאָב**, ושרי מדין אתפרשו מנייהו ולא בעו למיתב תמן וסבי מואב אשתארו דכתיב וישבו שרי מואב בלחודיהו יאות עבדי, מדין דאתפרשו מכל וכל מנייהו ואלמלא לא הוו מחאן בסופא דהוו בעיטא דבלעם לשלחא נשיהון לישראל בשטים למטעי לון ... אבל ישיבה דיתבו אינון דמואב גרמא לון טב בגין דאשתארו תמן ומאן דאזלו אינון דמדין גרמי לון ביש מ"ט אלין חששו ליקרא דמלה דקודשא בריך הוא ויתבו ואלין דלא חששו לה כלום ואזלו לארחיהו,

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבָר - ... רביעי ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה) – תבנית של דבר עצמתי מאד. בלעם פונה לכוחות הרעים כדי להמשיך עליו רוח מא-לקות לקלל, ומשיג גלוי א-לקות שמורה לו ההיפך כנדרש ב-**זוהר במדבר בלק דף ר ע' א** (זוהר הסולם סימן רפו) ... ההוא ליליא ההוא רשע לחיש לחישין ועביד בלטינ (הסולם: מעשי להטים, טט – ע"פ **בבלי סנהדרין סז,ב**, ... אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא: **בלטיסה – אלו מעשה שדים, בלהטיסה – אלו מעשה כשפים**) ואמשיך עליה רוחא מלעילא (הסולם: והמשיך עליו רוח מלמעלה) מיד (כ.כ.) **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים** אל בלעם אלהים סתם דרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא (הסולם: שהוא המדרגה שלו, שבסמאל, ויש שלא גורסין מדרגא דיליה עד דשמאלא): **וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם** – מונח רביעי, ע"פ זוהר הסולם ס' רפו) יש לו לפחות ארבע ידיעות איך לבצע בקשת בלק וזה יקרה בלילה, לכן עליהם להתעכב. (א) לילה זמן שריית הסטרא אחרא (ב) אז יש למכשפים אפשרות לפעול בכשפים (ג) בשעת לילה נמצאים צדדים רעים (כנראה כוחות טומאה בנוסף לס"א) והם בכח להזיק (ד) בשעת לילה שולטים צדדים רעים (כנראה כוחות טומאה בנוסף לס"א) הפוגעים (ה) בשעת לילה מתפשטים הצדדים רעים (כוחות טומאה בנוסף לס"א) בעולם (כנראה ממקום הגעתם לעולם כמו מקומו של בלעם ומשם פושטים לעולם וכן עלולים לגרום נזק)

לֵינוּ פַּה הַלְלִיָּה – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות, (א) הפשט כפ' רש"י **וַיִּשְׁבְּוּ** – לשון עכבה. כי כפ' **רש"י (ח) אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, ויודעים שמדובר ברוח הקודש כי מסיים בהזכרת שם ה' פֶּאֶשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי** (ב) היוצא מן הפשט ע"פ דרשת זוהר (דף ר ע' א) בלעם מתכוין להפך שע"י המשכת קדושה מצד שמאל (ראה הסבר להלן) יתן חיות לכוחות הסטרא אחרא וכוחות הטומאה שזמן התגברותם בלילה וכך יקלל כביכול ברשות ה'. לכן הוא גם אומר להם אל תפעילו או אל תציעו קסמים שהבאתם כי (א) תפריעו (ב) הכבוד לא יהיה של בלעם בלבד. מונח כאן יסוד השקפה, בלעם מודה שלפחות בענין ישראל צריך לפנות לה' ולהזכיר עוונות כדי שתחול קללה. זקני מדין המכשפים מכחישים שצריך לפנות לבורא עולם כי כבר נתנה רשות כללית לפגוע ע"י כשוף. ראה **תורה תמימה שמות משפטי כב,ז** מכשפה הערה קעט).

תורה תמימה (ח) הערה ו נראה דסמיך אסיפא דקרא **פֶּאֶשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי**, ור"ל מתחלה סברו שיעשה מעשי ע"י כשפים (טט) – נוטריקון מל'חיש' פ'מליא של מ'עלה (בבלי סנה' סז,ב) מבלי שישאל רשות הקדוש ברוך הוא, אבל מכיון ששמעו מפיו כי מחכה הוא למוצא דבר ה' נואשו מתקוהם באמרים כלום יש אב ששונא את בנו [סנהדרין ק"ה א'] וישראל הם בערך בנים להקב"ה וא"כ בודאי לא ירשה לו לקללם, ולכן הניחו אותו והלכו להם:

וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבָר – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות, (א) הפשט בלעם בטוח שיענה כמו משה (במ' בהע' ט,ח) **וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מִשֶּׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמַעְיָה מִה-יִצְהָה ה' לְכֶם: פ** (ב) היוצא מן הפשט כגון היוצא מס'ת י' מ'ר – רמ"י (רמא"י) אשיב גם אם לא נאמר לי. **פֶּאֶשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי**, שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיי(שבח עצמו בשם ה'), **יִדְבַר ה'** – מרכא טפחא, יתור לרבות על עצמו שבח שה' מדבר אליו בגלוי רב, ומפני כך ע"פ פ' **רש"י** אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם, אלך עמכם; שמה אין כבודו לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים. אבל טעם **פֶּאֶשֶׁר** – תביר בתפקיד לא ממש, ללמד שאינו מתחייב להשיב ממש מה שנאמר לו, וטעם **אֵלַי** – אתנה, מגביל שהגלוי לבלעם היה בדרך מדרגה מצד שמאל, וב-**תניא פ"ב** וכ"כ גברו ועצמו הצמצומים והסתר פנים העליונים עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים וקליפות וס"א ולקבל חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו ית' ... ויניקתם וחיותם אינה מבחינת פנים אלא מבחינת אחוריים דקדושה כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו ... מעט מזער אור וחיות (הס"א) יונקת לתוכה (גורמת לה) שאינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה ... ומחשיבים עצמם ליש ודבר בפני עצמו ...

זוהר הסולם סימן רפו זקני מדין בשמעם את בלעם אומר **פֶּאֶשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי** ולזלו בכבוד דבר ה' והלכו להם, לכן לבסוף הפקירו נשותיהם ההזנות את ישראל וכל מדין נענשו במלחמת מדין. ואילו על שרי מואב נאמר **וַיִּשְׁבְּוּ שְׂרֵי-מוֹאָב עִם-בְּלָעַם** הם חשבו שבלעם באמת מתכוין לדבר ה' באומר **פֶּאֶשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי** התעכבו לכבד את דבר ה' והצילו את אומתם. בלעם רצה לתת חיות לקליפות בהמשכת רוח א-לקים מצד שמאל וכך כביכול לקלל ברשות ה', אבל המשיך עליו חסימת חיות מהקליפות וחסימת כל כוונה של בלעם ופיו שלא ברצונו מברך טובה.

ב"ה טוב טעם ודעת למונח "ק"ט, כי במצוות האמנותי – התולים "ק"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – המצית ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קוסרים ותפקידם) – להבדיל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות: פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף ר עמוד א ... (איוב יב,ג) וטעם זקנים יקח: אלו בלעם ובלק דתרווייהו הוו בעיטא חדא (שניהם היו בעצה אחת) דכתיב (במ' בלק כג,ג) וַיַּעַל בְּלָק וּבָלְעָם פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: ת"ח ההוא רשע דבלעם כל עובדיו לביש ברום לבא (פי' הסולם: כל מעשיו לרע בגבהות הלב), תרווייהו הוו סלקין קרבנא (שניהם העלו קרבנות) דכתיב (במ' בלק כג,ג) וַיַּעַל בְּלָק וּבָלְעָם, וכל מדבחין (מזבחות) בלק (טט – ללא בלעם) הוה מסדר, ואיהו רשע (ואותו רשע (בלעם)) הוה משבח גרמיה (עצמו בלבד) ואמר (במ' בלק כג,ג) אַתְּ-שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת עֲרַכְתִּי וְאָעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: ואלו לבלק לא שתף בהדיה (עמו) אמר קודשא בריך הוא רשע כלא ידענא (הכל ידעתי) אלא שׁוֹב אֵל-בְּלָק ואת לא צריך למלא (לדבר מעצמך) אלא (במ' בלק כג,ג) וְכַה תִּדְבֹר (דהיינו השכינה הנקראת כ"ה היא הדבר) הדא הוא דכתיב (איוב יב,ג) וטעם זקנים יקח:

(במ' בלק כג,ג) וַיֵּאמֶר בְּלָעָם אֶל-בְּלָק – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שאחת מהן מלמדת שבלעם מצוה לבלק בערמה, כעין אונאת דברים (ע"פ מהפך פשטא) שבלק יטרח בבנית המזבחות, שבלק יטרח בהבאת הקרבנות, שבלק יטרח, שבלק יזרוק הדם למדת הדין ואם יהיה חיוב בגלל זה אז בלק יתחייב כי הוא עושה עבודת הנחה מסיימת (ראה במ' קרח יז,ז) אבל בלעם מציג את כל העשייה בשמו ולשם מדת הרחמים.

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף רי עמוד ב ... אמר ר' שמעון ת"ח האי רשע געלא דכלא הוה דלא תשכח בכל פרשתא דא ויאמר י"י אל בלעם או וידבר י"י ח"ו מה כתיב וישם י"י דבר בפי בלעם וגו' כמאן דשוי חסמא בפום חמרא דלא יסטי הכא או הכא כן (במ' בלק כג,ג) וַיִּשֶׂם ה' דְּבַר בְּפִי בְלָעָם וגו', א"ל קודשא בריך הוא, רשע את חשיב דעל ידך יהא ויתקיים ברכה בבני או אפכא, לא צריכין אינון לך כמה דאמרין לצרעה (לא מעוקצך ולא מדובשך) כו' אלא את שׁוֹב אֵל-בְּלָק וכד תפתח פומך לא יהא ברשותך, ולא בפומך תלייא מלולא אלא (במ' בלק כג,ג) וְכַה תִּדְבֹר, הרי כ"ה דומינא לברכא לון קה תמלל ברכה דבני דכד תפתח פומך היא תמלל מלין לאתקיימא על בני דלא אשבוך מלין לך (טט – לא אותיר לך מלין משלך בין לברך ובין לקלל), במדבר בלק כג,ג: וַיִּשֶׂם ה' דְּבַר בְּפִי בְלָעָם וַיֵּאמֶר שׁוֹב אֵל-בְּלָק וְכַה תִּדְבֹר:

וַיִּשֶׂם ה' דְּבַר – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לענין, שעל כל אחד חלה אותה הלכה או תת-ענין. אלו הדברים המונעים מבלעם לקלל (מלאך, מסמר) כנדרש ב-בבלי סנהדרין קה, ב (במ' בלק כג,ג) וַיִּשֶׂם ה' דְּבַר בְּפִי בְלָעָם - רבי אלעזר אומר: מלאך, רבי יונתן אמר: חכה (מסמר). פתרון תורה פרשת וירא בלק עמוד 198 דבר אחר (במ' בלק כג,ג) וַיִּשֶׂם ה' דְּבַר וגו', ר' יוחנן אמ' מלאך ישב לו בגורנו רצה לברך מניחו רצה לקלל אינו מניחו ואין דבר האמור כן אילא מלאך, שני' ישלח דברו וירפאם וגו'. ור' יונתן אמ' מסמר של ברזל קבע לו בגורנו רצה לברך מניחו רצה לקלל אינו מניחו, בתחילה בלעם היה בעצת פרעה לפגוע בישראל. כיון שראה איך שהוא בנבואתו שמתקרב זמן גאולתו בלעם רצה שיציאת מצרים ומתן תורה יהיה על ידו. משראה כי נעשו ע"י משה הכין סדרות של קללות לקלל את ישראל מאז צאתם ממצרים (פתרון תורה, בלק, ע' 198, ד"ה 'וישם ה' דבר'). בפי בלעם – מרכא אתנח, כעין רבוי הגבלות, שעל כל הקללות חלה ההגבלה המרומזת בטעם אתנח במלת בפי בלעם שע"י מלאך או חכה (מסמר) נמנע ממנו להשימען.

וַיֵּאמֶר שׁוֹב אֵל-בְּלָק – תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין שעל חלקם לא חלה ההלכה או תת-ענין בתוך הענין. לפי דרשת (זהר, בלק) "ואתה לא צריך לדבר" מנע מבלעם כל דבור משלו. אֵל-בְּלָק – טפחא, בתפקיד מפקיד ומשנה משמעות של הכתוב אחריה וְכַה תִּדְבֹר ללמד שאינו צווי לבלעם לעשות אלא מגלה כי וְכַה – השכינה הנקראת כ"ה, תרבה ברכות לישראל, והרבו נרמזו בטעם מרכא של מלת וְכַה בתפקיד רבוי. וטעם סלוק של מלת וְכַה בתפקיד הגבלה ללמד שבעת הזאת היא היחידה שתברך. לפי דרשת (זהר, בלק) "ואתה לא צריך לדבר" מנע מבלעם כל דבור משלו. אבל לפי בבלי סנה' קה,ב וההסבר בפתרון תורה מנע מבלעם רק לקלל אבל לא מנע מלברך.

במדבר בלק כג,ג: וַיֵּאמֶר בְּלָעָם לְבָלָק הַתִּינִיב עַל-עַלְתְּךָ

וְאֵלְכָה אוֹיְלִי יִקְרָה הוּא לְקִרְאָתִי וְדָבַר מַה-יִּרְאֵנִי וְהַפְדֵּיתִי לָךְ וְנִגְדָךְ שְׂפִי:

הפניית הרב צדוק משה: **מדרש תלפיות** (להלן תל') אות בית ענף בלעם, **ילקוט ראובני במדבר בלק ע' מד 87 ד"ה ילקוט ראובני:** ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש ... כן אירע לבלעם כמה דאתמר ונהרג הוא וכל הנלוים אליו.

(בשו"ת בשם) **שכחת לקט אומות העולם ומלכיהם ונביאייהם ט** הפרים והאילים שנזבחו ונשרפו ע"י בלעם ולא נתרצו חלבם ודמם לא לפנימים (תל' פנים) ולא לחיצונים, לא לרוחניים ולא לגשמיים, תבעו עלבונם. גם האתון תבעה עלבונה, שהכה אותה על שנטתה מן הדרך. עד שהקב"ה אמר לממונים שלהם שיקחו נקמתם מבלעם (ומאותם שהתיעצו עמו) במלחמת מדין, והם יהיו (תל' יחייו) ויכנסו (בסטרוין) [בסטרא] דטהרה (תל' דקדושה) ויוקח מכס מהם לכהנים ולוים, לכך נתנו יותר מכס מן החמורים מן שאר בהמות טמאות (גליא רזיא ל' ע"ג]. עיין בערך בית המקדש סימן (י') [ה']:

א"ה (אמר המחבר של מדרש תלפיות אליהו הכהן?) אם הקב"ה תבע עלבון בהמה טמאה לא יתבע עלבון אומה שלימה שכל האומות מכין והורגים בכל יום דכתיב כי עליך הורגנו כל היום אלא שאירכות הגלות להרבות בשכר ישראל כצדיק גמור ורע לו שהוא להרבות שכרו כדחז"ל ולהכביד בעונשים של אומות.

הפניית הרב צדוק משה: **מדרש תלפיות** (להלן תל') אות בית ענף בלעם, **ילקוט ראובני במדבר בלק ע' מד 87 ד"ה ...** וגו' האתון לקח נקמה מבלעם שהכה אותה ובזכותה שנטתה מן הדרך אשר הכין לה בלעם זכו כל סטריין דיליה דוכריין ונוקביין ונפקי מתחות שלטונא דסטרא אחרא מסאבא ונכנסו תחת ממשלת טהרה וקדושה (גלי רזיא):

וַיֵּאמֶר בְּלָעָם – קדמא ואולא ... **אוֹיְלִי יִקְרָה יְיָ –** גרשיים מהפך פשטא, תבנית טעמים המרמזת על אפשרות ללמוד בקל וחומר עם דיו. (א) בספור בלעם והאתון הקב"ה נוקם עלבון האתון המוכה סתם, קל וחומר שנוקם נקמת אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין (ב) ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש לכן בקל וחומר לגוי שעשה כן לעבודה זרה או לעורר כוחות טומאה, כמו שאירע לבלעם.

(ג) העולות של בלעם תבעו עלבונם לפני הקב"ה שחלכם ודמם לא נתרצו והקב"ה נוקם עלבונם לכן בק"ו שנוקם עלבון אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין.

ב' ה' טוב טעמא ודעת מונח – רבוי: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא = טפא = שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דראג תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; כד"כ ברר לימוד אחד מרב אפשרויות: פסק 1 – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מיו"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראס – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנשיא/ים בתושבע"פ.

אמר לו כל המנחש סופו לבוא עליו. ומה טעמא **(במ' בלק נבג)** **פי לא נחש ביעקב**. כי לו נחש. אמר ר' אחא בר זעירא כל מי שאינו מנחש מחיצתו לפנים כמלאכי השרת. ומה טעמא **(במ' בלק נבג)** **פעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל**: **לא נחש** – מקף כרב-מצב, (א) אמר ר' אחא בר זעירא כל מי שאינו מנחש מחיצתו לפנים כמלאכי השרת. (ב) כי לו נחש אז אין מחיצתו לפנים כמלאכי השרת.

אמר ר' חנינא בריה דר' אבהו כבחצי ימיו של עולם היה אותו רשע עומד מ"ט **(במ' בלק נבג)** **פעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל**: א"ר ירמיה בן אלעזר עתידה בת קול להיות מפוצצת באהלי צדיקים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו. רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחיצתן של צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת ומלאכי השרת וסאלין אותן ואומרין להן **מה פעל אל**: מה הורה לכם הקדוש ברוך הוא. אמר רבי לוי בר חיותא ולא כבר עשה כן בעולם הזה (ט:): אחרי שהטילו לאש את **(דניאל ג, ג)** **שדרה מישף ועבד נגו** הלוא הם **(דניאל א, ג)** **הנני מישאל ועננה** הה"ד **(דניאל ג, ג)** **ענה נבוכדנצר ואמר האנה הזה גבריו ארבעה שליחו מהלכין בגואו נבוא נחל לאיתני פהו ורנה די רביעי רביעא דמה לכראלהין: ס** ומה ת"ל **נחל לאיתני פהו**. אלא מלמד שהיו סריסים ונתפאו. ורייה די קדמיתא אין כתיב כאן אלא ורייה (רש"י): ותוארו של רביעי' די רביעא. הן היו מכבשין לפניו את האור. דמי לבר אלהין (ע"פ רש"י) דומה למלאך שראה נבוכדנצר בהיותו עם סנהרב כשנשרפו אוכלוסין).

רש"י (במ' בלק נבג) **פי לא נחש ביעקב** – כי ראויים הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים:

פעת יאמר ליעקב וגו' – עוד עתיד להיות עת **פעת** הזאת" (כ"ף הדמיון מורה שהוא מדמה עת אחרת לעת הזאת) אשר תגלה חבתי לעיני" (מפני שלעיל כתיב ותרועת מלך בו שהוא חבה ... עתיד שתהא עת אחרת כזאת ...) כל שהן יושבין לפניו ולמדים תורה מפיו ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם **מה פעל אל**, וזהו שנאמר **(שעייהו ל, ב)** **הני ענינה ראות את-מוריה**: דבר אחר יאמר ליעקב אינו לשון עתיד, אלא לשון הווה, אינן צריכין למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא ומה גזרותיו במרום, אינן מנחשים וקוסמים" אלא נאמר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותומים מגידים להם, ואונקלוס לא תרגם כן: **(שעייהו ל, ב)** **ונמן לקם אדני לקם צר ומינס לקם עול וליא-יכנף עול מוריה וני ענינה ראות את-מוריה**:

(דבר מלכות, בלק התשע"ו, אדמו"ר ממ"ש, ליקוטי שיחות יח ע' 266) ומחיצתן לפנים (ממחיצת) ממלאכי השרת **(רש"י במ' בלק נבג)**, רש"י פרש לעיל (ויקרא א, א) שמלאכי השרת משתמשים בלשון "ויקרא", ואילו בנביאי האומות נאמר לשון "ויקרי", לשון ארעי וטומאה. דהיינו, שבלעם היה למטה ממלאכי השרת. מובן איפוא, שמחבתנו ישנה חשיבות מיוחדת בכך שישאל הם למעלה ממלאכי השרת.

שילוב בין **(תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פ"ו, ה"ט)**, פ' **(רש"י)**. ו-**(דבר מלכות, בלק התשע"ו, אדמו"ר ממ"ש ליקוטי שיחות יח ע' 266)** מביא את התוצאה הבאה: **פעת** – רביעי, הקב"ה מלמד (ט: א) לצדיקים וזה מיוצג במלת **ליעקב** ו-**מחיצתן של צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת** (ט: ב) מלמד לישראל וזה מיוצג במלת **לישראל** היושבין לפניו ולמדים תורה מפיו ומחיצתן לפנים (מ: טט):
ג) מלאכי השרת שהם שואלים לצדיקים ולישראל **מה פעל אל** (ט: ד) נביאי האומות וביניהם בלעם למטה ממלאכי השרת, שהם מנחשים ולכן אין מחיצתן לפנים ממלאכי השרת.

אפשר שעל יסוד זה הותקנה ברכת ... ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל (ובסדר רב עמרם מסיים במלת "ברחמים"). **(בבלי ברכות יא, ב)** ... ורבא אמר: אף לתלמוד צריך (לחזור ולברך) [לברך]; דאמר רב חייא בר אשי: זימנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דרב לתנויי פרקיין בספרא דבי רב, הוה מקדים וקא משי ידיה ובריך, ומתני לן פרקיין. מאי מברך? אמר רב יהודה אמר שמואל: אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה. ורבי יוחנן מסיים בה הכי: הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנתנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ועוסקי תורתך, ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. ורב המנונא אמר: אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' נותן התורה. אמר רב המנונא: זו היא מעולה שבברכות. הלכך לימרינהו לכולהו.

(רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ו, ה"י) המשכים ט לקרוא בתורה קודם שיקרא קריאת שמע בין קרא בתורה י שבכתב בין קרא בתורה שבעל פה נוטל ידיו תחלה ומברך שלש ברכות ואח"כ קורא כ ואלו הן: אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה, ל והערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך כל בית ישראל ונהיה אנתנו וצאצאינו וצאצאי עמך יודעי שמך ועוסקי תורתך ברוך אתה יי **המלמד תורה לעמו ישראל**, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי מ נותן התורה.

(ש"ע אור"ח הלכות ברכות השחר ושרא ברכות סי' מז, ס"ב) (ב') צריך לברך ב' בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. הגה: (ג) בין למדרש (טור). (ע"פ עטרת צבי: מפני שכולם לומדים מפסוקים בדרך כלשהי)

במדבר בלק נבג: ויאמר אליו מלאך ה' על-מה הפית את-אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשתן כי-גרת הדרך לנגדי:

ויאמר אליו מלאך ה' – מהפך פשטא מונח זק-קטן – זק-קטן שני לימודים, שלפחות אחד מהם יוצא מפשוטו. עד כאן האמירה לבלעם באה עם השם אלהים, דרך שמאל ואחוריים. כאן לכבוד ישראל אמירה עם שם הוי', **מלאך ה'** גלוי שיוצא מפשוטו – רגילותו של לבלעם. **מלאך ה'** – מונח זק-קטן, בתפקיד שניים, (א) כפי **רש"י (בבג)** **לשתן לו** – מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנעו מלחטוא (ב) כפי **רש"י (בבג)** שעמד להרוג את בלעם ומפני שהמקום חס על כבוד הבריות לא הרגו. במדרש רבה ועוד, לא הרגו כי אמר "חטאתי" **ויאמר אליו מלאך ה'** – לימוד (ב) משולב בתבנית טעמים רביעי ... זק-קטן **על-מה הפית את-אתנך** – רביעי ... זק-קטן, כעין כותב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש על מה בא המלאך כמובא ב-**מדרש אגדה (בבור)** **במדבר בלק (בבג)** **ויאמר אליו מלאך ה' על-מה הפית**. אמר לו המלאך תדע מפני מה באתי לא לתבוע ריב האתון (ט: זה הענין הסתום שלא בא לסתום), אלא (לפרש היינו) לתבוע ריב אומה שלימה, שאתה הולך לקלל, והיא עתידה לראות פני שכינה שלשה פעמים בשנה, לכך **[נאמר] שלוש רגלים**, ולא אמר שלשה פעמים:

הכא האתון ששרתה את בלעם בנאמנות היא רמז לטבע הרע שיצא לפגוע באומה שלא עשתה לו כל רע.

ויאמר אליו מלאך ה' על-מה הפית את-אתנך – ... זק-קטן רביעי ... זק-קטן, תבנית טעמים העשויה לבטא ענין עצמתי מאד.

(מדרש אגדה (בבור) במדבר פרשת בלק (בבג)) [נגל ה' את-עיני בלעם]. מכאן שאין רשות לעיני אדם לראות כמו שנותן לבהמות לראות, שבאתן נאמר ותרא, ובבלעם נאמר **ונגל ה'** ולמה כן, שאילו היה לאדם רשות כדי לראות המלאכים המהלכים בדרך, מיד היה נבעת ויוצא מדעתו:

ב"ה טוב טעם ודעה למדני (טו"ו) כי במצוטת האמנותי - תהלים ק"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; תמצית התשפ"ד: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשוט - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבור - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבור טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבור טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבור מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף-ב"כ ברר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סנול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט 1; זק-קטן - 2; זק-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישי: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מלות מ"ג מלות דר' ישמעאל ול"ב מלות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלשא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שחכה; תלשא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שחכה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנשואים אחרים בתושבע"פ.

1.7 במדבר בלק כב,ב (התשע"ז)

במדבר בלק כב,ב: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ הוֹי עַל-מֶה הִכִּיתָ אֶת-אַתְנָחָז זֶה שְׁלוֹשׁ רָגְלִים הִנֵּה אַנְכִי יֵצְאתִי לְשִׁטָּן כִּי-נָרַט הַדֶּרֶךְ לִנְגְדִי:

(המשך **[מדרש אגדה (בבור) (כב,ב)]** מהתשע"ז) ד"א **כִּי-נָרַט**. לשון פחד, כמה דתימר (**ירמיהו מט,כד**) **וַיַּטְטוּ הַחֲזִיקָה**, שבזמן שהמלאך הולך ועומד בדרך אעפ"י שאין האדם רואה אותו מזלו רואה אותו והמזל חרד, הדא הוא דכתיב (**דניאל יז**) **וְנִרְאִיתָ אֲנִי וְנִצְנַל לְכַבְדֵי אֶת-הַמְּרָאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי** (מלבי"ם: פי' חז"ל הנביאים חגי זכריה מלאכי) **לֹא רְאוּ אֶת-הַמְּרָאָה אֲכַל חֶרְגֵה גְדֹלָה נְפִלְתָה עֲלֵיהֶם וְנִכְרְחוּ בְּהִסְבָּא: וְנִרְאִיתָ, וְהָאֲנָשִׁים מַלְבִּי"ם** (**דניאל יז**), פי' חז"ל שהיו חגי זכריה ומלאכי, שלכן הרגישו בדבר ונפל עליהם חרדה כי היו נביאים, ובכ"ז לא ראו את המראה שלענין ראיית המלאך פנים אל פנים היה מדרגת דניאל יותר מהם, כמ"ש הוא עדיף מינייהו וכז': טט: דניאל מספר ב-**(דניאל יג)**, **וְאֶשָּׂא אֶת-עֵינַי וְאֶרְאָה וְהִנֵּה הַבְּהֵמָה לְבוֹשׁ בְּגָדִים וּמְתַנְּנוּ חֲגָרִים בְּכֶתֶם אֶפְסוֹ: מְרָאָה נְבוֹאֵי שֶׁל מַלְאָךְ גְּבֵרָאֵל, זוהי דרגת הנבואה שהיא ששית החל בדרגת הנבואה של משה רבנו (דאם הסבר בחלומות יוסף **זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קצא עמוד ב (בסוגריים) פי' זהר בהיר** (זה"ב), **הרב יא"מ אייכנשטיין (בר' וישב מה)**, **ניחלמו חלום שנייהם**).**

ענין זה מרומז בתבנית הטעמים הבאה וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ הוֹי עַל-מֶה ... זק-קטן רביעי, זק-קטן בתפקיד שתיים, רביעי בתפקיד ארבע, שתיים ועוד ארבע שווה שש. גלוי נבואי ממדרגה ששית ממדרגת נבואת משה מראה, חלום, חידות כנאמר ב-**(במ' בהע"ב) (1) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְבְרֵי אַסְרֵיהֶּנּוּ וְנִבְאֵכֶם הוֹי בְּמֶרְאָה אֲלֵיו אֲתֻנְדַע בְּחֻלּוֹעַ אֶדְרֵי-בּוֹ: (ז) לֹא-יְכֹן עֲבֹדֵי מְשֵׁה פְּכֹל-בֵּיתִי וְנֶאֱמָן הוּא: (ח) הַיּוֹם אֶלְשָׁה אֶדְרֵי-בּוֹ וּמֶרְאָה וְלֹא בְחִילֵת וְתִמְנַת הוֹי יִבְשִׁי ... רוצה ללמד שרק בבלעם היה גלוי זה ומלוויו לא ידעו מכך כלל. ראה גם במדבר בהעלתך יבו,ו: **וְנִבְאֵכֶם הוֹי** (זק-קטן רביעי $6 = 4 + 2$)**

הַנֵּה אַנְכִי יֵצְאתִי לְשִׁטָּן - מהפך פשוט מונח זק-קטן - זק-קטן שני לימודים, שלפחות אחד מהם יוצא מפשוטו. (טט: א) היוצא מפשוטו **[מדרש תנחומא (בבור) פרשת בלק יא]** ... מלאך של רחמים היה ולו נעשה שטן, וכך אמר [אל] בלעם גרמת לי לשמש **אומנות שאינה שלי**, שנאמר **הַנֵּה אַנְכִי יֵצְאתִי לְשִׁטָּן**

(טט: ב) היוצא מפשוטו **[רא"ם]** ... **הַדֶּרֶךְ לִנְגְדִי**, שפירושו שבביל שהדרך הזה שאתה (בלעם) הולך בו הוא לנגדי, כלומר **הפך רצוני: ולפי משמעו: כי חרד הדרך לנגדי**. לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך (בלעם) שחרד ומהר הדרך, שהוא לכעסי ולהמראתי. **כִּי-נָרַט** - מקף כרב-מצב משמעות מלת ירט (טט: א) נוטריקון **[במ"ר (וילנא) בלק כ,טו]** ירא"ה (יראת"ה) ראת"ה נטת"ה, (טט: ב) ד"א **וְנָרַט** בא"ת ב"ש מגן, (טט: ג) לשון פחד, (טט: ד) **וְנָרַט הַדֶּרֶךְ** בעל הדרך (פי' רא"ם), (טט: ה) לשון רצון **[שפת"ח כב,לב, אות ז]**

כִּי-נָרַט הַדֶּרֶךְ - מרכא טפקא, ע"פ **[רא"ם]** כיתור לרבות התלהבות בלעם ללכת בדרך זאת, **לִנְגְדִי** - סלוק מגביל עונשו המייד ויאבד בעתיד כמו האנשים ההולכים עמו **[במ"ר (וילנא) בלק כ,טו (כב,לב)]**

במדבר בלק כב,ט: וְעֵתָה שָׁבוּ נֹא כְזֶה נִסְ-אַתֶּם תִּלְגִּילָה וְאַדְעָה מַה-יִסְפֶּה הוֹי דְבַר עֲמִי:

פירוש **[אלשיך] (במ' בלק כב,ט) (וַאֲדְעָה)** מהראוי היה יאמר ואראה, ולא **וְאַדְעָה**. או יאמר ואגיד **מַה-יִסְפֶּה** כו', כי אין בזה צודקת ידיעה. אך אמר, הנה כאשר דבר לי (בשרים הראשונים) **נסתפקתי בתשובתו יתברך באומרו (במ' בלק כב,ט) לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם**. (טט: ומה ההסתפקות?) אם היה מחליט הדבר שלא אלך בשליחות זה כלל, או אם חש על כבודי שלא אלך עמהם רק עם נכבדים מהם. ולא נודע אלי ביאור הדבר. אך עתה **אֲדְעָה מַה-יִסְפֶּה הוֹי דְבַר עֲמִי**, כי אדע כוונתו כי הרי אתם נכבדים מהם (טט: מהראשונים). ואם הפירוש הוא לעקור השליחות, יפרש ולא יניחני לטעות פעם שנית:

וְאַדְעָה - מונח זק-קטן במלה אחת, כעין מידה (יח) מל"ב מידות לר' אלעזר בריה"ג מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל). בלעם עוטה איצטלת ירא ה'. תשובת ה' הפעם תברר גם על הקודמת האם אלך עם כבוד מתאים למעמדי או לא אלך כלל.

מַה-יִסְפֶּה הוֹי - מקף כרב-מצב משמע מלת **מַה-יִסְפֶּה** (א) להוסיף (ב) לחדול. במצב (א) שתי אפשרויות לרעת ישראל, לטובת ישראל. **מַה-יִסְפֶּה הוֹי** - מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בלעם מצפה למצב (א) לתמיכה מה' נבואה לרעת ישראל. פירוש **[גור אריה] (במ' בלק כב,ט)** ... וכתב הרא"ם דכל זה על דרך ניבא ולא ידע מה ניבא' (ר' רש"י בראשית מה, יח). וכוונתו, שאם ידע מה ניבא, (טט: ה) היה נוקט במשמעות מלת "יוסף" (לחדול) לא היה שואל עוד מאת הקדוש ברוך הוא לקללם. ואין צריך לדבריו, כי לנבואה כזאת שלא דיבר אליו הקדוש ברוך הוא, רק שהוא נתנבא, אפשר להתבטל, וגר': אבל **[במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ סימן י]** מלמדנו **וְאַדְעָה מַה-יִסְפֶּה הוֹי** שמתנבא שעתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף להם ברכות על ידו. וזה ניבא ולא ידע מה ניבא.

דְבַר עֲמִי - מרכא (רבוי) סלוק (הגבלה), ע"פ **[העמק דבר]** בלעם סבור שהוא בהתקרבות יתירה לקב"ה (רבוי קרבה) וזה גסות רוחו של בלעם, אבל הקב"ה לא דבר עמו כלל (היינו הגבלה ומיעוט קרבה לבלעם), אלא הגיד לו אם לקרוא לך וגור'.

הסבר הלכתי בתוכן הפסוק:

[מדרש אגדה (בבור)] (במ' בלק כב,ט) (וְעֵתָה שָׁבוּ נֹא כְזֶה נִסְ-אַתֶּם וְאַדְעָה מַה-יִסְפֶּה הוֹי דְבַר עֲמִי), אם ירצה שאלך עמכם ואם לאו יחשוב אצלו בלק שאם יכבדני כאשר אמר אלי לאמר שאני מניח ציווי ה' אלהי, לא שאיני יכול לקללם כי אוכל, אבל איני רוצה לעבור את מאמרו:

לפי **[מדרש אגדה (בבור)]** בלעם מתפאר ביכולתו להזיק, תחילת פרשת בלק מספרת על פעילות בלעם בלילות כדי להשרות על עצמו כוחות הזיק. הלילה הוא זמן ההיזק. פרשת בלק מגלה יסודות בהכנה לשינה בלילה שעל ידם בני ישראל מגינים על עצמם מהזיק הלילה.

הפסוק הראשון מבין שני הפסוקים הבאים מפורש ע"י רש"י כמקור לקריאת שמע על המיטה, הפסוק השני בעל תוכן דומה על הגנת ה' על עמו.

במדבר בלק כב,כד: הַיּוֹם עַם פְּלִיָּא יָקוּם וְכֹאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּח עַד-יֵאָכַל טָרְף וַיִּדַם-חַלְלִים וְיַשְׁתָּה:

במדבר בלק כד,ח: אֵל מוֹצִיאָו מַמְצִי'ם פְּתוּעַפֹּת רָאם לוֹ יֵאֲכַל גּוֹיִם צָרְיוֹ וְעִצְמֵימֵיהֶם יִגָּם וְחַצְוֵי יִמְחֶץ:

ב"ה טוב טועם ודעת ולמדי (טו"ר) ל"י כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תשס"ב; סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מודת מ"ג מודת דר' ישמעאל ול"ב מודת דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

בברכות בלעם מוצאים מקור לקריאת שמע על המיטה (**במ' בלק כג,כד**) **לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֵאָכַל טָרֶף [רש"י]** (שם) **לֹא יִשְׁכַּב** - בלילה על מנתו עד שהוא אוכלים (שפת"ח ב לשון חבלה) ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד, קורא את שמע על מנתו ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגייס להזיקם, הקדוש ברוך הוא שומרים ונלחם מלחמותם ומפילים' חללים (שפת"ח ג היינו **במ' בלק כג,כד**) **וְדַם־חַלְלִים יִשְׁתָּהוּ**. אפשר שמאמר **[רש"י]** **וּמַחְבֵּל כָּל מְזִיק הַבֵּא לְטַרְפוֹ** מלמד מדוע נכללו בקריאת שמע שעל המיטה מזמור **(תה צא)** **יָשֶׁב בְּסֵטֶר עֲלִיּוֹן בְּצַל שָׁדַי יִתְלוֹנֵן**: ומזמור **(תה ג)** הפותח **מִזְמֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלֹום בְּנוֹ**: ששניהם נקראים שיר של פגועין, ולפחות אחד מהם נקרא שיר של נגעייה שלא בהקשר לקריאת שמע שעל המיטה.

המזמור **(תה צא)** **יָשֶׁב בְּסֵטֶר עֲלִיּוֹן נְקָרָא ב־[בבלי שבועות טו,ב]** באחד משני השמות שיר של נגעים. מאן דאמר דנגעים, דכתיב: **(תה צא)** **יָבֵנָה לֹא־יִקְרָב בְּצַלְהֶ֙ן**, ומאן דאמר פגעים, דכתיב: **(תה צא)** **יִפֹּל מִצְדָּהּ אֶלְהֶ֙ן**. ואומר **(תה צא)** **יָשֶׁב בְּסֵטֶר עֲלִיּוֹן בְּצַל שָׁדַי יִתְלוֹנֵן**: עד **(תה צא)** **כִּי־אַתָּה ה' מַחְסֵי עֲלִיּוֹן שָׁמַתְּ מַעֲנֶ֨נָּה**; וחזור ואומר **(תה ג)** **מִזְמֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלֹום בְּנוֹ**: עד סופו.

ול-**[ירושלמי שבת פ"ו,ה"ב]** שני מזמורים מהווים שיר פגועין. ואי זהו שיר פגועין **(תה ג,ב)** **ה' מְהִרְבֵּנוּ צָרֵי רַבִּים קָמִים עָלֵינוּ** וכל המזמור (טט: בסידורים נוסח ספרד בקריאת שמע על המיטה מתחילים בפסוק ב כמו שכתוב כאן ולא בפסוק **(תה ג)** **מִזְמֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלֹום בְּנוֹ**). (טט: וגם) **(תה צא)** **יָשֶׁב בְּסֵטֶר עֲלִיּוֹן עד (תה צא)** **כִּי־אַתָּה ה' מַחְסֵי עֲלִיּוֹן שָׁמַתְּ מַעֲנֶ֨נָּה**: (בסידורים שלנו אומרים כל המזמור בקריאת שמע שעל המיטה)

אפשר כי פסוק **(במ' בלק כג,כט)** מרמז בתבניות טעמיו לחלק מההתכונות לשינה. **(במ' בלק כג,כט)** **יַעֲתָה** – המלה היא רמז לתשובה (רב אבא שאול בן ציון) **יַעֲתָה** – רביעי, ארבעה שלבים, טעם קדמא במלת **שָׁבוּ** בתפקיד קודם לשינה. **[משנה ברורה סימן רלט ס"ק ט]** ... כתבו הספרים שבלילה קודם השינה (טט: א) בדיקת מעשיו) נכון לאדם שיפושש במעשיו שעשה כל היום (טט: ב) ויודי) ואם ימצא שעשה עבירה יתודה עליה (טט: ג) קבלת תיקון) ויקבל ע"ע שלא לעשותה עוד ובפרט בעונות המצויים כגון חניפות שקרים ליצנות לשה"ר וכן עון בטול תורה צריכים בדיקה ביותר. (טט: ד) מחילה) גם ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו ובזכות זה האדם מאריך ימים **[מגילה כ"ח]**.

((טט: ד) מחילה) בלבד מקורו ב-**[בבלי מגילה כח, א]** שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: **במה הארכת ימים?** אמר להם: מימי לא נתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על מטתי קללת חברי, וותן בממוני הייתי. ממשיכה הגמרא במאמר שלא שייך לענינו - לא נתכבדתי בקלון חברי - כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה (שנשא את חפירה על כתפו), אתא רב חנא בר חניליא וקא דרי מיניה (רצה לקחת את האת ולכבדו). אמר ליה (רב הונא לרב חנא): אי רגילת דדרית במאתין – דרי (אם בעירך אתה רגיל בנשיאת את – אז תשא), ואי לא - אתייקורי אנא בולותא דייך (אני אתכבד בכזיונך), לא ינחא לי (לא נוח לי בכך). (ממשיכה הגמרא במאמר ששייך לענינו) ולא עלתה על מטתי קללת חברי - כי הא דמר זוטרא, כי הוה סליק לפורייה אמר: שרי (מוחל) ליה לכל מאן דצערן.

(במ' בלק כג,כט) **מַחֲיִיבָהּ** – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזה רמז למאמר **[מגילה כח,א]** וה-**מ"ב רלט ס"ק ט]** ובכות זה האדם מאריך ימים **(במ' בלק כג,כט)** **נֶאֱבָרָה נְסִיחָתָם** – מרכא תביר טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ויודי על המיטה והשונים בהלכותיהם לגבי ענין מסוים בקשר לנושא.

(במ' בלק כג,כט) **נְסִיחָתָם** – מקף כרב-מצב סוגיית אמירת וודוי לפני שינה (א) עדות המזרח נוהגים לומר וודוי פרט ליום שאין אומרים בו תחנון ובמוצאי שבת **[סידור אור השנים]**, אבל בספר **[תרי"ג מצוות השלם – מועדים ע' 95 אוצר החכמה]** מוזכר כי גם השל"ה (שהיה אשכנזי ומזכיר זאת) **[הולין דרך חיים תוכחת מוסר אות קע]**, אליה רבה או"ח ס"י רלט ס"ג, ג, ראה זוהר פ' צו [דף כט ב] [(ב) מנהג אשכנז כתב **(באר היטב)** נוהגים לומר וידוי שכיב מרע קודם השינה ונראה לומר שאינו נכון דאיתא בברכות (ס,א) שלא לומר אם אמות תהא מיתתי כפרה דלא ליפתח פיו לשטן לכן אין לאומרו רק יפושש במעשיו שעשה כל היום אם ימצא שעשה עבירה יתודה עליו ויקבל שלא לעשותו ובפרט בעבירות (וההמשך כמו מ"ב)

[בבלי ברכות ס, א] תנו רבנן, הנכנס לבית המרחץ אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתצילני מזה וכיוצא בו, ואל יארע בי דבר קלקלה ועון, ואם יארע בי דבר קלקלה ועון - תהא מיתתי כפרה לכל עונותי. אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דלא לפתח פומיה לשטן; דאמר ריש לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן.

במדבר בלק כג,כד: הֵן־עַם פְּלִבְיָא יְקוּם וְכַאֲרֵי יִתְנַשָּׂא **לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֵאָכַל טָרֶף וְדַם־חַלְלִים יִשְׁתָּהוּ:** **[רש"י]** **(במ' בלק כג,כד)** **הֵן־עַם פְּלִבְיָא יְקוּם וגו'** - כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וקארי לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין:

[שו"ע אר"ח הלכות הנהגת אדם בבקר ס"י א] [סעיף א] **[א] יתגבר [א] כארי לעמוד בכוקר (א) לעבודת בוראו, * א <ב>** **שיהא (א) הוא מעורר (ב) (טט: מ"ב להלן) [ב] השחר. הגה: ב' ועכ"פ לא יאחר זמן התפלה (ג) שהצבור מתפללין הֵן־עַם פְּלִבְיָא יְקוּם** – פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מלמד על שני דברים, פשטא מלמד על כפשט הכתוב, אפשר שקימה בזריות ודבר שני יקדים קימתו. מצד קיום מצוות אפשר ששני הדברים הם ע"פ **[משנה ברורה ס"י א ס"ק (ב)]** יטול מים על ידיו ג' פעמים כראוי להעביר רוח הטומאה (עדיף ליד מקום שנתו) ובאין מים כשיעור יטול מעט או יניקה ידיו בכל מידי דמגקי ויברך (ואם השכים בלילה ואינו ממשיך לישון) ילמוד כדון התלמוד והפוסקים. אפשר שטעם מונח מוסיף מצב ביניים כאשר אין מים ליד משכבו ילך אל מקום המים דעה (א) פחות מד' אמות כל פעם דעה (ב) כתב בשערי תשובה דעדיף שילך במרוצה שלא להשהות רוח רעה על ידיו. או נאמר ששתי המצוות הן: ס"ק (ב) נטילת ידיים, ס"ק (ג) מצווה להתפלל עם הציבור אעפ"י שלא יעבור זמן תפלה. ובס"ק (ד) ... שצייר בנפשו תמיד איך שהוא עומד לפני הש"י ... וזהו סוד שוית' ה' לנגדי תמיד וזה תועלת גדול לענין היראה. אפשר שזה מרומז במלת **יִתְנַשָּׂא** שוית' י"ה ... אחד נגדי ת'מיד

ו-**[בקיצור שו"ע]** כתב שיאמר עוד קודם לנטילת ידיו: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהזהרתני בי נשמת רבה אמונתך". אפשר שזה מרומז במלים **הֵן־עַם פְּלִבְיָא יְקוּם וְכַאֲרֵי יִתְנַשָּׂא** ס"ת יקום – מ (מודה), ס"ת כלביא – א, ס"ת הן – ג, ממלת כלביא – י (אני), ממלת כלביא – ל (לפניך), ס"ת עם – מ, תחילת מלת כלביא – כל (מלך), מלת יקום = וקום, ממלת כארי – ר (רבה), מהמלים "יקום וכארי יתנשא" לחלץ מלת (אמונתך).. מורכב חלק מהמשפט: מודה אני לפניך מלך ... וקום ... רבה אמונתך.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדינת מלכותי (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **מצות ההשפחות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דראג תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"א; מדות דר' ישמעאל ול"ב; מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.8 במדבר בלק כב,ב (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בלק כב,ב: הנה העם היצא ממצרים ויבא את-עין הארץ עתה לכה קבה-לי' אתו אוכל להלחם בו וגרשתיו:

עֲתָה – טעם רביעי עשוי לרמז לארבעה דברים הנלמדים מצירוף פ' רש"י ומלבי"ם.

[רש"י] (במ' בלק כב,ב) ע"פ [תנחומא ה] מפרט שני דברים:

(א) **(כב,ב) קבה-לי'** – זו קשה מארה לי', שהוא נוקבי ומפרש **[נשפת"ח ג] הקלה יותר**: **[תורה שלמה צ] תנ"י ח, במדבר פ"כ ט, ילקו"ש ורש"י ומדא"ג. ומ"ש שנוקב השם ומפרש אינו בכל המקורות הנ"ל. ובח"י רד"ל לתרגום (וי' כד, יא) ויקב, שיזכיר בפירוש שם ישראל, [אור החיים] שפי' קבה-לי', שיפרש שאינו מאררו אלא בערך מלחמת מואב שיהיו ישראל מוכנעים לפני מואבים.**
(ב) **[וגרשתיו]** (ט: ללא פירוט לכן משמעו) – מן העולם. ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ, איני מבקש אלא להסיעם מעלי, ובלעם היה שונאם יותר מבלק:

[מלבי"ם] (כב,ב) לדברי בלעם ויוסר הפחד מלבם ועי"ז (כב,ב) אוכל אוכל להלחם בו, שעי"כ יצאו גבורי מואב למלחמה, והגם שלא נכה בו עד שאגרשנו מן הארץ בכ"ז ע"י שיצאו למלחמה נגדו וגרשתיו מגבולי ולא יקרב אל ארצי בראותו מלחמה. והנה מה ששינה בלעם ואמר שבלק אמר **לכה קבה, הגם שבלק אמר לכה ארה, זאת הבין מדברי בלק, שאם בלק אינו רוצה רק שיארר אותם לבד למה שולח שיבוא אצלו הלא המארה תחול על המאורר גם מרחוק, ולמה יטריח אותו בחנם שיבא אליו, וע"כ שחוק מן המארה צריך הוא גם אל הקבוי שהוא פרישת הקללה ופרסומה כדי לחזק ידי אנשי המלחמה שנפל עליהם אימתה ופחד וע"ז צריך שיבא לארץ מואב דוקא ויפרש הקללה במעמד כלם שבזה יוסר מהם הפחד שנפל עליהם ויצאו להלחם, ואחר שהבין שה' לא יסכים שיאור את העם כי ברוך הוא לה', חשב שעכ"פ יסכים על הקבוי שבזה לא יחליש כח ישראל רק יחזק לב אנשי מואב להסיר המורכ מלבם: ע"י צירוף פ' [רש"י] עם פ' [מלבי"ם] משמע שבדברי בלעם יש ארבעה פרטים. (א) ארה, שיכולה לחול מרחוק; (ב) קבה, פרסום הקללה במקום כדי לחזק ידי אנשי המלחמה, ומשמע מהמלבי"ם שבלעם מנסה לומר ש"קבה" קל מ"ארה" ופי' [אור החיים] לפי בלעם קבה הוא רק לענין התחזקות מואב נגד ישראל ולא קלה רחבה יותר; (ג) וגרשתיו מגבולי ולא יקרב אל ארצי בראותו מלחמה. (ד) ע"פ פ' [רש"י] ע"פ [תנחומא ה] תוספת של בלעם לגרשם מן העולם.**

ככותרת: בלעם מציג שמדובר בפעולה מוגבלת רק בין מואב וישראל, אבל כוונת עצמו היא ההפך לפגיעה גדולה בבני ישראל. לכה קבה-לי' אתו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, שלפחות אחד מהם ע"פ תבנית מהפך פשטא יוצא מפשט הכתוב, אם "קבה" חלש מ"ארה" אז בלעם מתכוין רק לעזור למואב נגד ישראל. אבל אם כוונתו האמיתית ש"קבה" חזק מ"ארה" אז להפך מתכוין להזיקם לתמיד.

קבה-לי' – מקף כרב-מצב למשמעות הצרופה "קבה-לי" (א) לפעם זאת (ב) לפעם אחרת (ע"פ וי' מצ' טו, יד וט) וכאן רוצה ללמוד לפעם הזאת.

קבה-לי' – מקף כרב-מצב למילת "לי" שימוש במילת "לי" במשמע "לעצמי", (א) משמע לבלק כאמר ב-(כב,ב) [ועתה לכה-נא ארה-לי' (לעצמו של בלק ולא דווקא למואב) (ב) וכאן בלעם כביכול חוזר על מאמר בלק ובאומר (כב,ב) לכה קבה-לי' אתו ושינה מ"ארה" ל"קבה" לפי פ' [רש"י], אז "לי" משתנה מ"בלק" ל-"בלעם", ועם צירוף פ' [רש"י] ע"פ [תנחומא ה] תוספת של בלעם לגרשם מן העולם. כנראה שכאן התורה מלמדת שזה מצב (ב) ל"עצמו" של בלעם ולא של בלק.

(כב,ב) אוכל אוכל להלחם בו וגרשתיו

בלק בקש - (כב,ב) אוכל אוכל נכה-בו ונאגרשנו מן-הארץ, אפשר שע"פ [מלבי"ם] נכה-בו – זקף-קטן מלמד על שני דברים, (א) חיזוק אנשי המלחמה של מואב לצאת למלחמת מגן (שזה מוציא מפשט הכתוב ומרומז בתבנית (כב,ב) אוכל אוכל – מהפך פשטא; (ב) הפשט הכאה שתגרש את בני ישראל מגבולות מואב. אבל בלעם מפרש הקריאה כמלחמה מרובה כמרומז בתבנית הטעמים של (כב,ב) להלחם בו – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב.

(כב,ב) אוכל אוכל להלחם בו – מרכא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא באופן שונה ביניהם, ע"פ [תולדות יצחק] קבוצת הפרטים הם בלק ובלעם. בלעם ילחם בישראל מלחמת קלה ומחשבה. ובשעת הקללה בלק ילחם בישראל מלחמת חרב, והרואים יחשבו שבלק בגבורתו נצחם.

(כב,ב) אוכל להלחם בו – תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שלא חל עליהם משהו הקשור לנושא. שמהשמועה לבדה תמנע המלחמה. ע"פ [תולדות יצחק] ... שהיה אפשר שכונת בלק לא היה שיקלל לישראל, אלא שישמעו ישראל שבלק שולח לבלעם שיבוא לקללם, וכשישמעו ישראל יברחו משם. ט: אפשר שמואב ידעו שכאשר מלך אדום סירב לתת מעבר לישראל דרך ארצו ויצא נגדם בעם כבד ובחרב, ישראל סבבו ממנו ופנו לדרך אחרת (במ' חקת יח – כא). מואב לא ידעו שישראל נסובו מפני שנצטוו לא להלחם באדום בני עשו. כנדרש ב- [מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן יח] ... לפי שנאסרו ישראל להלחם בבני עשו שני' (דב' ב,ה) אלי-תתגרו גם כ'י לא-אתן לכם מארצם (ט: ארץ עשו) (כב,ב) וגרשתיו – סלוק בתפקיד הגבלה. בלק בקש גירוש מוגבל. אבל לפי [רש"י] ע"פ [תנחומא ה] תוספת בלעם לגרשם מן העולם.

במדבר בלק כב,ב: ויאמר אליהם אל-בלעם לא תלך עמכם לא תאר את-העם כי ברוך הוא:

[תולדות יצחק] ... בלעם אמר ... ואם אומר לשי"ת (שבלק) שלח לי לשון ארוך שהיא קללה קטנה מקבה, הקדוש ברוך הוא ישיב לא תאור ולא יאשר לי מקום כלל ועיקר שאקללם, ולכן אומר להקב"ה (שבלק) שלח לי קבה, והשי"ת ישיב לא תקוב וישאר לי מקום לקללם בלשון ארוך, והקב"ה שידע מחשבתו הרעה אמר ליה הבנתי מחשבתך הרעה, לכן אני אומר לך (כב,ב) לא תאר את-העם אפילו בלשון ארוך.

(כב,ב) לא תאר את-העם – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשטו של הכתוב. ע"פ [תולדות יצחק] כאן (כב,ב) לא תאר הוא הגבלה המונעת כל סוג של קללה.
כי ברוך – מרכא טפחא, כעין קבוצה העשויה להתרחב, הוא ברוך מבורכים אבותיו, מבורכים בניו הווא – סלוק מגביל הברכה הנשגבה רק לעם ישראל.

ב"ח טוב טועם ודעת למדני (טו"ט) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: תעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התהפ"א – תהפ"ס"א = המצית ההשעיות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (מקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרפא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = סרפא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרפא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרפא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרפא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר בלק כביגי: וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בָלָק לְכוּ אֶל-אַרְצְכֶם **כביגי** **בְּיַמֵּי מֶלֶךְ הַמֶּלֶךְ עֲמֹקִים:**
נתחיל הסבר פסוק זה מהסבר [לקוטי שויות חכ"ח, אדמו"ר מ"ש] בפסוק (כב,כא) המתחיל כמו (כביגי) **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר** (אותו תוכן, אותו ניקוד, אותם טעמים). בלעם משנה ממנהגו הקבוע ועושה "קלקולי שורה" כדי להזכיר לפני הקב"ה "קלקולי שורה" של בני ישראל במדבר כדי שחס וחלילה יסיר אהבתו מהם ובכך יתאפשר לבלעם לקטרג.

כביגי **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שנים, ומהפך פשטא בתפקיד שינויים ממנהגו הקבוע. ביחד שני שינויים, שני "קלקולי שורה".

(קלקול א) נעיון בפ' [רש"י] (כב,כא) **וַיִּחַבֵּשׁ אֶת-אַתָּנוּ** – מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. וכהסבר [שפת"ח ל] כיון שקם בבוקר קודם שקמו נעריו כדי למהר ולילך וגו'. היות ופסוק (כב,כא) מתחיל כמו (כביגי) **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר** (אותו תוכן, אותו ניקוד, אותם טעמים), מוצע לומר כי אפשר שגם ב-(כב,גי) **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר** "השנאה מקלקלת את השורה". שיצא מהנהגתו הקבועה, שלא כהרגל אנשים חשובים שיש להם משרתים, ומיהר לדבר בעצמו עם שרי מואב. תוכן דבריו מרומז בהמשך הפסוק.

(קלקול ב) מוצע לומר שמהסיפא **בְּיַמֵּי מֶלֶךְ הַמֶּלֶךְ עֲמֹקִים:** מתגלה שבלעם אומר מפורשות לשרי בלק שהוא יוצא מרגילותו לדבר רק עם אנשים חשובים מאד ובגלל הנושא הוא מואיל (מתרצה) לדבר עם אנשים לא חשובים.

כביגי **וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בָלָק** – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שתי סיבות לתוכן ולתבנית הטעמים הקודמת. ללא מהפך פשטא רמז להם (א) ששונא לישראל ומזדהה עם בקשת בלק לקלל את ישראל; (ב) **לְכוּ** – טפחא בתפקיד שני, אמנם איני הולך עמכם, אבל מהרו **אֶל-אַרְצְכֶם** – מקף כרב-מצב (א) שארית ארץ מואב ששלחה אתכם (אחרי כיבוש חלק ארצם בידי סיחון) (ב) כל ארץ מואב. אפשר שמרמז שכביכול יעזור להחזיר כל ארץ-מואב.

אם אינו הולך מה יש למהר?

כביגי **בְּיַמֵּי מֶלֶךְ הַמֶּלֶךְ** – יתיב מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני לימודים, טעם יתיב בא במקום טעם פשטא במילה בת הברה אחת או שתי הברות והיא מלעלית. תפקידו כאן כעין דווקא כך. שני נימוקים למניעת הליכתו. בלעם מסתיר אחד ומגלה אחד. ע"פ [ילקוט שמעוני בלק

רמז תסה] בלעם **מסתיר** סיבת מניעת הליכתו כי כך ציווהו א-לקים לא ללכת לקלל, **ומגלה** את מה שהוא העדיף להבין מדבר א-לקים ב-**כביגי** **לֹא תִלְךָ** עם הדגש על **עֲמֹקִים**, שא-לקים חס לכבודו של בלעם שימתין לשרים נכבדים מאלה, אפשר שזה גם מרומז במקף של **כביגי** **אֶל-שָׂרֵי** כרב-מצב השרים (א) אלה שלפניו, (ב) נכבדים מהם. בכך גילה את רוחו הגבוהה לכבוד וגם לתאוות ממנו. בלק הבין זאת כפי

שמתגלה ב-**כביגי** **כִּי-יִכְבַּד אֶכְבְּדָךְ מֵאֵד**, וכפי שבלעם מגלה בעצמו ב-**כביגי** **אִם-יִתֵּן-לִי בָלָק מְלֶאכֶת בְּיָדוֹ גִּסְף וְזָבָב**. בפסוק **כביגי** מתגלה לפחות אחת מהמידות הרעות של בלעם "רוח גבוהה" היינו תאוות כבוד.

כביגי **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בָלָק** – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק לאתנח) כעין הקש, דבר החוזר וקורה. ההקש נלמד מהשוואת מידות טובות של אברהם אבינו לעומת מידות רעות של בלעם, והשלכות ההקש אל תלמידים ואל כל הדורות. יש דעות שונות לגבי משמעות המידות. הבעל-שם טוב מלמד שהמידות הנקראות רעות זה כאשר לא משתמשים בהם לעבודת ה'.

ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק רמז תסה] **כביגי** **וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בָלָק לְכוּ אֶל-אַרְצְכֶם** וגו', לא אמר להם לא נתן לו הקדוש ברוך הוא רשות לילך ולא לקלל, אלא **מֵאֵן הוּא לְתַתִּי לְהַלְךָ עִמָּכֶם:** אמר לי אינו **כבודך** לילך עם אלו אלא

עם גדולים מהם שהוא חפץ בכבודי, לכך אמרו (ט: השרים לבלק) **(במ' בלק כביגי)** **מֵאֵן בַּלְעָם הִלְךָ עִמָּנוּ**, לפיכך **(במ' בלק כביגי)** **וַיָּקָם עוֹד בָּלָק שְׁלֹשׁ שָׁרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאַלֶּה:** **(במ' בלק כביגי)** **וַיֹּאמְרוּ לוֹ פֶּה אִמָּר בָּלָק בְּנִצְפֹר אֶל-גָּא תִמְנַע מִקְדָּה אֵלָּי:** **(במ' בלק כביגי)** **כִּי-יִכְבַּד אֶכְבְּדָךְ מֵאֵד** יותר ממה שהיית מתכבד לשעבר אני נותן לך וכל מה שאתה חפץ ומה שאתה גוזר אעשה, **(במ' בלק כביגי)** **וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר**

אֶל-עַבְדֵי בָלָק אִם-יִתֵּן-לִי בָלָק מְלֶאכֶת בְּיָדוֹ גִּסְף וְזָבָב וגו' מכאן אתה למד שהיה בו רוח גבוהה **עֵין רַעַה וְנַפֵּשׁ רַחֲבָה**, עֵין רַעַה שְׂנֵאמֶר **(במ' בלק כביגי)** **וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיַּרְא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשָׂרְיָנוּ**, רוח גבוהה **מֵאֵן הוּא לְתַתִּי לְהַלְךָ עִמָּכֶם:** ונפש רחבה **(במ' בלק כביגי)** **אִם-יִתֵּן-לִי בָלָק וכו'**, לא אוכל לעבד מתנבא שאינו יכול לבטל את הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה,

[משנה אבות פ"ה, מ"ט] [*] כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר (משלי ח') להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר

(תהלים נ"ה) ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אכבש בך:

הרמב"ם מסביר שלוש המידות הטובות והרעות באופן שונה במקצת מילקוט שמעוני. **[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פ"ה, ה"ז]** כבר בארנו כמה פעמים שעין טובה - ההסתפקות. ונפש שפלה - הזהירות. ורוח נמוכה - הענוה המופלגת, כמו שהתבאר בפרק אשר לפני זה. והשלש אשר כנגדן הרי הן **רדיפת הממון, והיא עין רעה, ורוב התאוה, והיא נפש רחבה, והגאוה, והיא רוח גבוה.** ואלה השלוש מעלות התפרסמו לאברהם אבינו, ולפיכך ייקרא כל מי שיימצאו בו אלו המעלות - תלמידו, לפי שסיגל לעצמו מידתו, וכן מי שיימצאו בו אלה הפחיתויות השלוש הרי הוא תלמיד בלעם, הואיל וסיגל לעצמו מידותיו.

[בעל שם טוב בראשית פרשת לך לך] (מסביר ג' טובות וג' רעות בשימוש הצדיק ובשימוש האחר) ובזה יובן כי הרשע יש לו מדות הנ"ל בגשמי בטובת עולם הזה, עין רעה, שכל טובה שיש לו אינו מספיק לו ואינו שבע ומתאוה עוד, וכמו שאמרו חז"ל (קהלת רבה א', ל"ב) אין אדם מת וחציו תאוותו בידו, מה שאין כן הצדיק יש לו עין רעה ברוחני⁽¹⁾ שאין עינו שבע בכל מעשים טובים שעושה, כמו שיש לרשע עין רעה בגשמי, וכן רוח גבוהה, כי הרשע יש לו מדה רעה זו בגשמי והצדיק יש לו מדה זו ברוחני נגד היצר הרע המפתה אותו מה אנוש שילך בגדולות הללו לעבוד ה' יתברך עיקרא ושורשא דכל עלמין, ונגד זה יש לו רוח גבוה, גם נפש רחבה שמתאוה

לצדיק בכל מיני תאוה שאפשר בעבודת ה' יתברך, והרשע יש לו מדה זו בגשמי, תאוות המותרות בעולם הזה, וכן עין טובה יש לו התורה, גם שאין כן לרשע רק ברוחני שיש לו עין טובה שמתפק בשלושה עמודים בעמוד התורה מסתפק במיעוט לימוד התורה, נפש גשמי לשם שמים רק להתפאר, ובמיעוט עבודה די לו בהליכה לבית הכנסת בשחרית וגם זו מצות אנשים מלומדה ובחפזון וכו', ובמיעוט צדקה, ומימיו לא נתן מעות אחרוג ומגילה, ודי לו בערב יום כיפור שנותן עבור נרות כדי לשנות וכו', ורוח נמוכה הצדיק בגשמי, והרשע ברוחני שאומר מה אני ספון וחשוב⁽²⁾ ליכנס בגדר החסידות, כזה יש לו רוח נמוכה מה שאין כן בתאוות עולם הזה אומר שאין ראוי לשום אדם עושר וכבוד חוץ ממנו, ונפש שפלה גם כן כנ"ל, וזהו ששאלו מה בין תלמידיו של אברהם

אבינו לתלמידיו וכו', מאחר שהצדיק צריך גם כן למדות של תלמידי בלעם וכו' ומשני אוכלין בעולם הזה⁽³⁾ מתאוות ותענוג שיש לו בעבודת ה' יתברך, ישקני מנשיקות פיהו, וכמו חלב ודשן תשבוע נפשו אם שפתי רגנות יהלל בפיו ונוחלין לעולם הבא, מה שאין כן תלמידיו של בלעם וכו' שנאמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אכבש בך, ודברי פי חכם חזן: (כתונת פסים פרשת צו דף ז' ע"ב)

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת מלדני (טו) כי מצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **מצות ההשפחות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מחץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; **השלישיה**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 במדבר בלק כב,ב (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:

(טו) וינסף עוד בלק שלח שרים ונכבדים מאלה:

(טז) ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן-בצפור אל-גא תפגע מהלך אלי:

(יז) פירכבך אכבדך מאד וכל אשר-תאמר אלי אעשה וילכה-גא קבחה לי את העם הזה:

במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:

ויקרא אמר כב,ג: ובת-פהן פי תהנה אלמנה וגרושה ונרע אין לה ושפה אל-בית אביה פנעוניה מלחם אביה תאכל וכל-תר לא-ינאכל בו: ס דברים תצא כה,ז: ואם-לא יחפץ האיש לקחת את-במתו ועלמה ובמתו השערה אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאתיו שם בישראל לא אבה יבמי:

[בבלי קידושין ד,א, דתניא: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה - אין לי אלא זרעה, זרע זרעה מנין? ת"ל: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה, עיין לה (אל"ף הופכת לט"ו) ולמד לחפש לה זרע; ואין לי אלא זרע כשר, זרע פסול מנין? ת"ל: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה, עיין לה (לימוד קודם). והא אפיקתיה לזרע זרעה (תמיהה הרי השתמשת בלימוד זה קודם לבני בניו)! זרע זרעה לא איצטריך קרא, דבני בניו הרי הן כבנים, כי איצטריך קרא - לזרע פסול. ותנא גופיה מנליה דדריש הכי? אמרי, כתיב (במ' בלק כב,ד) מאן בלעם, (דב' תצא כה,ז) ו- מאן יבמי, דלא כתיב בהו יו"ד, והכא כתיב ביה יו"ד, שמע מינה לדרשא הוא דאתא.

(במ' בלק כב,ד) ויאמרו – מונח זקף-קטן במלה אחת בתפקיד של המידה (י"ח מל"ב מידות של ר' אלעזר בן ר' יוסי הגלילי) נאמר במקצת ונוהג בכל ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. שכל שרי מואב שנשלחו, חזרו בדעה אחת **(כב,ד) מאן בלעם הלך עמנו:** ואין מקום לעיון בדבר. מסקנה זאת לפי הלימוד ב-**[בבלי קידושין ד,א, מלת (במ' בלק כב,ד) מאן ללא יו"ד משמעה שאין מקום לעיון בדבר לעומת מלת אין עם יו"ד ב-(וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה שנדרשת שיש מקום לעיון בנושא. (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה** – זקא מונח סגול בתפקיד של הוספה מעין הענין על הענין, עיון האם ילדיה מבעלה הכהן, שנפטר, הביאו ילדים לעולם, וכן דורות נוספים, וכן זרע פסול.

במדבר בלק כב,ג: ויגם בלעם בפקר ויאמר אל-שרי בלק לכו אל-ארכם בי מאן ה' לתתי להלך עמכם:

במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:

(במ' בלק כב,ד) ויקומו שרי מואב – (סלוק) פשטא מונח זקף-קטן והוא פעולה ואחריו **ויבאו אל-בלק** – פעולה. אפשרות ללימוד לאחריו ואלפניו. לימוד לאחריו קמו כאחד ועזבו כאחד את בלעם ... באו כאחד לבלק עם אותה דעה. הרעיון של "ענין שנעשה כאחד" בלימוד אל הנאמר אלפניו **(כב,ג) להלך עמכם** כאחד. בשילוב עם המסקנה מ-**[בבלי קידושין ד,א, השרים האלו הבינו מדבריו שאינו רוצה לבוא כלל ואין מקום לעיון בדבר.**

אבל לפי **[מדרש תנחומא]** המשמעות הייתה שאין מקום לעיון להלך עם שרי מואב הראשונים שנשלחו כי אינם לפי כבודו של בלעם. **(הרא"ם דב' תצא כה,ה)** מאן בדעתו לילך עמנו.

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן ט] (כב,ג) ויגם בלעם בפקר ויאמר אל-שרי בלק לכו אל-ארכם וגו'. לא אמר להם לא נתן לי הקדוש ברוך הוא רשות לילך ולא לקלל, אלא **(כב,ג) מאן ה' לתתי להלך עמכם**, אמר לי אינו כבודך לילך עם אילו, אלא עם גדולים מהם, שהוא חפץ בכבודי, **(כב,ד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו**. לפיכך **(כב,טו) וינסף עוד בלק שלח שרים ונכבדים מאלה: ... ורוח גבוהה, (כב,ג) מאן ה' לתתי להלך עמכם:**

(כב,ד) מאן בלעם – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. אפשר ששרי מואב הרבו להפציר בו והוא ריבה רוח גבוהה לכבוד עצמו והרבה למאן – לסרב כי כולם אינם מכובדים לפי כבודו של בלעם, ו-**[אלשיך]** פירש מאן מגאותו.

(כב,ד) אל-בלק – מקף בורר, אתנה מגביל על בסיס המדרשים הבאים

[במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ,ז] ... אמר להם הקדוש ברוך הוא (למואב) שלא יהיו נוטלים מארצם אלא שהיו בעלי קסמים ונחשים יתור מבלעם שנא' (במ' בלק כב,ב) ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: זקני מואב וזקני מדין וקסמים יבגים. זקני מואב גם הם לקחו בידם קסמים: ד"א למה אמר לו (א-לקים לבלעם) בתחלה לא תלך, ובסוף אמר לו קום לך, אלא בתחלה שאל בלק לקוסמים אמר להם מה תאמרו יפה יבוא בלעם או לאו, קסמו קסמים ואמרו יבוא, לכך הפך הקדוש ברוך הוא קסמיהם ואמר לו (במ' בלק כב,ג) לא תלך עמכם, ובפעם שניה קסמו ואמרו לא יבוא, אמר לו הקדוש ברוך הוא (במ' בלק כב,ג) קום לך אהם (כנאמר ב-) (ישעי' מד,כה) מפר אתות בידים וקסמים יהולל: **[אברבנאל במדבר כב] מביא פרשנות רמב"ן ... והרב רבי משה בר נחמן כתב ... בלעם השיבם (ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר פאטר ודבר ה' אלי רוצה לומר שאין הדבר כבר תלוי בקסם ובאצטגנינות כמו שהיה עד עתה כי הנה נתחדש עניני ביתר זאת ומעלה ואני נביא ליי"ו.**

(כב,ד) אל-בלק – מקף בורר בין בלק הקוסם והאמנתו בקסמים ובין בלק שמוכיחים לו שלא היה מכוין (בקסמים) הדברים לאמיתן

(כב,ד) אל-בלק – אתנה כמגביל את בלק כאשר מדובר בעם ישראל. שרי מואב מחדשים לבלק שכאשר מדובר בעם ישראל הם

בהשגחת א-לקים אין הדבר כבר תלוי בקסם ובאצטגנינות ובלעם כביכול נביא לה' לכן אינו עוד בצד של הקסמים והכישופים.

(כב,ד) הלך עמנו – מונח מרבה סלוק מגביל, ביחד כרובי הגבלות (א) שכנביא לה' מוגבל מצד צווי ה' (ב) הליווי שלהם אינו מכובד לנביא ה'. וכך פירש **[באר מים חיים (כב,טו)]** ע"פ **[אור החיים]**.

(כב,ד) אל-בלק – אתנה כמגביל את שליטת בלק במואב מסרוב בלעם לבוא, לפי **[רש"י הירש (כב,ז)]**

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (ל' כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **המצות ההשערת**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תכיר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **תפחא** = טרחא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא תפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תכיר תפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר תפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא תפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, I; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישייה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרשי"ם** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר בלק כב,טו: וַיִּסַּף עוֹד בְּלָק שְׁלַח שְׁרָיִם רַבִּים וַיַּכְבְּדִים מְאֹלָה:

(כב,טו) וַיִּסַּף עוֹד - (סלוק) מרכא תפחא בתפקיד מידת סמוכים כעין מידה (כ"ב מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג) מדבר שחבירו (כאן הכתוב לפניו) מוכיח עליו, בלק מתעלם מבשורת שרי מואב שבלעם כביכול נביא לה' ולא יועילו קסמים ואיצטגנינות נגד ישראל, ומפרש את **(כב,יד) הַלֵּךְ עִמָּנוּ** לא כמסקנה מ-**[בבלי קידושין ד,א]** של השרים הראשונים שאינו רוצה לבוא כלל ואין מקום לעיין בדבר. אלא כנלמד ב-**[מדרש תנחומא בלק ט]** שיש לכבדו כרוחו הגבוהה.

דרך הסבר זאת מתאימה עם פירוש **[רש"י הירש] (כב,טו) וַיִּסַּף עוֹד בְּלָק**. בלק הכיר את האיש, והסירוב הראשון לא הניא אותו מניסיון נוסף. **(כב,טו) וַיִּסַּף עוֹד בְּלָק** הוא משפט עצמאי, ולפיכך יש אתחלתא בתיבת **(כב,טו) בְּלָק**.

(כב,טו) וַיִּסַּף עוֹד - מרכא תפחא בתפקיד כעין יתור לרבות משהו נוסף על **שְׁלַח שְׁרָיִם רַבִּים וַיַּכְבְּדִים מְאֹלָה**: ואכן זה אשר השרים אומרים לבלעם **(במ' בלק כב,יז) כִּי־כַבַּד אַכְבְּדֶךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי אֲעֹשֶׂה**

(כב,טו) שְׁלַח שְׁרָיִם - מונח זקף-קטן, שני לימודים. לפי **[רש"י הירש] (כב,טו)** הפעם שלח שרים של ממש, (לימוד א) רבים מהם במספרם (לימוד ב) וגבוהים מהם בדרגתם.

[אדרת אליהו - מהדורא תניינא] (כב,טו) וַיִּסַּף עוֹד בְּלָק שְׁלַח שְׁרָיִם רַבִּים וַיַּכְבְּדִים מְאֹלָה. פירוש על דרך שאמרו בגמרא ירושלמי **[ביכורים פ"ג,ה"ג]** לפי כבוד (מביאי הביכורים) הנכנסים היו יוצאים (לכבדם הפחות והסגנים והגזברים) ופריך ומאי כבוד איכא בנכנסים ויוצאים ומשני (ומלמד) לפי ריבוי הנכנסים היו יוצאים (לקראתם) וזהו שאמר **(כב,טו) רַבִּים וַיַּכְבְּדִים** שהיה כאן שניהם ולפי כבודו (של בלעם) שלח (לימוד ב) נכבדים (לימוד א) וגם רבים שהיו רבים במנין וגם נכבדים ושניהם כבוד הוא: מיעוט **רַבִּים** שניים ומיעוט **וַיַּכְבְּדִים** שניים, אפשר כי תבנית הטעמים של **(כב,טו) רַבִּים וַיַּכְבְּדִים** - מרכא תפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן לרבות במספר האנשים ובנכבדותם מעבר לשניים בכל מלה. **(כב,טו) מְאֹלָה** - סלוק, מגביל, היינו השרים הראשונים שמספרם וכבודם היה מוגבל. **[שלה תורה אור] (כב,יג)** פירש שהשרים הראשונים היו יותר חשובים בשורה, אבל לא מלומדים (= היינו מוגבלים) בנושאי אמונה. והשרים השניים היו מלומדים בעינינו אמונה כמו גלחים, והבינו מענין דבקות ישראל בה', וכוונת בלק היה לעשות פירוד ע"י ארה לי קבה לי של בלעם.

במדבר בלק כב,טז: וַיָּבֵאוּ אֶל־בְּלָעַם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בְּלָק בֶּן־צְפּוֹר אֶל־נָא תִּמְנַע מִהַלֵּךְ אֵלַי:

(כב,טז) וַיָּבֵאוּ אֶל־בְּלָעַם - תפחא אתנח כטעמי "שמע ישראל" האומות יכולות לקבל עול מלכות שמים, ואז זוכים לניצוצי קדושה המוכנים לעמים אם היו מטיבים מעשיהם ואם אינן מטיבים נתגלגלו כל אלה ההארות ליעקב ובניו. **[שפת אמת בר' וישב שנה תרנ].** **(כב,טז) אֶל־בְּלָעַם** - מקף כבורר בין התמדת בלעם כנביא אמת של ה', שהתמנה בלי תיקון מידותיו ומהמנוי יתקנם. ובין בלעם הרשע. **וַיָּבֵאוּ** - תפחא כשנוי, ע"פ **[רמב"ן (כב,טז)]** בלעם שהתמנה לנביא לה' יכל לשנות את אומות העולם לקבלת עול מלכות שמים, ומרומז ב- **(כב,טז) אֶל־בְּלָעַם** - אתנח שכנביא לה' יגביל ויבטל את הע"ז, אבל אם נשאר רשע מגביל האומות מלזכות בניצוצי הקדושה שנועדו להן. **(כב,טז) אֶל־בְּלָעַם** - אתנח כמגביל ע"פ **[רמב"ן (במ' בלק כד,א-ב)]** שנבואתו מוגבלת למדרגת נבואה למטה משאר הנביאים (אבל **[במדבר רבה]** להלן וגם **[רמב"ן]** כאן ע"פ ב"ר מלמדים על יתרונות מסוימים של נבואת בלעם על נבואת משה. ואפשר שזה כדי שלא יתריס לפני ה'). **[במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יד,כ]** ... תני **(דב' זח"ב לד,י)** **וְלֹא־קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה** בישראל לא קם אבל באומות העולם קם כדי שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר אלו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב"ה ואיזה נביא היה להם כמשה זה בלעם בן בעור ... **(בהמשך עוסק בהבדלים בין נבואת משה ובין נבואת בלעם).**

במדבר בלק כב,יז: כִּי־כַבַּד אַכְבְּדֶךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי אֲעֹשֶׂה וְלָכֵה־נָא קָבְה־לִּי אֵת הָעַם הַזֶּה:

פירש ב-**[שיר מעון] (כב,יז)** וכתב רש"י מכאן נלמד שבלעם היה בעל נפש רחבה שהיה אוהב ממון הרבה, ובלי ספק גם בלק הבין זה, וזה שאמר **כִּי־כַבַּד אַכְבְּדֶךָ מְאֹד** "שהוא פירושו **עושר**, ככתוב **(דב' וא' ו,ה) וְכָכַל־מְאֹדֶךָ**: ופירושו בכל ממוןך כדאי' סוף מס' ברכות (ס"א ע"ב), ואמר לו זה ברמז, כי איננו לו לכבוד אם יאמר לו בפירוש שרוצה ליתן לו ממון, כי אין כבוד לעשות ענינו בעד ממון. אפשר כי הרמזיה לכבוד בממון ולא בפירוש מרומזת בתבנית הטעמים של **כִּי־כַבַּד אַכְבְּדֶךָ מְאֹד** - מקף מהפך פשטא זקף-קטן. זקף קטן מרמז לשני לימודים, **(כב,יז) כִּי־כַבַּד אַכְבְּדֶךָ** - מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפשט הכתוב העוסק בכבוד שאיננו בממון, וטעם הכתוב **(כב,יז) כִּי־כַבַּד** - מקף בורר בין כיבוד שאינו של ממון, כמו תפקיד חשוב, הרבה אנשים בעלי תפקידים חשובים שבאים לקראתו ובין כיבוד של ממון. וזה שפי' **[שיר מעון]** שבלק אמר ברמז לבלעם כי איננו לו (לבלעם) לכבוד אם יאמר לו בפירוש שרוצה ליתן לו ממון, כי אין כבוד לעשות ענינו (כאן "ברכתו" שהיה אמור להיות קללתו) בעד ממון.

(כב,יז) וְלָכֵה־נָא קָבְה־לִּי - פשטא זקף-קטן שני לימודים

[רש"י הירש] (כב,יז) וְלָכֵה־נָא: נראה מניסוח המשפטים האלה שהוא מביע שתי בקשות. האחת: לבוא אליו מכל מקום. שהרי בלק חש שמעמדו נתרופף בעם וסירובו של בלעם לא היה בו כדי להעלות את כבודו בעיני העם. והבקשה השנייה: למלא את משאלתו ביחס לקללת ישראל. שכן בלק לא יכול היה להעלות בדעתו נימוק לסירובו של בלעם, שהרי קיום דרישתו הוא במסגרת אומנותו (של בלעם).

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדינת האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **הפצת התשעורת**: אתנה, סלוק = סור-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; **הפך פשטא** – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש: **טפחא** = טרחא – שניו/או רבוי/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שווה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקב' ב"כ** בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן ... זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"א, מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר בלק כגו: וַיִּשָּׂב אֱלֹהֵי וַהֲגֵה נֶצֶב עַל-עַלְתּוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב:

במדבר בלק כגז: וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר

מִן-אַרְם יִנְחִי בַלַּק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדְם לְכַה אַרְהֵ-לִי יַעֲקֹב וְלִכְּה זַעְמָה וְשָׂרְאֵל:

(במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ - (סלוק) מרכא טפחא כעין מדת סמוכים, כעין מזה כ"ב מל"ב מדות מכתוב שחברו (כאן שלפניו) מלמד עליו. מכך שבלק ושרי מואב **(במ' בלק כגו) וַהֲגֵה** (גלוי מהנעלם) **נֶצֶב עַל-עַלְתּוֹ** מביאים למאמר בלעם שהם תולשים אותו ממדרגת רוח הקדש שזכה בה לפי סברתו.

(במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ סימן יט) (במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אַרְם יִנְחִי, פתח ואמר מן הרמים הייתי והורידני בלק לבאר שחת ינחני כד"א **(יחזקאל לביח) נְהָה עַל-הַמָּוֶן מַצְרַיִם וְהוֹרְדֶהוּ**, ד"א מן ארם עם רס שלמעלן הייתי והורידני בלק מכבודי משל למי שמהלך עם המלך ראה ליסטין הניח את המלך וטייל עם הליסטין כשחזר אצל המלך אמר לו המלך לך עם אותו שטיילת עמו שאי אפשר לך שתלך עמי כך בלעם נזקק לרוח הקדש וחזר להיות קוסם כבתחלה שנא' **(יחושע יג,בב) וְאֶת-בְּלַעַם בֶּן-בְּעֻרָה הַקּוֹסֵם לְפִיכֶן צוּוּת רַם הַיִּיתִי וְהוֹרִידֵנִי בַלַּק, מִן-אַרְם** - תלישא-גדולה, בלימוד אלפניו, בתפקיד עקירה ממחיצה של מעמד רם, נביא ברוח הקדש.

(במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן חיזוק קול בלעם כפי'

(בעל הטורים) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ שהרים קולו שישמעוהו כל שבעים אומות כדי שיקנאו בישראל, וזהו **(משלי כז: יד) מִבְּרַךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּפִיךָ הַשָּׂמִים קִלְקֵלָה תִּתְשָׁב לּוֹ**; וכך לומד פסוק זה ב-**(בבלי ערכין טז,א) כגון דמיקלע (אורה) לאושפיזא (למארה) וטרחו קמיה שפיר, למחר נפיק יתיב בשוקא ואמר: רחמנא ניברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי, ושמעין אינשי ואזלין ואנסין ליה. תני רב דימי אחוה דרב ספרא: לעולם (ורמב"ם עדות פז"ה,ד) זה אבק לשון הרע) אל יספר אדם בטובתו של חברו, שמתוך טובתו בא לידי רעתו.**

מִן-אַרְם, כלומר היאך אני בא עליהם מארם לקללם ומארם יצא אברהם אביהם טעון בברכות שנאמר **(בר' לז יב;א) לֹדְלָהֶם מֵאַרְצָה וְכַתִּיב (שם שם;ב) וַיְבָרְכֵהוּ וְגו'**, וכן יעקב הלך לארם טעון כל אותם הברכות שנאמר **(שם כח; טו) וַהֲגֵה אֲנֹכִי עַמְּךָ וְשָׂמְרָתִיךָ וְגו'**, **(במ' בלק כגז) מִן-אַרְם** - תלישא-גדולה, בלימוד אלאחריו ירמוז לשיעור שבעים אומות העולם. ועוד בתפקיד מחיצה בפני עצמה זה רמז ל"מקור" "שורש"

כפי' **(בעה"ט) ד"א מִן-אַרְם** – (תלישא-גדולה רמז למקור), **שאלוהי הם לא היינו בעולם שאנו מארם וכשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה מנחור שנאמר (שם כב; ב) הנה ילדה מלכה גם היא, ואתה גם כן כפוי טובה שאילולי אברהם לא באת לעולם שבכותו ניצול לוט מסדום, ואני גם כן כפוי טובה שאילולי בא יעקב אל לבן לא היו לו בנים ואנו באים מארם לקללם, מִן-אַרְם** - תלישא-גדולה, בגימטריא אשל, פירוש **באים בזכות אברהם שנטע אשל בבאר שבע**, **מִן-אַרְם** - תלישא-גדולה, א' מקור אברהם בארם, ב' בזכות אברהם ושרה מקור לילדים לנחור ולמלכה ומהם ללידת בלק ובלעם. ג' בלעם נקרא לתלוש את בני אברהם ע"י קללה היינו ענין רוחני כדי לעקרם מן העולם.

(בעה"ט) (במ' בלק כגז) יִנְחִינִי, ב' במסורה, **יִנְחִינִי בַלַּק, (תה' כג; א) יִנְחִינִי בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק** כדאמרינן **[סנהדרין קה; ב] כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם, והיינו יִנְחִינִי בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק** כשבקש אותו רשע לקללני הנחני (הקיף) **בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק** שלא כעס, ינחני בגימטריא לגהנם, **מִהַרְרֵי-קָדְם**, מהר שהעמידו קדמונים זה גל וזה גל וכתרו עליו ברית כדכתיב **(בר' ויצא לא; נב) אִם-אֲנִי לֹא-אֶעֱבָר אֵלֶיךָ אֲתִּהַגֵּל הַיָּהּ וְכו'**, והוא שלח אלי לעבור הברית לקללם, ד"א **מִהַרְרֵי-קָדְם**, אני רואה שלא לקללם כי ההרים נהגו בהם כבוד דכתיב **(תה' קיד: ד) הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים**; לכבודם ואני אקללם, **מִהַרְרֵי-קָדְם** בגימטריא (455 + 145 = 600) מאבות העולם (= 449 + 151 = 600),

(במ' בלק כגז) יִנְחִינִי – קדמא בתפקיד להקדים, הקב"ה הקדים להקיף את ישראל **בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק** להגן עליהם מפני נסיונות בלעם לקללם. **(במ' בלק כגז) מֶלֶךְ-מוֹאָב** – מקף כבורר בין מלך קבוע למואב ובין מלך בעת ההיא למואב כדי להלחם בישראל כנלמד בתחילת פרשת בלק, אפשר שכך בלעם ממעט במעמדו של בלק. **(במ' בלק כגז) מִהַרְרֵי-קָדְם** – מקף כבורר בין משמעויות הכתוב (א) גלי זיכרון (ב) הרים בכלל, ע"פ ת"י הרי מזרח בפרט (ג) אבות העולם במדה כ"ט מל"ב מדות גימטריא בחשבון אותיות (600 = 600); במשמעות (א) הכתוב קשור ל-**מִן-אַרְם**

(במ' בלק כגז) בַּלַּק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדְם – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. בדרך כלל מקף מוסבר שרק אחד מהלימודים מתקיים או ששני הלימודים לא מתקיימים באותה עת. אבל כאן שני הלימודים מתקיימים בעת ובעונה אחת. **(לימוד א)** יוצא מפשט הכתוב גל שהקים לבן וגל שהקים יעקב וכתרו עליהם ברית שלא יעברו אותם לרעה. אפשר כי הכתוב כאן הוא כעין מדה י"ז מל"ב מדות מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, בפר' ויצא נאמר שיעקב הקים גל ומאמר לבן עשוי להשתמע שהוא מייחס לעצמו הקמת הגל. אבל מפי' **(בעה"ט) משמע שכל אחד הקים גל.** **(לימוד ב)** כפשט הכתוב הרים נהגו כבוד בישראל.

(בעה"ט) (במ' בלק כגז) אַרְהֵ-לִי יַעֲקֹב וְלִכְּה זַעְמָה וְשָׂרְאֵל: הזכירם בשני שמותיהם, אמר באיזה שם אקללם; הקב"ה ברכו כשהיה שמו יעקב ושבו ברכו בשם ישראל; אם כן באיזה שם אקללם, והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם שבקללות כתיב **(דב' תב' כח; טו) וַיָּבֹאוּ עֲלֵיךְ פְּלִי־הַקָּלָלוֹת**, ובברכות כתיב **(דב' תב' כח; ח) יֵצֵו ה' אִתְּךָ אֶת-הַסְּבִלָּה בְּאַסְמִיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ**; והאיך אקללם:

(דב' תב' כח; טו) וַיָּבֹאוּ עֲלֵיךְ פְּלִי־הַקָּלָלוֹת הָאֵלֶּה – דרגא תביר מרכא טפחא תבנית טעמים בעלת שתי תכונות, **(לימוד א)** דרגא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ושעל כל פרט חל אותו ענין או הלכה. הבסיס הן הקללות שבפר' בחקתי ובפר' תבוא, ההרחבה עשויה להיות קללות כמו של בלעם. ועל כל אחת מהקללות כפי' **(בעה"ט) והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם (=קללותיהם שבפר' בחקתי ובפר' תבוא, ומאנשים)** **(לימוד ב) עֲלֵיךְ פְּלִי־הַקָּלָלוֹת הָאֵלֶּה** – תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ושעל חלק מהפרטים לא חל ענין או הלכה מסוימת. אפשר שכאן חלק מהפרטים כולל כל הפרטים. צ"ע

ב"ה טוב טעם ודעת למונח (ט) כי במצאנו האמנותי – תש"ט, ט"ו, ש"פ – תש"פ המקרא והתורה שבעל-פה, התש"ס"א – תש"פ; **הצמית ההשפעות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול' מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(דב' תב' כח; ח) יצו ה' אתה את-הבכרה באסמיה ובכל משלך יגד וברכה בארץ אש-רה' אלהיך נתן לך:
בענין הברכות **[בעה"ט]** הביא פסוק מיוחד במינו בתורה המכיל פעמיים תבנית טעמים זקף-קטן זקף-גדול. יש עוד פסוק כזה בפר' בשלח. **את-הבכרה באסמיה** – גימטריית המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול 401 = 232 + 133 = 766 עולה תש"ו, אוצר הגי' הרב פאלוך זצ"ל ס"ת של הפסוק בפר' פינחס " לכ"ן אמ"ר הננ"ל נות"ן ל"ו א"ת ברית"י שלו"ם "
הבכרה באסמיה – גימטריית המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול 232 + 133 = 365 = שש"ה ימי שנת חמה,
וברכה בארץ – גימטריית המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול 248 + 293 = 541 עולה ישראל"ל עולה המצו"ת

[במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ סימן ט] (כג,ז) לכה ארה-לי מי שהוא מארר לעצמו מארר, שכך כתיב (בר' לך יבג) **ומקלקלך אאר ואומר (בר' תול' כז,כט) ארריך ארור, (כג,ז) לכה ארה-לי יעקב ולכה זעמה ישראל** אילו לאומה אחרת בקש שאקלל כגון בני אברהם ויצחק הייתי יכול אלא יעקב מלך שבורר לעצמו מנה ועמד אחד ואמר גנאי עליה כלום יש לו חיים ואלו חבלתו ונחלתו וסגולתו שנא' **(דב' הא' לב,ט) פי תלק ה' עמו יעקב תכל נחלתו: (שמי' ית' יט,ה) והייתם לי סגלה, (כג,ז) ולכה זעמה ישראל** מלך שנטל עטרה ונתנה בראשו ואמר אדם שאינה כלום יש לו חיים ואלו כתיב בהן **(ישעי' מט,ג) ישראל אשר-בך אתפאר:**
(כג,ז) לכה ארה-לי – מקף כבורר בין משמע קלל אחרים ובין משמע **[במ"ר]** מי שהוא מארר לעצמו מארר
(כג,ז) לכה ארה-לי יעקב – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני דברים. פשטא מרמז ששניהם בפשט הכתוב. וזה דרשת **[במ"ר]** אילו לאומה אחרת בקש שאקלל כגון בני אברהם (ישמעאל, בני קטורה) ויצחק (עשו ובניו) הייתי יכול
(כג,ז) ולכה – טפחא בתפקיד שנוי, אפשר שכאן מתבטא הלימוד מטעם מקף. בלק בקש לקלל עבדו את ישראל אבל לפי בלעם דבריו הכילו רמז לקללת בלק ומואב, כי בלק ערער על בחירת מלך העולם בישראל והוא אמר שאינם כלום.
זעמה ישראל – מרכא סלוק, מרכא מרבה, סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות למנוע קללת ישראל בפסוקים שמביא **[במ"ר]**
מקף לומדים שכאן צווי בלק הביא לקללת מואב
שלוש פעמים בתנ"ך **ארך** בטעם תלישא-גדולה, למה מרמז הדבר?

- 1. במדבר בלק כג,ז:** וישא משלו ויאמר מן-ארם נחני בלק מלך-מואב מהררי-קדם לכה ארה-לי יעקב ולכה זעמה ישראל:
- 2. מלכים ב טז,ז:** אז יעלה רצין מלך-ארם ופקח בן-רמליהו מלך-ישראל ירושלם למלחמה על-אחז ולא יכלו להלחם:
- 3. ישעיהו ז,א:** והי' בימי אחז בן-יואש בן-עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך-ארם ופקח בן-רמליהו מלך-ישראל ירושלם למלחמה עליה ולא יכלו להלחם עליה:

במדבר בלק כג,ח: מזה אקב לא קפה אל ומה אועם לא זעם ה':
מה אקב – מונח זקף-קטן **לא קפה** – מרכא טפחא = כעין קב' פרטים העשויה להתרחב **אל** – אתנח
ומה אועם – מונח זקף-קטן בתפקיד יתור לרבות **לא זעם** – מרכא טפחא ה' – סלוק

- טט - מה המגבלה שעושה האתנח לתיבת **אל**, מה המגבלה שעושה הסלוק לתיבת ה'. כיצד הם מאפיינים את היתור לרבות שלפניהם
- טט - מה היתור לרבות של **לא קפה**, מה היתור לרבות של **לא זעם**. בלשון חיובי **קפה זעם** מסובכים שיחול קללת אדם מקלל על מה שכבר נחשף לקללה בגלל עוונות האדם. לכן בלשון השלילי שניהם מרחיבים ההגנה,
[אור החיים] ... אכן עיקר הדבר הוא לפי שמדתו יתברך להאריך אפו לעוברי רצונו בין לצדיק כשיחטא ובין לרשע הגם שירצה לחטוא ומדה זו היא א' מ"ג מדות רחמים ונוהגת תמיד זולת בעת אשר יזעום ה' ... באותו זמן ולא תתנהג מדה זו של ארך אפיים כמו-כן כשיקלל אדם את חבריו תסובב הקללה שעוונותיו אשר ה' מאריך לו אפו עליהם ימהר ליפרע וגו'
... עוד אשכילך כי כל עושה רשע יפעיל פגם במדה עליונה כענף ההוא שתלויה עליו אותה מצוה שעבר עליה ... והפגם הוא שראש החלק המרוחק יונק ממקום שרש הנפש החוטאת וזה יהיה כל עוד שלא שב האדם בתשובה או לא נפרע על חטאו וזהו סוד נושא עוון שאמרו רז"ל שה' מפרנס הקטיגור הנברא מחטא האדם וכי הוא זה הנפרע מהאדם עצמו ... והאיש המקלל יעורר הדין בכח הקללה בעת הזעם למהר להשליט השליט באדם לרע לו.
עוד יש לדעת כי חלק הארוך יקרה בשם זה קללה וזעמיה וגו'
... והנה ב' מדות עליונות שישראל מתיחסים עליהם, שם **אל** ושם הוי"ה ב"ה
שם **אל** שכן נקרא יעקב ישראל פי' ישר אל לשלול אל השורש מקום שהוא בחינת הרע והוא חלק המרוחק ושם הוי"ה דכתיב **כי חלק ה' עמו**

והם ב' הדרגות הקדושה שהשיגו ישראל. ולזה אמר **מה אקב לא קפה אל**

- **אל** – אתנח, מגביל כהמשך פי' **[אור החיים]** כי שורש נשמתם שבכחינה זו **אין בו רושם מזה חלק הרע** כמו שאמרנו למעלה
- ה' – סלוק, מגביל כהמשך פי' **[אור החיים]** גם בערך מקום עליון שהם שרשי נשמות הצדיקים שבחינת שם הוי"ה **לא זעם** ה' פירוש אפילו דקדוקים שה' מדקדק עם הצדיקים לא נמצא שם ומעתה מה ויעילו קללותיו וזעמיו וגו' (טט - סיכום מקוצר של השאר והם גם מנותקים ממולידיהם תרה, בתואל, לבן, ומאחיהם ישמעאל ועשו)

במדבר בלק כג,י: מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל
(במ' בלק כג,י) מי מנה עפר יעקב – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

[רש"י] מביא שני לימודים (לימוד א) **[רש"י]** **(במ' בלק כג,י) מי מנה עפר יעקב** וגו' - כתרנומו: "דעדיא דבית יעקב" כו' **"מארבע משרייתא"** (ת"א): **מארבעה דגלים**.
עפר יעקב הוא משל לרבוי בני ישראל. **[תרגום יונתן]** הוסיף שבית ישראל טומנים ערלות ברית מילה בעפר המדבר. לענ"ד ההמשלה מוציאה את הכתוב מפשטו. (לימוד ב) לענ"ד זה הפשט, הוא רבוי המצוות שישראל מקיימים בעפר. וה-**[אדמו"ר ממ"ש]** מרחיב על פ' **[רש"י]**. **[רש"י]** **(במ' בלק כג,י) דבר אחר: עפר יעקב** - אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר: "לא תחרוש בשור ובחמור" (דב' כב,י); "לא תזרע כלאים" (וי' יט,ט); אפר פרה (ראה במ' יט,טו) ועפר סוטה (ראה במ' ה,יז); **וכיוצא בהם**. **וכיוצא בהם** – **[דבר מלכות התשע"ט, נקודות משיחות קודש ליקוטי שיחות לח ע' 96 האדמו"ר מ"מ שניאוסאהן]**: **וכיוצא בהם**... בתיבות אלו מתכוון רש"י לארבע מצוות נוספות (בעפר): אסור חרישה בשבת ובשמיטה, אסור זריעה בשבת ובשמיטה, כסוי דם בעפר, (וי' מצויע יד,מב) **ועפר אתר יקח ויטח את-הבית:** ובלעם מתאר בכך את מעלתם של ישראל לעומת אומות העולם. לבני נח.

ב"ה טוב ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **מצות ההשקות**: אתנה, סלוק = סור-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבנות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שווה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף - כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זק-קטן - 2; זק-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג, מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 במדבר בלק כב,ב (התשפ"א)

במדבר בלק כב,ב: וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן וַיִּלְבַּח עִם־שָׂרֵי מוֹאָב:

(במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד - מהפך פשטא זק-קטן, זק-קטן רומז לשני לימודים, מהפך פשטא רומז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. **(לימוד א) [מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כב,בא) וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן**. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, וכי כמה עבדים היו לו שכן כתיב **(במ' בלק כב,בב) וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ**, אלא מפני שהיה שונא הרבה לישראל, קם הוא בהשכמה וחבש הוא בעצמו את אתונו. והוסיף **[רש"י]** ... אמר הקדוש ברוך הוא רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר **(בר' וירא כב, ג) וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם בְּפֶקֶד וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־חַמְלָו וַיִּלְבַּח עִם־שָׂרֵי נַעֲרָיו אֹתוֹ**: כתב **[אדרת אליהו - מהדורה תליתאה]** ... ואמרו רז"ל שאברהם אבינו ע"ה (ושני נערים) קדמו ... ומשה רבינו (ואשתו ושני בניו) קדמו, ותקנו מקודם אשר רצה בלעם הרשע לקלקל. **(במ' בלק כב,בא) וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן [דבר מלכות, בלק התשע"ח, לקוטי שיחות חכ"ח, לקראת שבת, אדמו"ר מ"ש]** ועל דרך זה, בפעולה דחיישת האתון בעצמו, היה בזה טעם נסתר לקטרג על עם ישראל כי הנהגתו הבלתי מתאימה "קלקול השורה" תזכיר את כל הנהגות בני ישראל במדבר שהיו שלא כראוי "קלקול השורה". וע"ז זה תגרום להפך האהבה חס ושלום דהקב"ה לישראל. **(במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד** - מהפך פשטא זק-קטן, מחשבת בלעם הייתה שהנהגה בלתי מתאימה לו (מהפך מההנהגה המתאימה לו) יזכיר הנהגות בני ישראל שמהפכות מדבקות בשם ולגרום להפך האהבה חס ושלום דהקב"ה לישראל.

(לימוד ב) בלעם השיב רעה תחת טובה, הפך כוונת יעקב כאשר נתן לו את האתון. נקדים בהסבר הסיפא של החצי הראשון של הפסוק. **אַתְנֵן** - מקף כבורר בין אתון של בלעם, ובין הנלמד ב-**[מדרש אגדה (בובר)]** אמרו חכמינו ז"ל אותה אתון נבראת ביום הששי של בריאת העולם, ויעקב נתן לו לבלעם זה האתון, הסיבה למתנה **אַתְנֵן** - אתנה מגביל שהאתון נתנה לו **[מדרש אגדה (בובר)]** כדי שלא יתן עצה רעה לפרעה שלא יגזרו גזירה רעה על בניו, ולא הועיל לו, אלא הוא נתן עצה להבינים לפרעה:

[אדרת אליהו - מהדורה קמא] (במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד. סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה**. וזהו סיומא דמחשבה. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא המעשה. **וַיִּלְבַּח** הוא הליכה. שיש ג' דברים המשמשים את האדם עינים בראש ידיים בגוויה רגלים בטבטן שהם בג' מקומות של כלל האדם רב"ג. ולכן כתיב כאן כל אלו הג' **(כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד** הוא רמז על עינים שתיכף לקימת האדם בבוקר משמשיין העינים כי מיד הוא פותח עיניו קודם לכל דבר. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו בכל מיני כשופין. **וַיִּלְבַּח עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. שבכל ההליכה היה עושה כשפים ולכן כתיב **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה **(במ' בלק כב,בא) וּקְסָמִים בְּיָדָם** ונגד זה נתיצב המלאך ג"כ בג' מקומות:

נעייין ב-**[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד**. סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה** והוא סיומא דמחשבה. **[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד**. סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה** והוא סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה**. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא המעשה. **וַיִּלְבַּח** הוא הליכה. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו בכל מיני כשופין. **וַיִּלְבַּח עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. שבכל ההליכה היה עושה כשפים ולכן כתיב **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה **(במ' בלק כב,בא) וּקְסָמִים בְּיָדָם** ונגד זה נתיצב המלאך ג"כ בג' מקומות:

נעייין ב-**[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד**. סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה** והוא סיומא דמחשבה. **[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,בא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּפֶקֶד**. סוד המחשבה לכך אמר **בַּפֶּקֶד** וכמ"ש **(מיכה ב,א) הֲוֵי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֲלֵי רַע עֲלִימִשְׁקִבּוֹתֶם בְּאֶזְרֵי הַפֶּקֶד יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַל יְהוָה**. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא המעשה. **וַיִּלְבַּח** הוא הליכה. **וַיִּתְחַבֵּשׂ אֶת־אַתְנֵן** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו בכל מיני כשופין. **וַיִּלְבַּח עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. שבכל ההליכה היה עושה כשפים ולכן כתיב **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה **(במ' בלק כב,בא) וּקְסָמִים בְּיָדָם** ונגד זה נתיצב המלאך ג"כ בג' מקומות:

(כב,בא) וַיִּתְחַבֵּשׂ - טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שני ורבוי כפי' **[אדרת אליהו - מה' קמא]** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו **אַתְנֵן** (לא רק ברתמות רכיבה אלא גם) בכל מיני כשופין. **(כב,בא) וַיִּלְבַּח** - טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שני ורבוי כפי' **[אדרת אליהו - מה' קמא]** שבכל ההליכה היה עושה כשפים **[רש"י] (כב,בא) עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** - לבו כלבם שוה:

[אדרת אליהו] (כב,בא) עִם־שָׂרֵי מוֹאָב שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה **(במ' בלק כב,בא) וּקְסָמִים בְּיָדָם**.

(כב,בא) עִם־שָׂרֵי - מקף כבורר בין אחדות מטרה ובין שוני במטרה. ולפי המפרשים נראה כאחדות מטרה. **[העמק דבר] (כב,בא) עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. כאן כתיב שרי מואב ולא שרי בלק כמו לעיל י"ג, משום שמעתה נשאר השריים בצוותא עם בלעם בכל אותו העת כמו שיבואר להלן כ"ג י"ז, משום הכי נקראו שרי מואב ולא שרי בלק: **(כב,בא) עִם־שָׂרֵי** - מקף כבורר בין מעמד השריים כמייצגים את בלק ובין כמייצגים את מואב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כ"י במוצאי האמנות – תהלים ק"ט, ש"ב טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **הצמח הששירות**: אתנח, סלוק = סור-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **הפך פשטא** – מוציא מפשט; **מראָך** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **כבוד** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפאָא** = טראָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מראָא טפאָא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפאָא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מראָא תביר טפאָא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מראָא טפאָא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדלמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** – **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

עוד בנושא מימוש מחשבות לילה (מיכה ב,א) **בְּאֵזְרֵי הַבִּקְרָה יַעֲשׂוּנָהּ פִּי יִשְׁלָאֵל יְהוָה:**
[מלב"ם] (כב,כא) ... ה' אמר לו (כב,כ) קיום לך אִתְּם, וכבר בארנו בפ' קדושים (סי' לב) שיש הבדל בין אתו ובין עמו, שעמו מציין השווי, ואתו מורה שאחד הוא העקר, וה' הודיע שלא ילך עמם בשווי רק אתם, שיהי' דעתו נפרד מדעתם שהוא לא ילך על הכונה להרע לישראל, והוא לא כן עשה כי הלך עמם, ואמר במדרש שמח בפורעניות של ישראל כמוהם, ולכן השכים בבקר וחבש בעצמו את אתונו מרוב חשקו אל ההליכה וא"כ היה בדעתו שאם יצוה ה' לברכם לא ישמע לו שאל"כ ה' לו לחדול מלכת אתם:

במדבר בלק כב,כב:
וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָכָה ה' בְּהִרְדֵּךְ לִשְׁטָן לֹא וְהוּא רָכַב עַל-אַתְנֹו וַשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ:
[רש"י] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא – ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך. **לִשְׁטָן לֹא** – מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנוע מלחטוא (ראה שימוש לכך ב-כב,לב), שלא יחטא ויאבד (ראה תנח" בלק ח). **וַשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ** – מאכן לאדם חשוב היוצא לדרך, יוליך עמו שני אנשים לשמשו; וחוזרים ומשמשים זה את זה (ראה שם).

[כב,כב] וַיִּחַר-אַף – מקף כבורר בין משמעות של כעס ועשיית דין כדעת **[אור החיים]** ובין משמעות של צער כנלמד ב-
[מדרש אגדה (בבב) (במ' בלק כב,כב) וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא]. על שהלך לאבדון שהקב"ה אינו חפץ באבדתן של רשעים:
[כב,כב] וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא – מונח זרקא מונח סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין, כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מתפקידי תבנית הטעמים. (לימוד א) בלעם למד מההגבלה עליו שבמאמר א-לקים ב-**[כב,כב]** שבעצם רע הדבר בעיני המקום, וב-
[ילקוט שמעוני תורה בלק רמז תשסה] (במ' בלק כב,כא) וַיִּלְכְּ עַם-שָׂרֵי מוֹאָב, ללמדך שהיה שמח בפורענות ישראל, היינו שהוסיף לעצמו תאוה כפ' **[רש"י] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא** – ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך.
(לימוד ב) **[הכתב והקבלה] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא**. שלא היה ענינו בדרך זה כמי שיוליכוהו אחרים כענין ויקם וילך אחרי, אבל ה' **הוֹלֵךְ הוּא**, כבעל הדבר ומשתדל מעצמו נגד רצון האל ית', כי לא באו לקרוא לו לעצה כלל (רע"ס). ומדויק בזה מלת **הוּא**.
כִּי-הוֹלֵךְ הוּא – מקף כבורר בין הולך אחרי שציווהו או שמוליכים אותו אחרים **ובין הולך** כבעל הדבר ומשתדל מעצמו נגד רצון האל ית'.

[במדבר רבה (וילנא) בלק פרשה כ סימן יג] (כב,כב) וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָכָה ה', מלאך של רחמים היה ונעשה לו לשטן **[ילקוט שמעוני שם]** וכך אמר לבלעם גרמת לי לשמש אומנות שאינו שלי שנאמר **(במ' בלק כב,לב) הִנֵּה אֲנִי יוֹצֵאתִי לִשְׁטָן**,
[כב,כב] וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָכָה ה' בְּהִרְדֵּךְ – גרשיים דרגא תביר טפאָא, תבנית הטעמים גרשיים ... תביר בתפקיד כעין יצא להחמיר ולהקל.
מלמד **[במדבר רבה שם] (כב,כב) וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָכָה ה' בְּהִרְדֵּךְ** וכן לא היה יכול המלאך לנשוף בו ויוציא רוחו אלא אם כן שלף חרבו יצא להחמיר שרמו לבלעם שאם לו יחזור ממחשבתו להרע סופו שיאבד בחרב. יצא להקל שיכול היה מיידית לנשוף בו ויוציא רוחו כנאמר בהמשך **[במדבר רבה שם] כתיב בסנחריב (ישעיה לז,ז) וַיִּצְאֹו מִלְאָכָה ה' וַיִּפְּחֵהוּ בְּמִתְנָה אֲשׁוּר** וכתוב **(ישעיה מ,כד) וַיִּשְׁפֹּךְ בָּהֶם חַיִּיהֶם** **[כב,כב] מִלְאָכָה ה' בְּהִרְדֵּךְ** – דרגא תביר טפאָא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים השייכת לענין ושעל כל אחד חל ענין מסוים או חלה אותה הלכה. כגון בסנחריב הרשיע וחילו הרשיע ולכן נענשו **(ישעיה לז,ז) וַיִּצְאֹו מִלְאָכָה ה' וַיִּפְּחֵהוּ בְּמִתְנָה אֲשׁוּר** וכתוב **(ישעיה מ,כד) וַיִּשְׁפֹּךְ בָּהֶם חַיִּיהֶם** וישיקו בפקדו ונהגו בלקים פגרים מתיים: כך בלעם הרשיע ונענשו כל שהרשיעו עמו **(במ' מט' לא,ז) וַיִּצְבְּאוּ עַל-מִדְּוָי פֶּאֶשֶׁר צִנְהָ ה'** **אַתְּ מַעֲשֶׂה נִבְרָתִי פִּלְנִי וְכִי: (במ' מט' לא,ח) וְאַתְּ מַלְכִי מִדְּוָי הִרְגֵנִי עַל-חַלְלֵיתִים אֶת-אַנְי וְאַתְּ דָּלְקִים וְאַתְּ צִוִּיר וְאַתְּ חִירוֹר וְאַתְּ רַבֵּעַ חֲמִשָּׁת מִלְכֵי מִדְּוָי וְאַתְּ בַּלְעָם בְּנִיבְעוֹר הִרְגֵנִי בְּחֶרֶב:**
[כב,כב] בְּהִרְדֵּךְ – טפאָא בתפקיד רבוי ולכן כהביא **[בעל הטורים] (כב,כב) בְּהִרְדֵּךְ לִשְׁטָן**. מאכן שכל הדרכים בחזקת סכנה **[ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד]: (כב,כב) לִשְׁטָן** – מונח כרבוני מזיקים, **[דעומב"ת]** כרבוני ידיעת מחשבות בלעם, **לֹא** – אתנה כמגביל את ההיזק רק אם ישנה מחשבותיו.

[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתְנֹו – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז כי הלימודים הם בפשט.
[אדרת אליהו – מה' קמא] (במ' בלק כב,כב) וְהוּא רָכַב עַל-אַתְנֹו. שהחמור מקור הטומאה מימינא אך דכורא ידידיה אית ביה נהורא דקיק (טט: אור דק של תיקון) ולכן כתיב באברהם ויחבש את חמרו וכן במשה ומשיח (ור"ל שהוא זכר) אבל כאן כתיב **(כב,כא) וַיִּתְקַבֵּשׂ אֶת-אַתְנֹו**. **[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתְנֹו** (והיא נקבה כידוע) וכן במשיח כתיב **(זכריה ט,ט) הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבוֹא לְךָ צְדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עֲנִי וְרָכַב עַל-חֲמֹור:** **[כב,כא] וַיִּתְקַבֵּשׂ** – טפאָא ללא מראָא לפניו בתפקיד שני ורבויו כפ' **[אדרת אליהו – מה' קמא]** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו אֶת-אַתְנֹו (לא רק ברתמות רכיבה אלא גם) בכל מיני כשופין.
[כב,כב] עַל-אַתְנֹו – מקף כבורר בין השגחת הרוכב על צעדי בהתמו ובין רכיבה ללא הכוונה וזה היה המצב כאן. מפני ש-בלעם ואתונו הם ראשי הטומאה (זעיר ונוקבא של קליפה) ונראים כידועי דעת עליון ומגמתם להטות את העולם מעבודת ה' יתברך לע"ז. בלעם לא היה משגיח על הליכת האתון, כי היא הייתה באחדות עמו. התבודד וכפ' **[אדרת אליהו – מה' קמא (כב,כא)]** שבכל ההליכה היה עושה כשפים

[כב,כב] וַשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ [אור החיים] צריך לדעת לאיזה ענין הודיע שהיו עמו ב' נערי, ורז"ל (תנחומא) אמרו להודיע דרך ארץ וכו', ועדיין קשה למה לא הודיע כן אלא אחר שהזכיר חרון אפו יתברך ויציאת מלאך לשטן לו, ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (ברכות מג ב) כי לג' אין המזיק נראה להם ואין צריך לומר שלא יזיק, וכאן לפי שיצא שטן לבלעם מלאך המזיקו מודיע הכתוב טעם שלא הזיק גם שלא נגלה אליו לפי שהיה הוא ושני נערי עמו הרי ג':
[כב,כב] וַשְׁנֵי נְעָרָיו – מראָא טפאָא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מאבטחים את בלעם שאין מזיק מזיק שלושה. וזה כאשר מדובר במזיק. אבל כאשר מלאך ה' שאומנותו רחמים, נאלץ לבצע הזיק הכלל שלשלושה ויותר לא מזיק מוגבל, כמרוזם בטעם סלוק של **[כב,כב] עִמּוֹ**. מלת "עמו" מלמדת ע"פ **[התוה"מ]** על אחדות בדעות, שוויון. אבל לפי **[העמק דבר]** הנערים שלא ראו את המלאך מזלם (נפשותיהם) הרגישו פחד וברחו ובלעם הבין שלהצלת עצמו עליו להתרפס מהזיק אליו אחר שרגלו נפגעה ואתונו מתה תחתיו.
[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתְנֹו – מתמיד לרכוב על אתונו ביום ובלילה כדעת **[הדר זקנים] (כב,כב)** אשר רכב"ת על"י בגימטריא רבעת"ני:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצותי האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד; **המצות והששירות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דראג - מצרף; תכור - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תכור טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכור טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכור מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישעמאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אתנה כמגביל, ללבן חזר וכלל כי הלא הוא אלהי אביהם של אברהם ונחור, כי אלהי תרח היה של נחור. וטעם טפחא כשנוי שוב מבטל את מחשבת לבן וטעם אתנה מגביל רק לכלל הראשון **אלהי אברהם**.
(לא,ג) קפחד אקרו יצחק - טפחא כשנוי כדי שלא לפגוע בלבן, מרכא סלוק רבוי הגבלות על יעקב שהוא מוגבל למי להשבע, לכן אמר ביראת יצחק ולא בא-להי אברהם ויצחק.

(כב,כד) נדרר מזה - מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, **(במ' בלק כב,כד) נדרר מזה** היא המצבה כנאמר **(בר' ויצא לא,מה) ניקח יעקב אבן נירמה מצבה**: וההרחבה עליה היא כנאמר בכתוב הבא **(בר' ויצא לא,מה) ויאמר יעקב לאחיו לקטן אבנים ויקחו אבנים ויעשו יגל וינאכלו שם על-הגל**: למצבת יעקב וגל בניו אין התניות. במענה למעשה יעקב, (קריאת שמות ומשמעותם) לבן מקים **(במ' בלק כב,כד) נדרר מזה** כנאמר **(בר' ויצא לא,גא) ויאמר לבן ליעקב הנהו הגל הנהו המצבה אשר יריתי ביני ובינך**: תבנית הטעמים מרכא סלוק, מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות. לבן מקים גל ואחריו מצבה, ולא נשבע **(בר' ויצא לא,גא) אפשר שמרמוז שהתחייבות שלו מוגבלת ולכן כאשר יחשוב צדו שהם אבנים** (בר' ויצא לא,גא) **אם-תענה את-בנתי ואם-תקח קשים על-בנתי** יהיה להם אמתלה לעבור **(בר' ויצא לא,גא) ואת-המצבה הנהו ואת-המצבה הנהו**: מפרש **[מלב"ם] (בר' ויצא לא,מה) ... ולפי"ו קרא כל אחד שם להאות שהעמיד חברו, לבן קרא להמצבה שהעמיד יעקב בשם יגר שהודות, ר"ל (ט: שלדעת יעקב) שהמצבה היא עדות הקיים ומתמיד לעולם, ויעקב קרא לו להגל שהעמיד לבן גל עד, שהוא (ט: לדעת לבן) רק עד לפי שעה ואינו קיים לעולם**: ולכן כאשר לבן וצאצאיו ימצאו אמתלה יצאו לרעות לישראל.

תגובת ישראל בעקבות הפרת הברית ע"י צאצאי לבן.
תהלים ס,א: למנצח על-שושן עדות מקתם לנדד למגד: (ס,ב) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה נישב יואב נה את-אדום בגיא-מלח שנים עשר אלהי:
[מדרש תנחומא (בובר) פרשת דברים סימן ג] (תה' ס,א) מקתם זה דוד, שעשה עצמו מך, ותם על שהלך בתמימות עם קונו, אימתי (תה' ס,ב) בהצולתו את ארם נהרים, מהו כשהלך יואב להלחם עם **ארם נהרים**. יצאו לקראתו, אמרו לו אתה מבני בניו של יעקב, ואנו מבני בניו של לבן, והרי תנאי שלהם [קיים], דכתיב **(בר' ויצא לא,גב) עד הגל הנהו**, כששמע יואב חזר אצל דוד, א"ל מה אתה אומר הרי תנאו שבועת יעקב אבינו, מיד הושיבו סנהדרין **(תה' ס,א) שושן עדות**, [למגד]: למדוהו ואמרו באמת כך היה, אלא הם עברוהו תחילה, בלעם הרשע מפני מה עבר, לא כך אמר **(במ' בלק כג,ז) וישא משלו יאמר מן-ארם נהגני בלק מלך-מואב מסר-יגד לך אלהי יעקב ולכה זעמה ישאל**: (והאם) **בושן רשעתים לא שיעבד בנו(?)**, שנאמר **(שופטים ג,ח) ויעבדו בני-ישראל את-פושן רשעתים שמגה שנים**: הם הרשיעו עלינו שתי רשעיות, כיון [שהורו] לו ב"ד, מיד חזר עליהם והרגן,
נענין בכתוב ותבנית הטעמים **(תה' ס,ב) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה**
בחמשה חומשי תורה ובט"ו ספרי נ"ך (סה"כ כ"א ספרים) משוער כי תבנית הטעמים קדמא מרכא פשטא [מונח] זקף-קטן ו-תבנית הטעמים קדמא מרכא זרקא [מונח] סגול מרמזות על תפקיד כעין לכתחילה ובפועל.

דוגמאות שמות וארא וז: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: (שם' וארא וז, ו) ולקחתי אתכם לי לעם - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. קדמא מחשבת ליקוחי עם ישראל משעה שעלה במחשבה לברוא עולם ומאריכה עד יציאת מצרים ומתן תורה.
ויקרא אמר כג,לב: שבת שבתון הוא לכם ועניתם את-נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד-ערב תשבתו שבתכם: פ שבת שבתון הוא לכם ועניתם את-נפשתיכם - קדמא כניסת יוה"כ לענין תחילת העניו ומאריכה - מאחרת זמן ענישה המצוין **(וי' אמר כג כט) כי כל-הנפש אשר לא-תענה בעצם היום הנה ונקרתה מעמיה**:
במדבר בלק כב,כ: ויבא אל-היום אל-בלעם לילה גרסת כתר - קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ רש"י **(א) לכתחילה (במ' בלק כב,ח) ... אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, ... בפועל אצל בלק, לכבודן של ישראל דבר עמו ביום?**
ע"פ רש"י **(ב) לכתחילה (כב,כ) אם-לקרא לה** - אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, **קום לה אתם**:
ואף - על כרחך **את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תעשה, ובפועל הלך משנאתו** ואעפ"כ יולך בלעם, אמר שמא אפתנו ויתרצה: או יש לפרש שלכתחילה רצה ללכת משנאה ולא רק מתאוות בצע וכבוד **בפועל** עשה עצמו כאילו הולך עבור תשלום.

מוצע לומר כי תבנית הטעמים של הפסוק **(תה' ס,ב) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה** - מרמזת לתבנית טעמים כעין לכתחילה ובפועל. נעזר ב- **[מדרש תנחומא (בובר) פרשת דברים סימן ג] הדורש פסוק זה כדי להסביר תפקידי טעמי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים) אחדים**.
בהצולתו קדמא (פסק) את מרכא ארם מרכא נהרים - צנור כעין זרקא בכ"א ספרים **ואת-ארם** - מקף גלגל (ירח בן-יומו) **צובה** - עולה ויורד שהוא כעין סגול של זרקא סגול של כ"א ספרים, כי הוא כעין מפסיק בדרגת קיסר כמו אתנה וסלוק.
(תה' ס,ב) בהצולתו - קדמא פסק, ארם קדמו ופסקו השבועה שבין יעקב ולבן שלכתחילה נועדה למנוע לעבור מארם לארץ ישראל ומארץ ישראל לארם **את ארם נהרים** ובפועל אחרי הארכת זמן (מרמוז בטעם מרכא) היות ואחד הצדדים כאן בלעם מארם עבר עליה ואח"כ **(שופטים ג,ח) ויעבדו בני-ישראל את-פושן רשעתים שמגה שנים**: ואף שכושן היה שליח ה' להענישם כנאמר בתחילת הפסוק **(שופטים ג,ח) ויטראף ה' ביישראל וימכרם בידי פושן רשעתים מלך ארם נהרים** יש לומר שארם הרבו להעניש מעבר לשליחותם ולכן נחשב שעברו על שבועת לבן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא = מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקי – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.13 במדבר בלק כבב (התשפ"ג)

בהסבר הפסוק הבא נעבור על תבניות הטעמים בשלבים. לפי סדר הפסוק נעסוק בכעין כלל ופרט, והתועלות שרצה בלעם להשיג למואב ולעצמו. בצירוף של כעין מדת כלל ופרט עם כעין מדת יצא מן הכלל להקל ולא להחמיר נגלה שהכתוב מלמד כעין ארבעה פעמים "מדת קל וחומר"

במדבר בלק כגג: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלָק הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ

וְאַלְכָה אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי וַדְבַר מַה-יִרְאֵנִי וְהַנְדַתִּי לָךְ וַיִּגְדֶּךָ שְׂפִי:

(במ' בלק כגג) **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם** – קדמא ואזלא, כעין כלל וכו' **לְבָלָק** – רביע בתפקיד ארבעה למודים, שנסמנם בתוך המקור הבא.

[שפתי כהן] (במ' בלק כגג) **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלָק הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ**. אמרו לו (שהכלל הוא ש) לקלל אומה גדולה כזו צריך שיהיה (פרט א) בהסתר שלא יודע, שאם יודע, כל העולמות ילמדו עליהם זכות, שלא נבראו אלא בשבילם, ואפילו המלאכים ילמדו עליהם זכות, לזה לא יהיה שום אדם עמך (פרט ג) ולא תסיה דעתך, (פרט ד) ולזה הלך הוא (בלעם) שפי כתרוממו יחידי, שלא יתפרסם הדבר, כמו שפירש רש"י ז"ל, שפי שקט,

[שפתי כהן] (במ' בלק כגג) **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי**, אין נקרה לי אלא אלהים ובלילה, אבל ביום לא, ואם **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ** שהוא שם הרחמים וביום, אז יהיה בהסכמת שניהם. **וַדְבַר**, שהיא כנסת ישראל, **מַה** (גי' מ"ה = 45), שהוא שם הו"ה במילואו (כהו י"ד ה"א ו"ו ה"א), אז **וְהַנְדַתִּי לָךְ**, כמו הגדתי היום (דברים כ"ו, ג') תרגום ירושלמי שבחית, אז ראוי לך לשבח:

(במ' בלק כגג) **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם** – קדמא ואזלא, כעין כלל וכו' **לְבָלָק** – רביע בתפקיד ארבעה למודים, שנסמנם בתוך המקור הבא.

[אדרת אליהו] (במ' בלק כגג) **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלָק הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ**. אמרו רז"ל (הכלל הוא ש) כל מקום שנאמר לשון ויתייב הוא רה"ק (פרט א) ולכן כתיב כאן **עַל-עֲלֹתֶיךָ** שאמר לו שיתייב על עולתו שמחמת הקרבת העולה היה שורה רה"ק על האיש המקריב. (פרט ב) ואנכי אקרה כה שרצה להשיג הנבואה וכוזה יהיה להם שני המעלות. לבלעם הנבואה שהיא בדבור ולבלק רה"ק: (פרט ג) **וַדְבַר מַה-יִרְאֵנִי** (פרט ד) **וְהַנְדַתִּי לָךְ**. (מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות) שההגדה לא יהיה רק לך לבד ולא לזולתך כי לא יבינם אחר רק אתה לבד מאחר שתוכשר לרה"ק ע"י העולה אזי תבין מה שאגיד לך: (כגג) **וְאַלְכָה**. אני אלך אל הנבואה: (כגג) **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי וַדְבַר מַה-יִרְאֵנִי**. **וְהַנְדַתִּי לָךְ**. (המעשה בין בלעם ובלק הנכרים. הוא משל וקל וחומר לעם ישראל ומה ממשיר לעם ישראל) כבר מבואר כי ג' דרגין נבואה והוא כמ"ש לנביא היום יקרא לפניו הראה (ש"א ט' ט') ונביא הוא שהקב"ה שולח לו דבר נבואה בפיו והרואה הוא נבואה ע"פ ראייה שהוא רואה הנבואה ומדבר אח"כ בעצמו ועוד מעלה הג' שהיא למעלה מכולם שהקב"ה נגלה לו ומדבר לו פה אל פה כמו מעלת מרע"ה.

(כגג) **הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ** – זרקא סגול בתפקיד הוספה מהענין על הענין כאן לומד מסיפור בלק אל ישראל הוספת רוח הקודש על מקריב קרבן לה'.

(כגג) **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי** – גרשיים מהפך פשטא זק-קטן – ז"ק שני למודים, (למוד א) מהם הוא בתבנית הטעמים **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי** – גרשיים מהפך פשטא בתפקיד כעין יצא מן הכלל להקל ולא להחמיר, (כגג) **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ** – גרשיים מהפך פשטא, יצא להקל ולא להחמיר, להקל – שאשיג מה רצונו לומר בשבילך, להצלתך (של בלק ומואב), ע"פ **האלשיך הקדוש** (א) "טרם הכיני ההכנות האלה היה נקרה א-לקים לי. אך עתה ע"י הכנת קרבנות אלו, נזכה אולי יקרה ה' הגדול בעל הרחמים לקראתי ולא מדת א-לקים." (למוד ב) מהפך פשטא מוציא הנאמר מפשוטו, וזה מתברר בהמשך דברי בלעם (כגג) **וַדְבַר מַה-יִרְאֵנִי** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פקטים העשויה להתרחב, כאן מקווה שהנבואה תבוא להצלחת בלק בזכות קרבנותיו, אבל מיד מסייג זאת בהוסיפו **וְהַנְדַתִּי לָךְ** – מרכא מרבה אתנה מגביל ובסה"כ רבוי הגבלות והן שבלעם לא ראוי לנבואה, ואם תבוא תהיה בדרך מקרה והם נמצאים מחוץ לארץ ישראל ולא נמצאים על המים, אפשר שלכן הזכיר מן-אדם יחנני – כדי למשוך הנבואה מנהר הפרת (ע"פ **התראות בלעם עם בלק**) בחומש פנינים. (לעומת נבואת יחזקאל הראוי לנבואה, שלא בדרך מקרה, בחו"ל ועל נהר כבר

במדבר בלק כגג: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלָק הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ וְאַלְכָה אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ לְקִרְאֹתֵי וַדְבַר מַה-יִרְאֵנִי וְהַנְדַתִּי לָךְ

וַיִּגְדֶּךָ שְׂפִי: [רבינו בחיי] היה מספיק שיקח שנים שנים לקיום המין, אבל צוהו (לבלק) שיקח מהם שבעה לצורך קרבן. והנה החשבון הזה מוכרח בסוד (תועלת) הקרבנות (המצווה לנח (בר' נח זב), מפלו הבהמה הטהורה תסח-לָךְ שְׂבָעָה שְׂבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טָהָרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ). וכבר ידעת מחכמתו של בלעם, שאזול"ל (דב' ה"ב לז), וְלֹא-יָקָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשְׁנֵהוּ, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ומנו בלעם, צוה לבלק (על בסיס ידיעתו תועלת הצווי לנח) ואמר (במ' בלק כגג) **בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וְהִנֵּן לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה פְּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים**, ואמר עוד (במ' בלק כגג) **אֶת-שְׂבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרֹכְתִי**:

תועלת הקרבת הקרבנות המצווה לנח מתגלה ב-(בר' נח חא), **וַיִּרְחַח הו' אֶת-רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר הו' אֶל-לְבָוֹ לֹא-אֶסְפָּךְ לְקַלְל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה בְּעֵינֵי הָאֵלִים כִּי יַצַּר לִבְ הָאָדָם רַע מִנְעֻרָו וְלֹא-אֶסְפָּךְ עוֹד לְהַסֵּךְ אֶת-כָּל-חַי פֶּלֶא-חַי פֶּלֶא שְׂפִיתִי**: תפקיד תבנית הטעמים זרקא סגול כעין להוסיף ממין הענין על הענין, או לגרוע ממין הענין מהענין. כל מונח לפני ובתוך התבנית עשוי ללמד עוד הוספה ממין הענין על הענין או גריעה ממין הענין מהענין.

(בר' נח חא), **וַיִּרְחַח הו' אֶת-רִיחַ הַנִּיחֹחַ** – מונח זרקא מונח סגול, כעין הוספה על הענין ממין הענין. הקרבת הקרבנות של נח הביא

השפעה טובה לאדם ולכל העולם. ודומה לו (במ' בלק כגג) **הַתִּיבֵיב עַל-עֲלֹתֶיךָ** – זרקא סגול. הקרבת הקרבנות של בלק הביאה השפעה טובה לבלק ולעולם כי זכה ויצאה ממנו רות אם המלכות של בית דוד ומלך המשיח.

בלעם רצה ליזכות בהשפעה טובה על עצמו לעליית מדרגה בהתגלות א-לקית עליו בשם הו' ע"פ הסבר **[אלשיך הקדוש]** (א) (אמר בלעם) "טרם הכיני ההכנות האלה היה נקרה א-לקים לי. אך עתה ע"י הכנת קרבנות אלו, נזכה (כגג) **אוֹלֵי יַקְרָה יְיָ** הגדול בעל הרחמים לקראתי ולא מדת א-לקים." (במאמר מוסגר הוא פוגם במטרתו כי מנסה להסיג זאת באמצעות קרבנות מכספי בלק ולא מכספו.)

(ב) נאמר בסיפא (במ' בלק כגג) **בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וְהִנֵּן לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה פְּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים**

ועוד (במ' בלק כגג) **וַיִּקְחֵהוּ שְׂדֵה צִפִּים אֶל-רֹאשׁ הַסִּפְסָה וַיִּכֶן שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל כֶּרֶם וַיִּזְעַל בְּמִזְבְּחֹת**:

ועוד (במ' בלק כגג) **בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וְהִנֵּן לִי בַּיָּהּ שְׂבָעָה פְּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים**:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצבות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: המקרא והתורה, פה, תהש"א - התשפ"ד; **הפצית ההשפעות**: אתנה, סלוק = סור-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להבייל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תכור - מחלק, ממשע, לא ממש; טפקא = טרקה - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרצא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תכור טפקא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרצא תכור טפקא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכור מרצא טפקא** - קבוצה שממטעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרצא - כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זק-קטן - 2; זק-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלימד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** - תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

סה"כ בשלוש פעמים מ"ב קרבנות, כ"א פרים כנגד אומות העולם וכ"א האלים כנגד ישראל. ע"פ ה-[**אלשייך הקדוש**] בלעם נסה "לייחד שתי המשכות השפע ולהביאן על מואב, לקנות כח א-לקי על כל השאר (למואב מעל שאר העמים ולעצמו מעל יהודים-מכשפים וקוסמים). טט - ע"פ האלשייך הקדוש בלעם רצה להשיג גלוי נבואי משם רחמים ולא משם גבורה (כעין תוספת בנבואתו) וגם המשכת השפע הא-לקי למואב בהעדרה על ישראל (היינו גריעה מישראל ותוספת למואב), אבל הקב"ה טובב שצווי בלעם לבלק **התניצב על-עלתיך** לשמוע דבר ה' אף שלא לשם ה' אלא עם כוונה לעצמו הביא תועלת לעולם כולו המרומות בתבנית הטעמים של **התניצב על-עלתיך** - זרקא סגול, בתפקיד של כעין תוספת מהענין על הענין, על בלק מלך מואב נוספה מלכות דוד. מבלק אחרי דורות אחדים יצאה רות המואביה שהייתה אם המלכות של דוד המלך. הקב"ה לא מקפח שכר כל בריה השומעת לדברו אף שלא לשם שמים. התיצבות בלק לשמוע דבר ה' איפשרה כשכר להוציא יקר מזולל, נשמות יקרות שנפלו לס"א בחטא אדם הראשון וביניהן נשמת רות שהתגיירה לשם ה' ונעשית אם למלכות דוד. כנדרש ב-**[בבלי זביר כג ב]**, **[בבלי הוריות יב]**, גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע - זכה ויצאה ממנו רות, וא"ר יוסי בר' חנינא: רות בת בנו של עגלון מלך מואב הייתה. אם המלכות של בית דוד ולעתיד לבוא מוסף עליו מלך המשיח שיצא מרות.

הערה: הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, ודומה לשכר אנשי שכם שנימולו ע"פ דרישת בני יעקב להידמות להם והיתה בכך פעולה שלא לשם ה', ועל ששמעון יום הריגתם ומספרם היה 24000 לכן נפלו 24000 מבני שמעון במגפה על דבר פעור, **[אגרות-קודש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זי"ע כרך ד' התשי"א, איגרת תשסח ע' ג]**

וכמו שהוא בפרט כן הוא גם בכללות הקומה שלימה של כל בני ישראל ראשיכם שבטיכם גוי' עד שואב מימך, שצ"ל נאספים ונצבים כולם כאחד, שכללות נשמות ישראל תשובנה למקורם ושרשם (ראה **[לקו"ת ר"פ נצבים.. ד"ה וה' וגו' בשופר גדול]**).

(כג) **התניצב על-עלתיך** בהתיצבות בלק על-עולתו לדבר ה' זכה שיצאה ממנו רות אם המלכות זה פתיחה לגילוי מלך המשיח. ע"פ מאמר **האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זי"ע** אפשר שהתיצבות בלק איפשרה הצטרפות נשמות בית דוד בכללות נשמות ישראל.

במדבר בלק כג: **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבַלְק הַתִּינִיב עַל-עַלְתֶּיךָ וְאַלֶּכָּה אוֹלַי יִקְרָה ה' לְקִרְאָתִי וְדָבַר מִה-יִרְאֵנִי וְהִגְדַּתִּי לָךְ וְנִגְלַךְ שִׁפִּי**: הפניית הרב צדוק משה: **[מדרש תלפיות]** (להלן תל') אות בית ענף בלעם, **[ילקוט ראובני במדבר בלק]** ע' מד 87 ד"ה **[ילקוט ראובני]**: ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש ... כן אירע לבלעם כמה דאתמר ונהרג הוא וכל הנלוים אליו.

(בשו"ת בשם) **[שכחת לקט אומות העולם ומלכיהם ונביאיהם ט]** הפרים והאילים שנזבחו ונשרפו ע"י בלעם ולא נתרצו חלבם ודמם לא לפנימים (תל' פנים) ולא לחיצונים, לא לרוחניים ולא לגשמיים, תבעו עלבונם. גם האתון תבעה עלבונה, שהכה אותה על שנתה מן הדרך. עד שהקב"ה אמר לממונים שלהם שיקחו נקמתם מבלעם (ומאותם שהתיעצו עמו) במלחמת מדין, והם יהיו (תל' יחיי) ויכנסו (בסטרון) **[בסטרא]** דטהרה (תל' דקדושה) ויוקח מכס מהם לכהנים ולוים, לכך נתנו יותר מכס מן החמורים מן שאר בהמות טמאות (גליא רזיא [ל ע"ג]). עיין בערך בית המקדש סימן (י') (ה'!):

א"י (אמר המחבר של מדרש תלפיות אליהו הכהן?) אם הקב"ה תבע עלבון בהמה טמאה לא יתבע עלבון אומה שלימה שכל האומות מכין והורגים בכל יום דכתיב כי עליך הורגנו כל היום אלא שאריכות הגלות להרבות בשכר ישראל כצדיק גמור ורע לו שהוא להרבות שכרו כדחז"ל ולהכביד בעונשים של אומות.

הפניית הרב צדוק משה: **[מדרש תלפיות]** (להלן תל') אות בית ענף בלעם, **[ילקוט ראובני במדבר בלק]** ע' מד 87 ד"ה ... וג"כ האתון לקח נקמה מבלעם שהכה אותה ובזכותה שנתה מן הדרך אשר הכין לה בלעם זכו כל סטרין דיליה דוכרין ונוקיבין ונפקי מתחות שלטנא דסטרא אחרא מסאבא ונכנסו תחת ממשלת טהרה וקדושה (גלי רזיא):

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם - קדמא ואולא ... **אוֹלַי יִקְרָה יי** - גרשיים מהפך פשטא, תבנית טעמים המרמות על אפשרות ללמוד בקל וחומר עם דיו. (א) בסיפור בלעם והאתון הקב"ה נוקם עלבון האתון המוכה סתם, קל וחומר שנוקם נקמת אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין (ב) ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש לכן בקל וחומר לגוי שעשה כן לעבודה זרה או לעורר כוחות טומאה, כמו שאירע לבלעם.

(ג) העולות של בלעם תבעו עלבונם לפני הקב"ה שחלבם ודמם לא נתרצו והקב"ה נוקם עלבונם לכן בק"ו שנוקם עלבון אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין.

(ד) ועוד קל וחומר בדרך האפשר: **(במ' בלק כג)** **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם** - קדמא ואולא, ... **אוֹלַי יִקְרָה ה'** - גרשיים מהפך פשטא, כעין תבנית קל וחומר של שטות שביקש בלעם לעצמו דרגת נבואה כמו של עם ישראל או משה רבנו באופן קבוע או זמני. ראה **(במ' בלק כג)** בירור אפשרי של הקל וחומר הזה.

במדבר בלק כג: **וַיִּקְרָ אֱלֹהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרֹכְתִי וְאָעַל פֶּר וְאָיִל בַּמִּזְבֵּחַ**: **[רש"י]** **(במ' בלק כג)** **וַיִּקְרָ** - לשון עראי, לשון גנאי, לשון טומאת קרי; כלומר: בקושי ובכזיון; ולא היה נגלה אליי ביום, אלא בשביל להראות חבתן של ישראל (ראה תנ"כ וישלח כד). **אֶת-שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת** - 'שבעה מזבחות ערכתי' אין כתיב כאן, אלא: **שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת**; אמר לפניו: אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כולן. אברהם בנה ארבעה: 'ויבן שם מזבחה לה' הנראה אליי' (בר' יב, ז), 'ויעתק משם ההרה' וגו' (שם, ח), 'ויאהל אברם' וגו' (בר' יג, יח), ואחד בהר המוריה (ראה בר' כב, ט); ויצחק בנה אחד: 'ויבן שם מזבחה' וגו' (בר' כו, כה); ויעקב בנה שתיים: אחד בשכם (ראה בר' לג, כ), ואחד בבית אל (ראה בר' לה, ז).

(במ' בלק כג) **וְאָעַל פֶּר וְאָיִל בַּמִּזְבֵּחַ** - ואברהם לא העלה אלא איל אחד (ראה בר' כב, יג).

(במ' בלק כג) **אֶת-שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרֹכְתִי** - מהפך פשטא זק-קטן, מוציא מפשרו (א) כי בלק ערך המזבחות (ב) לא בנאן לכבוד ה' אלא נגד שבעת המזבחות שבנו האבות כדי להוות משקל נגדם ובכך להראות לה' שהוא משתדל לפחות כמו האבות וה-**[רמב"ן]** ב-**(במ' בלק, כג)** פ' ערכתי לפניך מזבחה שלם בקרבן שלם, יעלו על רצון מזבחהך (ע"פ יש"ט, ז). וע"י ש-**וְאָעַל פֶּר וְאָיִל בַּמִּזְבֵּחַ** - ואברהם לא העלה אלא איל אחד (ראה בר' כב, יג), כעין טענת קל וחומר, ומה ראית להיענות לאברהם על איל אחד קל וחומר שעל ה' להיענות לבלעם שהעלה פר ואיל. אפשר כי טענה זאת מרומזת בתבנית הטעמים של הפסוק **(במ' בלק כג)** **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם** - קדמא ואולא, ... **אוֹלַי יִקְרָה ה'** - גרשיים מהפך פשטא, כעין תבנית קל וחומר או הגבלה מותנית או זמנית של קבלת נבואה משם הוי' לעכו"ם על דרך מקרה בחו"ל שלא על המים, בגלל עריכת שבעה מזבחות כנגד שבעה מזבחות האבות ועוד שהקריב במ פר ואיל לעומת רק איל של אברהם אבינו.

(כג) **וַיִּקְרָ אֱלֹהִים** - מרכ א טפחה בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב. **[רמב"ן]** **(כג)** אמר בו (לעיל כב כ) ויבא אלהים אל בלעם, כי הלשון הזה לא יאמר נביאים, רק במי שלא בא במדרגה ההיא, וכן ויבא אלהים אל אבימלך (בראשית ג, א) ויבא אלהים אל לבן (שם לא כד). ואפשר שפירושו ביאת הרצון בדבור מן העליון אל השכלים אשר יחלימו, כי גם בלעם ביום נופל ותרדמה נפלה עליו וגלוי עינים:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; המצית ההשפיות: אתנה, סלוק = סור-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ראה קל וחומר

ראה זרקא סגול, גרשיים, גרשיים מהפך פשטא, כעין קל וחומר הגבלה מותנית או זמנית

במדבר בלק כגד: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-שִׁבְעַת הַמְּזֻבְּחֹת עֲרֻכְתִּי וְאָעַל פָּר וְאֵיל בַּמְּזֻבֵּחַ:

ראה משולב ב-במדבר בלק כגג:

(במ' בלק כגד) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים – (סלוק) מרכא טפקא בתפקיד מדת סמוכים כעין (מדה כב מלב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כאן מלמד על משמעות השנוי מהנאמר ב-(כגג) אַוְלַי יִקְרָה וְלֹ לִקְרָאֲתִי [שפתי כהן] (במ' בלק כגד) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם. הפר מחשבות ערומים, הוא חשב שיקרה לו שם הוי"ה (כמו שאמר בלעם ב-(כגג), ונקרה לו שם אלהים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ל"ט) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעם המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; **המצית ההשערת**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תבור** - מחלק, ממשט, לא ממש; **טפקא** = טרףא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפקא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבור טפקא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבור טפקא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבור מרכא טפקא** - קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלימד ולמד, כעין מדות מ"ג, מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שמות תשא לד,כה: לא־תשחט על־חמץ דם־זבתי ולא־ילין לִבְקָרְךָ זֶבַח תֵּן הַפֶּסַח: [ירושלמי פסחים פ"ה,ה"ד (וילנא לה,ב)]

[דף לה עמוד ב] **מתני'** השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה רבי יהודה אומר אף התמיד רבי שמעון אומר אף הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור ובמועד לשמו (הקרבן פסול ולכן) פטור (מלא-תשחט על-חמץ) ושלא לשמו (לאחר הזמן הופך לשלמים וזה קרבן כשר) חייב (על לא-תשחט על-חמץ) ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן (כי כשרים לכן עובר על מלא-תשחט על-חמץ) חייב חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה (הקרבן פסול לכן פטור מלא-תשחט על-חמץ):

גמ' מניין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בלא תעשה תלמוד לומר (שמ' תשא לד,כה) **לא־תשחט על־חמץ דם־זבתי** אין לי אלא השוחט הזורק מנין תלמוד לומר (שמ' תשא לד,כה) **לא־תשחט על־חמץ דם**. אמר רבי שמואל בר רב יצחק ממה שהוא מתחייב על הזריקה (אם הקרבן היה נפסל בשחיטה לא היה חייב על הזריקה) היא אמרת פסח עצמו כשר (מזה שאומרים שחייב על הזריקה לומדים שהפסח לא נפסל בשחיטתו על-החמץ). אמר רבי יוסה תיפטר שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה (נודע לו שהגיע לו חמץ אחר השחיטה, כגון שהחמץ בצק המצות) או שהיה זה שוחט (ולא היה לו חמץ) וזה (כהן אחר) זורק (היה לו חמץ). **תני חזקיה (שמ' תשא לד,כה) לא־תשחט על־חמץ דם־זבתי** התורה קראת אותו **זבתי** (לכן הקרבן לא נפסל). אמר רבי מנא אילולי דתנייה חזקיה מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת. **[קרבן העדה]** תני חזקיה. לעולם הזבח פסול ואירי באדם אחד השוחט (וברשותו חמץ) והזורק (וברשותו חמץ) ואפ"ה חייב שתים דכיון דהתורה קראתו **זבתי** אף לאחר שנשחט על החמץ מחייבין עליו ל"א חזקיה תני דמקרא מוכח אפילו נשחט על החמץ **כשר** דקרא אותו **זבתי** אף לאחר שנשחט על החמץ דאל"כ הל"ל לא תשחט דם זבחי על החמץ ואי אפסיל ליה (מסיבה אחרת) לאו זבחי ה' הוא וכ"נ עיקר: **אילולי** דתנייה חזקיה. שהזבח כשר והיינו מוצאין שחייב על דבר פסול והיינו מחייבין המחמץ את המנחה הפסולה: כדי לחזק את המסקנה על פסח הירושלמי מביא ראיה ממנחה פסולה בשני אופנים. בפסול אחד הממשיך לפעול בו מוסף לאווים על פסול אחר פטור.

(המשך **גמ'**) המחמץ את המנחה הפסולה אית תניי (יש תנא) **תני חייב** אית תניי (יש תנא) **תני פטור** אמר רב חסדא מאן דאמר חייב בשנפסלה מחמת חימוצה (מחמץ אחרי שנחמצה) מאן דאמר פטור בשלא נפסלה מחמת חימוצה (מחמץ מנחה פסולה כגון מסיבת טומאה). **[קרבן העדה]** המחמץ. והמנחה הפסולה פליגי תרי תנאי איכא דתני חייב ואיכא דתני פטור: אר"ח. ולא פליגי: מ"ד חייב בשנפסלה המנחה מחמת שנתחמצה. הלכך גם המחמץ אחריו חייב: מ"ד פטור בשלא נפסלה המנחה מחמת חימוצה. אלא מחמת דבר אחר כגון יוצא וטמא הלכך פטור המחמץ:

בשנפסלה [רמב"ם מעשה הקרבנות פי"ב, ה"ו] כיצד לשה חמץ או ערכה חמץ או קטפה חמץ או אפאה חמץ לוקה, שנאמר (וי' ביא) **לא תעשה חמץ ונאמר (וי' צו וי) לא תאפה חמץ** לחייב על כל מעשה יחידי שבה, עשה חמץ מתחלה ועד סוף לוקה על כל מעשה מהן. **ויקרא ביא: פליהמנחה אשר מקריבו לה' לא תעשה חמץ פי כל-שאר וכל-דבש לא-תקטירו ממנו אשה לה': ויקרא צו וי: לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא פסחא ונאשם:** מנחה פסולה מחימוץ הממשיך בפעולות לישא קטיפה אפיה לא פקע ממנה שם מנחה ולוקה על כל פעולה. אבל מנחה שנפסלה כגון פסול יוצא פקע ממנה שם מנחה ואפילו החמיצה, לא יעבור על שאר המלאכות. **המסקנה לקרבן פסח**. אם היה לו חמץ בזמן שחיטה **האם הקרבן נפסל?** וההשלכה היא לגבי המעשים הבאים. אם הפסח נפסל פקע ממנו שם פסח ופשוט שהעושה הפעולות הבאות בקרבן לא לוקה עליהן. **אם הקרבן לא נפסל** לא פקע ממנו שם פסח ופשוט שהעושה הפעולות הבאות בקרבן לוקה עליהן.

(המשך **גמ'**) הקטיר אימורין על החמץ אית תניי תניי חייב אית תניי פטור. מאן דאמר חייב **דם** מכל מקום מאן דאמר פטור זבח (**זבתי**). מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבה הכפרה יצאו הקטיר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. [דף לו עמוד א] מלק עוף על חמץ אית תניי תניי חייב אית תניי פטור. מאן דאמר חייב **דם** מכל מקום ומאן דאמר פטור זבח (**זבתי**) יצא עוף שאינו זבח.

השוחט [רמב"ם קרבן פסח פ"א,ה"ה] השוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר (שמ' תשא לד,כה) **לא־תשחט על־חמץ דם־זבתי**. שלא יזבח הפסח והחמץ קיים, אחד השוחט ואחד הזורק את הדם ואחד המקטיר את האימורין אם היה ברשות אחד מהם או ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה כזית חמץ בשעת הקרבנות הרי זה לוקה והפסח כשר. הסבר עם תבניות טעמים.

(שמ' תשא לד,כה) **לא־תשחט** - [קרבן העדה] רבי שמעון אומר הפסח ב"ד. ששחטו על החמץ: לשמו חייב. משום (שמ' תשא לד,כה) **לא־תשחט על־חמץ** דפסח כשר הוא ושחיטה ראויה היא: **ושלא לשמו** פטור. דפסול הוא וס"ל לר"ש שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה:

[קרבן העדה] ושאר כל הזבחים. ששחטן ב"ד לאחר חצות על החמץ בין לשמן בין שלא לשמן ואף על פי שכשירין הן כדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין פטור: ובמועד. בתוך הפסח **אם לשמו** שחטו לפסח על החמץ **פטור מ- (לד,כה) לא־תשחט** דפסח שלא בזמנו פסול לשמו והוי לה שחיטה שאינה ראויה: **שלא לשמו**. אלא לשם שלמים: חייב. דלהכי קאי והויא ליה שחיטה ראויה וחייב משום (לד,כה) **לא־תשחט** בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא ואיכא מלקות נמי דשחיטה:

ושאר כל הזבחים. ששחטן במועד על החמץ: בין לשמו וכו' חייב. דהא כשירין הוא וקרא אשאר זבחים נמי אזהר: (לד,כה) **לא־תשחט** - לר' שמעון מקף בורר בין שחיטה ראויה ואז קיום חמץ בידי השוחט או מי מהחבורה מחייב את השוחט, **ובין** שחיטה שאינה ראויה שפוטרת את השוחט. לר"ש שחיטה שלא לשמו (כאן לשם פסח) היא שחיטה שאינה ראויה ולא שמה שחיטה.

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (טו"ל) כי במצוות האמנותי – התלים ק"ט, ש"פ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **המצית ההשערת**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרנא** – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מ-כ"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זק-קטן – 2; **זק-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זק-קטן** ... **זק-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג, מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(שמ' תשא לד,כה) לֹא-תִשְׁחַט עַל-חַמֵּץ דָּם-זִבְחֶיךָ – מרכא טפחא מרבה, מקפים (א) (ב) (ג) בוררים מצבים שאין בהם חיוב.

מתי עובר על **לֹא-תִשְׁחַט**? הלאו מתקיים כאשר השוחט שוחט הפסח לשמן ויש בידי השוחט או מי מהחבורה עבודה עברה שוחט חמץ מחייב כמרומוז במקף של

(לד,כה) עַל-חַמֵּץ – מקף בורר בין חמץ מחייב את השוחט ועוד עבודות ובין חמץ שאינו מחייב את עושה העבודות, חמץ שלא

מוזהרים עליו בכל יראה כגון שזה חמץ לגבוה שברשותו. כגון חמץ של נכרי שברשותו שלא קבל עליו אחריות. חמץ פחות מכזית, חמץ של מי שאינו מוזהר על הלנת הפסח, ויש הסוברים על חמץ של קטן,

מה לומדים מדוגמת מנחה פסולה? אם נפסלת בגלל חימוץ היא ממשיכה להיות מנחה ובכל עבודה נוספת בה נוסף לאו. נפסלה מסיבה אחרת פקע ממנה שם מנחה ואין עוד לאו. היקש לקרבן פסח אם באחת מהעבודות המחייבות העובד או מי מהחבורה עברה עובד מחזיק בחמץ מחייב עובר בלאו ואם זה אותו עושה נוסף לו לאו על כל עבודה. אבל אם הפסח נפסל במום קבוע לפני שחיטה, בטומאה או יציאה מהעזרה לפני גמר העבודות בקרבן, פקע ממנו שם פסח ואין עוד לאו על העושה עבודות בו.

[אנציקלופדיה תלמודית כרך לה, לא תשחט על חמץ] (המתחיל בטור עז) ... ג. העבודות האסורות. שחיטה על חמץ, (וכמותה עבודות

האסורות בחוץ, עבודות האסורות בהלנה) ... זריקה* - של הדם - על החמץ אסורה ⁷³, שנאמר: דם זבחי ⁷⁴, ולמדים מתיבת דם לאסור זריקה, ... שכל שמוזהר בלינה מוזהר על הקטרה ⁷⁷ - שממנו למדו שהמקטיר אימורים, שמוזהר על לינתם, מוזהר לא להקטירם על החמץ ⁷⁸ - למדים שכהן הזורק, שמוזהר על הלנת האימורים ⁷⁹, או על הלנת הדם ⁸⁰, מוזהר שלא לזרוק על החמץ ⁸¹. על מתנות הדם שאינן מעכבות את הכפרה, ע"י להלן ⁸².

(אבל) קבלה* והולכה* - של הדם - אמרו בירושלמי, וכן כתבו ראשונים, שלא נאסרו על החמץ ⁹³, שנאמר: זבחי, ואין לחייב אלא על הורמה לזביחה, שחייבים עליו בחוץ ⁹⁴, ולא על קבלה והולכה שאין חייבים עליהן בחוץ ⁹⁵, ומן הראשונים יש שכתבו טעם אחר, שאין האיסור אלא בעבודה שהעובדה מוזהר על לינה ⁹⁶

(שמ' תשא לד,כה) לֹא-תִשְׁחַט עַל-חַמֵּץ – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. כאן מרחיב משחיטה **עַל-חַמֵּץ** מחייב

כנזכר לעיל, אל קיום חמץ מחייב בשעת עבודות נוספות קבלה והולכה וזריקה, הקטר אימורין, זריקת שיריים (לא בירושלמי כאן), ולמליקת עוף (כדוגמא מה לא נקרא זבח).

(אבל) **(לד,כה) לֹא-תִשְׁחַט** – מקף בורר בין עבודות שיש בהן חיוב על עשייתן בשעה שחמץ ברשות העושה ובין עבודות שאין בהן

חיוב על עשייתן בשעה שחמץ ברשות העושה. מה זביחה מיוחדת שהיא **מעכבה הכפרה** (וכן קבלה והולכה וזריקת הדם) יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבות את הכפרה. אבל **[רמב"ם קרבן פסח פ"א,ה"ה]** מחייב המקטיר את האימורין. ראה **[אנצ' תלמודית]**

חזרה על קטע **[ירושלמי פסחים פ"ה,ה"ד]**

(שמ' תשא לד,כה) עַל-חַמֵּץ – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **דָּם-זִבְחֶיךָ**. קרבן פסח לשמו ובזמנו לא פוקע ממנו

תואר **זִבְחֶיךָ** אפילו נשחט על החמץ, כשר דקרא אותו **זִבְחֶיךָ** אף לאחר שנשחט על החמץ (ובכל פעולה אחרת המחייבת בלאו על חמץ).

אבל אם הפסח נפסל שלא מאחזקת חמץ עושה הפעולות אינו עובר בלאו ולא יוצאים בו במצוות אכילת פסח.

[אנציקלופדיה תלמודית כרך לה, לא תשחט על חמץ] (המתחיל בטור עז)

יא. כשרות קרבן שנשחט על חמץ. עבר ושחט את הפסח על החמץ, הפסח כשר ⁴⁵⁰, ויוצא בו ידי חובתו בפסח ⁴⁵¹. בטעם שכשר - אף על פי ששנה עליו הכתוב ⁴⁵², וכל ששנה עליו הכתוב מעכב ⁴⁵³, ויש סוברים שהיה לנו לפוסלו משום כל-מלתא-דאמר-רחמנא-לא-תעבד*, אי עביד לא מהני (כל שאסרה התורה לעשותו ועשהו, אין מעשיו מועילים) ⁴⁵⁴, או משום מצוה-הבאה-בעבירה* ⁴⁵⁵, או משום שהוא כמחוסר זמן, שכל זמן שלא ביער חמצו הרי זה כמי שלא הגיע זמן פסחו ⁴⁵⁶ - אמרו בירושלמי שלמדים מהכתוב: לא תשחט על חמץ דם זבחי ⁴⁵⁷, התורה קראה אותו זבחי ⁴⁵⁸

(לד,כה) דָּם-זִבְחֶיךָ

דָּם-זִבְחֶיךָ – מקף בורר בין דם מחייב ובין דם שאינו מחייב אם נעשתה העבודה וחמץ ברשות העושה, כגון למד"א שפרכת שיירי הדם.

דָּם-זִבְחֶיךָ – מקף בורר בין זבח מחייב (אלה בהמות) אם נעשתה בהן העבודה וחמץ ברשות העושה כי מעכב הכפרה

ובין זבח שנפסל מסיבה אחרת מאחזקת חמץ מחייב בידי עושה הפעולה המחייבת או מי מהחבורה שעברה עשה ואינו מחייב

זִבְחֶיךָ – אתנח מגביל כהסבר **[אנציקלופדיה תלמודית כרך לה, לא תשחט על חמץ] (המתחיל בטור עז)** ... הלכה כחכמים שאין

חייבים (שחיטה על חמץ) אלא על הפסח בלבד ⁵³. (אבל) ויש שכתבו שהלכה כר' שמעון שחייבים על כל הקרבנות ⁵⁴.

(ויש עוד חולקים ע הצעת ההגבלה) קרבן העוף, לסוברים שכל הקרבנות נאסרה עבודתם על החמץ ⁵⁵, שנינו בברייתא שאין למולקו על החמץ ⁵⁶. בברייתות בירושלמי נחלקו תנאים אם חייבים אף על קרבן עוף, שיש הדורש "דם" מכל מקום, ומחייב, ויש הדורש "זבח", יצא עוף שאינו זבח, ואין איסור בעבודתו על החמץ ⁵⁷.

(שמ' תשא לד,כה) לֹא-תִשְׁחַט עַל-חַמֵּץ דָּם-זִבְחֶיךָ – (סלוק) מרכא טפחא כסמוכין, **[מתיבתא ד) פסחים - ו, ילקוט ביאורים, עוז**

והדר, פסחים ג,ב] מקור הפטור למי שאין קרקע מפסח. כתב החשק שלמה ד"ה א"נ ביישוב קושיית המשנה למלך הגי' מנין שכל הפטור מראיה פטור מפסח שמקור דין זה הוא **מסמיכות** הכתוב **(שמ' תשא לד,כה) לֹא-תִשְׁחַט עַל-חַמֵּץ דָּם-זִבְחֶיךָ** לכתוב שלפניו שם

(שמ' נשא לד,כד) וְלֹא-יִחַמְדוּ אִישׁ אֶת-אֲרָצָה שֶׁמִּמֶּנּוּ לְמַדְנּוּ שְׂמֵי שָׁמַיִם לוי קרקע פטור מראיה וה**[אור חדש בתוס']** ד"ה מאליה כתב שמקור פטור מי שאין לו קרקע פטור אף מפסח הוא ממה שדרשת **(שמ' נשא לד,כד) וְלֹא-יִחַמְדוּ מוֹסֵב עַל כֹּל שְׁלֹשַׁת הָרְגָלִים שֶׁכֵּן נֹאמַר בַּפְּסוּק שֶׁלִּפְנֵינוּ שֵׁם (שמ' נשא לד,כג) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כְּלִי-זָכוּרָה וּמִשְׁמַע שֶׁעַל כּוֹלָם נֹאמַר הַמֵּיעוּט שְׂמֵי שָׁמַיִם לוי קרקע פטור מראיה**

ואפילו בפסח. (יכול ללמוד זאת גם מ-**(שמ' נשא לד,כד)**)

שמות נשא לד: (כג) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כְּלִי-זָכוּרָה אֶת-פְּנֵי הָאָדָמָה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

(כד) כִּי-יִאֲרֹשׁ יָגוּזִים מִפְּנֵי ה' וְהִרְחַבְתִּי אֶת-גְּבֻלָּה וְלֹא-יִחַמְדוּ אִישׁ אֶת-אֲרָצָה בְּעֶלְמָהּ לְרִאוֹת אֶת-פְּנֵי ה' אֱלֹהֵיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה:

(כה) לֹא-תִשְׁחַט עַל-חַמֵּץ דָּם-זִבְחֶיךָ וְלֹא-יִגְלִיו לִפְקֹר זָבַח תֵּג הַפֶּסַח:

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (ט' טו) כי מצוות האמנות – תהלים ק"ט, ט; שם: המקה והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **המצות החששות**: אהנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים סוברים ותקדים) – להביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראש – מאריך, רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא = טראג – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מראש טפא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מראש תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מראש טפא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מר – כ"כ ברור ללמוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגור – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, למלד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.14 במדבר בלק כב,ב (התשפ"ד)

במדבר בלק כג,ט: כי-מראש צרים אראנו ומנבעות אשורנו הן-עם לבדר ישפן ובגוים לא יתחשב:

[רש"י] (במ' בלק כג,ט) כי-מראש צרים אראנו – אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיסודים וחזקים כצורים **[שפת"ח] (האבות) וגבעות (שפת"ח) האמהות** (הללו ע"י אבות) ואמהות:

[דבר מלכות התשפ"ב, ליקוטי שיחות האדמו"ר ממ"ש חלק כה, ע' 170] יש לשאול מדוע מוציא את הכתוב מפשטו – בלעם עמד אז על הר גבוה ומשם ראה את ישראל. ויש לומר, שהוקשה לו: נאמר לעיל **(במ' בלק כג,ט) וישא משלו ויאמר**, ולא מצינו בדבריו משל. לכן מפרש, שהמשל הוא במלים הללו: **צרים** ו-**גבעות** משל הם לחזק ותוקף של ישראל.

(במ' בלק כג,ט) כי-מראש צרים אראנו – מהפך פשטא זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד

מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (למוד א, היוצא מהפשט) וזהו המשל המוזכר בפסוק **(במ' בלק כג,ט) וישא משלו ויאמר**

ומנבעות – טפא ללא מראש בתפקיד התפשטות לכתוב לפניו, היינו צירוף מלת "גבעות" אל הכתוב לפניו שהמשל הוא במלים הללו: **צרים** ו-**גבעות**

(למוד ב, הפשט) [מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כג,ט) כי-מראש צרים אני רואה אותם שקדמו לבראשית, כשהיה הקדוש ברוך הוא מבקש לבראות את העולם, היה יושב ומצפה ומתבונן בדורו של אנוש ושל מבוול ושל סדומיים, והיה אומר היאך אני אברא העולם מפני אלו הדורות הרשעים, שהם מכעיסים אותי, כיון שראה וצפה שעתיד אברהם לעמוד ולייחד את שמו, אמר הקדוש ברוך הוא הרי מצאתי על מה שאני מייסד העולם, וזהו שאמר **(ישעי' נא,א) הביטו אל ציור הצבאים: ומנבעות**. אלו האמהות: **הן-עם לבדר ישפן**.

כלומר עתידים הם שינחלו את העולם: **ובגוים לא יתחשב**. אעפ"י שהם קרויים לגויים (ט: שבטי קה) אינו נחשב עם שאר הגוים, כמו שאמר הכתוב **(ישעי' מ,ז) כלהגוים פאין נגדו**: ואומר **(ישעי' מט,ט) הן גוים פמר מדלי**:

המשך (למוד א, היוצא מהפשט) [ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק רמז תשסו] (במ' בלק כג,ט) כי-מראש צרים אראנו להודיעך שנאתו של אותו רשע שמתוך ברכותיו אתה יודע מחשבותיו, למה הוא דומה לאדם שבא לקרן את האילן מי שאינו בקי קוצץ את הענפים כל ענף וענף ומתיגע והפקח מגלה את השרשים וקוצץ, כך אמר אותו רשע מה אני מקלל לכל שבט ושבט הרי אני הולך לשרשיהם (האבות והאמהות) וקוצץ,

[ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק רמז תשסו] (במ' בלק כג,ט) הן-עם לבדר ישפן (פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים,

פשטא מרמז שהלמודים בפשט, מונח עשוי לרמז ללמודים נוספים לפי תפקיד ז"ק) **(למוד א)** כשהוא משמחן אין אומה שמחה עמהן אלא הכל לוקין שנאמר ה' בדרך ינחנו, **(למוד ב)** וכשאומות שמחין בעולם הן אוכלין עם כל מלכות ומלכות ואין עולה להן מן החשבון שנאמר **ובגוים לא יתחשב** – **ובגוים** – טפא בלי מראש לפני בתפקיד שנוי, מוצע לומר שלא רק שאין אומות העולם מפסידות, אלא הן מרויחות מההשתתפות עם ישראל.

במדבר בלק כג,י: מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל

המת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

(במ' בלק כג,י) מי מנה עפר יעקב – מהפך פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד

מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. טעם מונח מאפשר רבוי לימודים בתפקידי טעם זק-קטן.

(לימוד א) לענ"ז זה הפשט, הוא רבוי המצוות שישאל מקיימים בעפר. כפירש **[רש"י] (במ' בלק כג,י) דבר אחר: עפר יעקב** – אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר: "לא תחרוש בשור ובחמור" (דב' כב,י); "לא תזרע כלאים" (וי' יט,יט); אפר פרה (ראה במ' יט,טו) ועפר סוטה (ראה במ' ה,יז); וכיצא בהם.

וכיצא בהם – **[דבר מלכות התשע"ט, נקודות משיחות קודש ליקוטי שיחות לח ע' 96 האדמו"ר מ"מ שניאוסאהן]: וכיצא בהם...** בתיבות אלו מתכוון רש"י לארבע מצוות נוספות (בעפר): אסור חרישה בשבת ובשמיטה, אסור זריעה בשבת ובשמיטה, כסוי דם בעפר, **(וי' מצוה יד,מב) ועפר אחר יקח וטח את-הבית**: ובלעם מתאר בכך את מעלתם של ישראל לעומת אומות העולם. לבני נח.

[מדרש הגדול] דבר אחר (דומה לפ'רש"י) אמר בלעם לבלק מי יוכל למנות המצוות שישאל עושין שהן כעפר הארץ. כיצד, יוצאין לאחר מצותן עמהן, לא תחרוש בשור ובחמור יחדי (דברים כב, י). יוצאין לזרוע מצוותן עמהן, לא תזרע כרמך כלאים (שם, ט). יוצאין לקצור מצוותן עמהן, לא תכלה פאת שדיך בקצרך (ויקרא כג, כב). לעמר מצוותן עמהן, ושכחת בדהך (דברים כד, ט). לרוש מצוותן עמהן, לא תחסם שור בדישו (שם כה, ד). לגורן מצוותן עמהן, כדגן מן הגורן (במדבר יח, כז), שהן מוציאין תרומה ומעשרות. באו לאפות מצוותן עמהן, ראשית עריסתיכם חלה תרומה תרומה (שם טו, כ), לכך נאמר **(במ' בלק כג,י) מי מנה עפר יעקב**.

(לימוד ב) [תרגום יונתן] ... דבית ישראל הוון גזרין עורלהתון וטמרין בעפרא [כתר יונתן] ... שבית ישראל היו גוזרים ערלתם וטומנים בעפר של המדבר ... [ת"י] מוציא את הכתוב מפשטו. וכן הרמז ללימוד ב- [במ' בלק כג,י] הנמצא ב- [בר' ויצא כה,יז] ונהי זרעך פעפך הארץ – מהפך פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

[פרקי דרבי אליעזר פרק טז] (82) והיו ישראל לוקחין את הערלה ואת הדם (82) ומכסין אותן בעפר המדבר. וכשפא בלעם הקוסם ראה את קל המדבר קלא מערלתן של ישראל, אמר מי יוכל לעמד בנכות פריה דם המילה שהוא מקסה בעפר, שפאמר **(במ' בלק כג,י) מי מנה עפר יעקב**. מפאן אמרו חכמים מכסין את ערלת הדם בעפר הארץ. (82) ולא עוד אלא שנקמלו לעפר, שפאמר **(בר' ויצא כה,יז) ונהי זרעך פעפך הארץ**. (82) וכך היו ישראל נהוגין למול, עד שנקלקו לשמי ממלכות,

[הרד"ל פרק טז אות נא] והיו ישראל כו' וכשכב בלעם כו'. לפמשה"ל אות מ"ז שכל זה דברי ר' ישמעאל, יתבאר שמביא זה לראיה לדבריו שמלו ברוך, שהרי בלעם ראה כו'. והרמב"ן והרשב"א... ורחו ליישב הא דבלעם להשוותו עם דברי הש"ס כיבמות שלא מלו, **[הרד"ל פרק טז אות נב]** מכסין כו' בעפר הארץ. ולהוציא מנהג בני מזרח (בבל) שמוהלין על המים, וכמ"ש במחלות בני כבל ובני אי"י (הנדפסים ס"ס י"ט של שלמה על ב"ק) חלוקה י"ז (הובא בתשובת הגאונים שער' צדק שער ה' ס' ל' ובהגהות מיימוניות שלהי ה' מילה ובטור יו"ד ס"ס רס"ה), בני אי"י מוהלין בעפר מן הדא **(זכריה ט,יא) גם אתם בדם-בריתך שלקחתי אסיריך מזור אין מים בך**: (ובים של שלמה שם כתוב בה ונותנים על פניהם, וי"ט הוא וצ"ל זה בבני בבל שמוהלין על המים וכן הוא בטור). ופי' ממ"ש אין מים בך סומכין שלא לימול על המים רק להשליך לעפר כמו לבור כרוי בעפר, ובני בבל מוהלין במים שנאמר **(יחזקאל טו,ט) וארסצד פמים ואשטף דמך מעלגך**, ור"ל דמפרשי ל' על דמי מילה הכתובין למעלה מתבוססת בדמך ואומר לך בדמך חיי, ואנן דנהיגין בעפר[ן], סמכנין על הזהר בפ' לך לך [צה] א' דדרש ל' מן **(שמ' יתרו כבא) מנקה אדמה תעשה לך כו'**. ובכ"י בשם ספר המנהיג הביא דברי הפר"א אלו. ובהגהות מיימוניות

כתב שלכן אנו נוהגין בחול שהוא משפת המים וכמו רקק שהוא ממוצע בין העפר והמים לצאת ידי חובת ב' המנהגים. (ובבעל הטורים פ' בלק כתב עפר (350) בגי' ערלה בחול(351)):

ב' ה' טוב ודעת למדני (טו"ל) כי במצוות האמנית י"ט, ש"פ, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **הפצת החששות**: אתנה, סלוק = סור-סוסק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להבייל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראב – מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מראב טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מראב תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מראב טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** – תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

והרד"ל פרק כט אות נג] ולא עוד אלא שנמשלו לעפר. הוא טעם אחר למול בעפר ולא במים, ועיין בב"י בשם הר"ד אבודרהם, ובמנורת המאור לא גרס ולא עוד אלא גרס לפי שנמשלו:

והרד"ל פרק כט אות נד] (נד) וכך היו ישראל נוהגין למול עד כו'. לומר שמימי יהושע ואילך לא בטלה מהן עוד המילה. ועי' בזהר בראשית [לב ב] ופ' לך לך [צג ב] ור"פ שמות [ג ב] שבימי סיסרא העבירו מהם המילה וגזרו ולא פרעו כמ"ש [שפטים ג,ג] ויעקב אַתְיִינְךָ, עד שבאה דבורה ואז פרעו כמ"ש (שפטים ה,ב) בַּפְרֶע פְּרָעוּת בְּיִשְׂרָאֵל וגו': כתובים שהובאו ללמד על הטמנת ערלה מברית מילה בעפר – חול.

(במ' בלק כג,ג) מִי מִנְהָ עֵפֶר יַעֲקֹב – מהפך פשטא מונח זק-קטן, **(בר יוצא כח,ד) וְהָיָה יוֹרֵעַ פְּעֵפֶר הָאָרֶץ** – מהפך פשטא מונח זק-קטן, **(זכריה ט,יא) אֲסִיֵּאת בְּדַם־בְּרִיחַ שֶׁלֶקְחֵי אֲסִיֵּיךָ מִבּוֹר** – מהפך פשטא זק-קטן, לפחות אחד משני הלמודים שבכתוב זה מוציא מהפשט, כאן ללמד על ברית מילה המשחררת מאחיות הס"א מאז חטא אדה"ר, אֲצִין מִים בּוֹ בני ארץ ישראל סומכין שלא לימול על המים רק להשליך לעפר כמו לבור כרוי בעפר,

(שמ' יתרו כבא) מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה־לִּי – מונח זרקא מונח סגול – בתפקיד גורע ממין הענין מהענין, כריתת הערלה מגוף האדם והטמנתה בחול. **[שפטים ג,ג] וַיַּעֲזֹבוּ אֶת־יְהוָה** (סלוק) טפחא אתנה כטעמי (דב' וא' וד') **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** לומר שפסקו מקבלת עול מלכות שמים **(שפטים ה,ב) בַּפְרֶע פְּרָעוּת בְּיִשְׂרָאֵל** – מהפך פשטא זק-קטן, לפחות אחד משני הלמודים שבכתוב זה מוציא מהפשט, כאן ללמד על קיום מצוות פריעה אחרי כריתת הערלה.

המדרש הבא מלמד למודים נוספים **[מדרש הגדול] (במ' בלק כג,ג) מִי מִנְהָ** – מהפך פשטא **עֵפֶר יַעֲקֹב**. ביקש שלא יהו בהן כובשין יצרן, ופתח ואמר מי מנה עפר יעקב, אלו עפרין שבהן שהגיעו לעונת אשה וכובשין את יצרן ואין עוברין עבירה. **ההיפך** מהתנהגות אומות העולם. דבר אחר **(במ' בלק כג,ג) מִי מִנְהָ** – מהפך פשטא **עֵפֶר יַעֲקֹב**. מה עפר מכלה כל הכלים, כך בניו מכלין כל האומות, שנאמר **(עמוס ט, ח) הֲלֹה עֵינָיו אֲדָגֵי יוֹדֵד בַּמַּמְלָכָה הַסַּטְאָה וְהַשְׂמֵדֵי אֲתָהּ מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת־צִיּוֹת יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה**. (גם הלמוד הבא מוציא את הכתוב מפשטו) דבר אחר מה עפר מגדל צמחים וממנו חיים כל העולם, כך בזכות המצוות שעושים בניו יחיו כל העולם, ואלולי ישראל לא עמד העולם.

(כג,ג) אֶת־רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל – **[תרגום יונתן]** דַּעַם תְּדָא מִן אַרְבַּעֵי מִשְׁיָרְתָא דְיִשְׂרָאֵל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל. **(כג,ג) אֶת־רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל** – **[תרגום אונקלוס]** או חדא מארבע משריתא דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל. **[אונקלוס] (במ' בלק כג,ג) מִן יָכוֹל לַמַּמְנִי דַעֲדִיקָא דְבֵית יַעֲקֹב דַּמִּיר עֲלֵיהוֹן יִסְגוֹן כַּעֲפָרָא דַּאֲרַעָא או חדא מארבע משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשיטוהי ויהי סופי כותהון:**

[רש"י] הביא שני פירושים למלה רובע: (א) כתרגום במובן של ארבע **(כג,ג) מִי מִנְהָ עֵפֶר יַעֲקֹב** – כתרגומו: "דעדיקא דבית יעקב" כו' "מארבע משריתא" **[ת"א]: מארבעה דגלים**. ... **(ב) וּמִסְפָּר אֶת־רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל** – רביעיותיהן, זרע היוצא מן התשמיש שלהם. אם כן מלת **רַבֵּעַ** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רביעית). לכן אפשר כי גם המילה רביע בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רבוץ.

(במ' בלק כג,ג) תִּמְתָּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל. תנו רבנן בלעם אין לו חלק לעולם הבא. בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי, הא שאר גוים אוחריני אתו, מתניתין מני רבי יהושע היא. דתניא רבי אליעזר אומר **(תהלים ט,יח) יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוֹלָה כְּלֵי־אֵזִים שְׂכַתֵּי אֱלֹהִים: יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוֹלָה, אלו פושעי ישראל, כְּלֵי־אֵזִים שְׂכַתֵּי אֱלֹהִים, אלו אומות העולם. אמר לו רבי יהושע וכי נאמר כל הגוים, והלא לא נאמר אלא כְּלֵי־אֵזִים, אלא יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוֹלָה, ומאן ניהו כְּלֵי־אֵזִים שְׂכַתֵּי אֱלֹהִים. ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו, אמר אם **(במ' בלק כג,ג) תִּמְתָּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל**, תהיה אחריתי כמהו, ואם לאו הנני הולך לעמי.**

דבר אחר **(במ' בלק כג,ג) תִּמְתָּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל**, נגלה לו שימות בידם. פשט הכתוב בלעם מבקש להמלט מדינה של גיהנם. **(תהלים ט,יח) כְּלֵי־אֵזִים** – מלת כל בקמץ קטן וטעם מקף בורר בין כל הגוים ובין אלו שהם אֵזִים שְׂכַתֵּי אֱלֹהִים היינו רְשָׁעִים שבין הגוים יִשׁוּבוּ לְשִׂאוֹלָה. **[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר)] (תהלים ט,יח) אמר ר' נחמיה כל תיבה שאין למ"ד בתחלתה נתן ה"א בסופה, כגון חרנה, מצרימה. התיבון (היתכן?) ליה הא כתיב לְשִׂאוֹלָה, (ל' בתחילה וה' בסוף) אמר ר' אבא בר זבדא לדיוטא התחנתנה שבשאוּל. [רש"י] (שם) ... ומהו יִשׁוּבוּ לאחר שיצאו מגיהנם ויעמדו בדין ויתחייבו לְשִׂאוֹבָה למדריגה תחתית של גיהנם:**

[אבן עזרא] (שם) יִשׁוּבוּ - בעבור שהאדם נברא מאדמה: **[רד"ק] (שם) יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים, לקבר. ואמר: יִשׁוּבוּ ישובו, כמו ואל עפר תשוב (בראשית ג, יט). יִשׁוּבוּ הוא דרך תפלה, כלומר: כמו שמתו אלו שונאי ישראל, כן ימותו כולם שהם שכחי אלהים. ובדרש (סנהדרין קה, א ושו"ט כאן): לשאוּלה הוא גיהנם. ואמרו (עיין שם): למה אמר לשאוּלה? והלא כל ה"א בסוף התיבה היא כמו למ"ד בתחילתה ולמה אמר לשאוּלה בלמ"ד? לומר שירדו לבטן, או למדרגה התחתונה, של שאול (בר"פ פ"ג): ע"פ [אלשיך] (שם) קדוש שם ה' צריך להראות לרשעים כמדת רשעים כי אחרת שוכחים א-לקים העושה משפט. [יוסף תהילות] פירשו חכמי קאסטיליא ... שרשע הלוקה מיד לא יוכר שכר ועונש. ועל כן ישובו רשעים לשאוּלה ושם יענשו. ע"פ [מלבי"ם] (ט,ט) כי תקות ענוים (לא) אבד לעד, שה' ימלא מה שהענוים מקיים שתתגלה מלכות ה' וממשלתו להאביד כל השוכחים שמו והכופרים בו, אבל זאת אבאש: מוצע לומר שתבנית הטעמים **(תהלים ט,יח) יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים** – מונח מונח כרובי אחר רבוי באה למעט היורדים עד לתחתית גיהנם לרשעים גמורים, **לְשִׂאוֹלָה** – אתנה כמגביל יציאתם מהשאוּלה אחר שנשפטו וירדו שם אחר משפטם. העונש צריך להראות למען יראו ויראו א-לקים.**

[תרגום יונתן] (במ' בלק כג,ג) וַיָּהֵן פִּיִן דְמַקָּא בְּלַעַם מִיִּבְיָא דְבֵית יִשְׂרָאֵל הוּוּן גְּזִירִין עוֹרְלִיתְהוֹן וְטַמְרִין בְּעַפְרָא דְמַדְבְּרָא אַמְר מָאן יִכּוֹל לְמַנְי נְזוֹתָא חֲסִינָא הָאֵלִין וְסוֹכִים עוֹבְדָא טְבָא דַּעַם תְּדָא מִן אַרְבַּעֵי מִשְׁיָרְתָא דְיִשְׂרָאֵל אַמְר בְּלַעַם רְשָׁעָא אֵין קְטְלִין יְתִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּסִיפָא כְּבֵר מְבַשְׂרָנָא דְלִית לִי חוֹלַק לְעֵלְמָא דְאֵתִי בְרַם אֵין מִיִּיתָנָא מוֹתָא דְקַשְׁטִין לְוַאי דְתִיָּהּ סוֹפִי פְּזַעֲרָא דְבַהוֹן:

[כתר יונתן] (במ' בלק כג,ג) והיה כיון שראה בלעם החוטא שבית ישראל היו גמורים עולתם וטמונים בעפר של המדבר אמר מי יכול למנות זכויות החסניות האלה וסוכים מעשים טובים שעם אחד מארבעת המנונות של ישראל, אמר בלעם הרשע אם הורגים אותי בית ישראל בחרב כבר מבשרני שאין לי חלק לעולם שיבוא אך אם אמות מות של אמתיים הלאו שיהיה סופי קטן שבהם: **[מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כג,ג) סימן נתן אותו רשע לעצמו, שאם ימות מות ישרים, שימות על מטתו כדרך הארץ, ויהא אחריתו כאחריתם, כלומר שיהיה לו חלק לעולם הבא: (במ' בלק כג,ג) תִּמְתָּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל **[ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק רמז תשסח] ... התחיל לומר תצא נפשי שבאתי לשחטה והרי זכיתיה, כך בלעם אומר תצא נפשי שבאתי לקלל ואני מברך, (במ' בלק כג,ג) תִּמְתָּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל** – מהפך פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, טעם מונח מאפשר רבוי למודים בתפקידי טעם זק-קטן, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב כמו שמפרש **[ילקוט שמעוני] לעיל.****